మైలవరంకంపెనీవారిచేతను

తదితరులచేతను ప్రదర్శింపబడు స్టేజినాటకరాజములు.

	రు.	అ.		రు.	అ.
కనకతార చం. కే.	1	4	చిత్రనళీయం బళ్ళారి డి.కృ	1	4
సత్యహరిశ్చంద్రీయము బ.ల.	1	2	విషాదసారంగధర డిటో	1	4
బుద్ధిమతివిలాసము బ. ల.	1	0	ప్రహ్లాద డిటో	1	0
శ్రీకృష్ణతులాభారం ము.సు.	1	0	రోషనార కొ. సు.	1	0
కృష్ణలీల బళ్లారి పం. కె.సు.	1	4	సావిత్రి శ్రీ. స.	1	0
లవకుశ డిటో	1	4	ద్రౌపది మ.అ.	1	0
భక్తకుచేల డిటో	1	4	తులసీదేవి ము. వెం.	1	0
చూడామణి పా. ల.	0	12	మహాకవి కాళిదాసు అ.హ.	1	0
పాండవవిజయం తి. వెం.	1	0	గయోపాఖ్యానం చి. ల.	0	8
పాండవోద్యోగములను శ్రీకృష్ణరాయభారం	1	0	ప్రసన్నయాదవము డిటో	0	8
			పారిజాతాపహరణం డిటో	0	8
పాండవాశ్వమేధం	1	0	చింతామణి కా. నా.	1	0
జయంతజయపాల ఆ. స	0	12	పద్మవ్యూహం డిటో	1	0
కాలేజిగరల్ కా. హ.	0	12	మధుసేవ డిటో	1	0
రంగూన్‌రౌడీ సో. రా.	1	0	చిత్రాభ్యుదయం డిటో	1	0
ధరణికోట సో. రా.	1	4	వరవిక్రయం డిటో	1	0
వేణీసంహారము వ. సు	1	0	కన్యాశుల్కము గు. అ.	1	0
రామదాసు బళ్ళారి డి.గో.	1	0	శాకుంతల క. వీ.	0	12
బొబ్బిలియుద్ధం శ్రీ. కృ	1	0	అనసూయ సో. అ.	1	0
పాదుకాపట్టాభిషేకం పా ల.	1	4	కంఠాభరణం పా. ల.	1	0
విప్రనారాయణ డిటో	1	0	మోడరన్ బి.ఏ. య. సూ.	1	0
రాధాకృష్ణ డిటో	0	12	ఎక్స్ కాలేజిగరల్	1	0
లేడీడాక్టరు కా. హ.	0	8	పెట్టమారిమగడు కా. వెం.	1	0

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

బుక్సెల్లర్సు అండ్ పబ్లిషర్సు,

రాజమండ్రి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

కుశలవకుశ్చల చరిత్రము.

తప్పులు సవరింపఁబడియెను.

పబ్లిషర్సు:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్యా అండ్ సన్సు,

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

రాజమండ్రి.

1942

వెల 0—8—0

రాజమండ్రీ
కొండపల్లి ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడియె.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

కుశలవకుశ్చలచరిత్రము.

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం । శశివర్ణం చతుర్భుజం।
ప్రసన్న వదనంధ్యాయే । త్సర్వవిఘ్నోప శాంతయే॥

శ్రీగజాననా నిన్నే దలతు, శ్రీగజాననా నిన్నే గొలుతు, శ్రీ రఘువరచిత్తమ్మున దలతు, రామనామమే ననయముదలతు, మరు వక యెప్పుడు మదిలో దలతు, రావణరాఘవకుంభకర్ణులు కోరి విభీ షణుతో భారతిజనువ, అంతట దశరథు లయోధ్యలోపల, కౌసల్యా కైకాసుమిత్రలు పట్నపుదేవుల పరిపాలించుచు, యెంతోపదవుగ యేలుచుండ్రి, పుత్రులులేని రాజ్యములేల, సుతులు లేకుంటె సద్గతి లేదు. యేలారాజ్యము లేమిటికనుచు, అడవినిగాచిన వెన్నెలచం దము, యీవైభోగం బెందుకు ననుచు, తలపోసిరి తమ చిత్తము లోన, అంతలోనె ఆసవతులు ముగ్గురు, కలగంటిమి కడువేడుకతోనని కౌసల్యాతాలేచి అప్పుడు భర్తకు జెప్పెను హర్షముతోను, కయికమ్మయుతానప్పుడులేచి, మందరతో తానిట్లుపలికె, మందరవిం టివె కలగంటినిగ సుమిత్రితానప్పుడులేచి, అక్కకుచెప్పెను హర్ష ముతోను, కౌసల్యాపరిచారికబిల్చి కలగంటిమని కాంతుతో జెప్పు పెద్దలందరితో జెప్పిరమ్మి, యెచ్చటనున్నాడనుచూ, రాజు లేడే, రాజూయేడనిబలెకె, మేలిమిబంగారు మేడలోపలనె, కొలువై గూర్చుండెగారాజు కలికిలంతట ఆకలచెప్ప, ఆనందించెను ఆదశ రథులు, చక్కన చెలికత్తొక్కతెవెళ్ళి, సంపెంగాతైలంబు దెచ్చియు కైకమ్మకు శిరసంటెను అపుడు, పసుపుతో పదిరెండునలుగులు బెట్టిరి. కస్తూరినలుగులు కాంతకుంబుడిరి, శ్రీగంధంబున అలకలుదిద్దిరి, మగు

వకు మజ్జనమాడించిరి, ముత్యపుకాంతలు మున్దలుగులుగక, రత్నపు కాంతులు రంజిలుచుండగ నవరత్నముల నేసిన చీరలు కాంతలు గట్టిరి కైకమ్మకును, వశిష్ఠమహాముని విశ్వామిత్రుడు, అత్రి భరద్వాజ కశ్యపులాదిగ మునులు ఋషులు ముదముతో రాగా, భప్పన్న భూపతు లేతెంచిరిగ. అయిన దినంబులు హోమము వ్రేల్చి యజ్ఞపాయసాన్నములూ బెట్టిరి. ఆరగించిరీ అతివలుముగ్గురు, గర్భచిహ్నములు కనుపడదోచె, తేలుచుకన్నులు వాలుచుమోములు అలరుచు మెడనూల్లల్లాడంగ నేలుపెక్కెను ముఖకళ కాంతులకు నలుపెక్కెను స్థనములు ముగ్గురికి పెట్టినయిష్టాన్నమ్ములు మట్టరు చల్లులుమీదనె ప్రొద్దులుబుతూ, తాంబూలమ్ము లసహ్యములాయె చిలకలకూ పద్యముచెప్పరుగా, రాజహంసలను నడకలు దిద్దరు రుద్రవీణలూమీటరు ముగుదలు తనలచందము ధరణీసుముజూచి పూలవనములో పొదరిళ్ళేసే పన్నుగ చైత్రశుద్ధనవమి ని .। ఒనర పునర్వసూ నక్షత్రంబున । రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులు నల్వురు బుట్టిరి నరనాధునకు శుభవార్తలువిని శ్రీదశరథుడూ పుత్రోత్సవంబులు పంచిపెట్టెను గోదానంబులు భూదానంబులు కన్యదానములు క్రమముగజేసె, దశరాత్రులుదా జరిపెనప్పుడు పురుడూ వెళ్ళబుచ్చిరివేగ కులగురువు వాశిష్ఠుడొచ్చెను - రామలక్ష్మణభరత శత్రుఘ్నులనుచు నామకరణముల వ్రాసిరిదప్పుడు నవరత్నమ్ముల తొట్లనమర్చి-పట్టుచీరలూపొత్తిళ్ళుబరచి ఆబాలురనూ నిదురింపజేసిరి.

జోలపాట—కలికి దివాకరకులమందుబుట్టినా గారాలారామయ్యజోజో॥ కౌసల్యనందన కరుణాసముద్రుడ కలికిచిన్నరామా జోజో॥ తళుకువజ్రంబూది మెరుగుబంగారూది తాతావ్రుయ్యాలంటే జోజో॥ ముత్యాలరావిరేఖామోమునా నళియాడా ముద్దువచ్చెడిరామ జోజో॥రత్నాలమొలనూళ్ళు రవ్వాలందియలుమ్రోయ రఘునాయకా

నాయన జోజో॥ ఆటలాగంతూలాపాటాలూపాడుచు వరమాత్మ చేయుకురు నా జో॥

నానబోసినా శెనగలదెచ్చి వేడుకతో వాయనమ్ములనిచ్చె పసిడిపళ్ళెముతో పడతులూహారతిదెచ్చె-బాలురకు నివ్వాళులిచ్చె-తాంబూలనుంచుకు తరుణులందరు-తమతమవిడిదికితప్పక జనిరి దినదినంబునా పెరిగిరిబాలురు।వ్రప యంబులూ, చేతామఃరీ పంచశిఖలు చుపసుపుగో చూలూ, బాగుగాయజ్ఞోపవీతమ్ములూ। కృష్ణాజినమ్ములు వేసిరి వారికి। ఆరెన్నాళ్ళుందముమించా।బంగారపుగిన్నెలు జేతికిని।ఆబాలురకుఅందిచ్చిరిగా।బాలురనూ భిక్షలకంపా (భవతిభిక్షాందేహిదదాతు) అనుచును బాలకులడిగిరి భిక్షురత్నహారము ముత్యపతకములు। నవరత్నంబులు నాతులుయిచ్చిరి। అస్త్రశస్త్రముమంవిద్యలు నేర్చిరి। అంతట విశ్వామిత్రుడు వచ్చె।తాటకిదర్పముఅణచెను రాముడు। మారీచుబరపె సుబాహుమడియించెను।మునియాగము అతిమంచముతో చేసె। రాతినాతిగానయముతో జేసె శీఘ్రంబుగా శివువిల్లు గ్రహించె।సీతను పెండ్లాడివచ్చెను రాముడు।పరశురామునీ భంగపరచెను। గ్రక్కున అయోధ్యకు ఘనుడూవచ్చె పట్నముకడదామనిరామునికి। ప్రేమతోనేటి దినములయెన్నిరి। కైకవరంబున కానలకేగ। చుప్పనాతి ముక్కు-క్కుడ చెక్కె। మాయామృగంవేటకుచనుదెంచి సీతనుయెడబాసెను శ్రీరాముడు చెట్లలోనూ వెతుకజొచ్చె। మెచ్చి శబరితానిచ్చెను విందూశబరిచేత విందారగించెను। జటాయువుకూ పిండమువేసి సుగ్రీవుతో సఖ్యంబును జేసె॥ వాలినప్పుడూ వధియించిరిగా అవనిజసొమ్ములు అందూకొనిరి। రావణులకుంభకర్ణులగూల్చె। రావణు తమ్ముని రాజుగచేసె। భూపతితోడుతపుష్పరథమెక్కె।మెట్టుకుఅయోధ్య పట్నముజొచ్చె। పట్నములోపల పంకజాక్షులు సీతనుచూతమని చనుదెంచి। వచ్చినవారికీసీతాదేవిమెచ్చియు। రత్నాకంబళ్లుబరచె।కొందరికీ ముత్యాలగద్దెలు। కొందరికీరత్నకంబళ్ళూ। సరిచాపలు పరిపించుచు సీతాఅందరుకూర్చుండుడని బలికే।అమ్మలార నేవెళ్ళేటిదినము తలతుర మరతుర మీామదిపైన। కాంతరొ నీకడసారికూతురు। చిన్నదిగాదశే

వెళ్ళేటినాడు ముగ్గురుకొడుకులుగన్నదికొమ్మా, సుఖముగనున్నదె సుందరిచెప్పుమా, వెలదిరోనీపెద్దకోడలిగుణములు, వింటిమిగదవేవేడుకతోను, తోడుకురావయితివియేమనెను, వివిధకస్తురిపరిమళాలు, అందరికితాఅలదెనసీతా, అందమయిన రవికెలుచీరెలు కట్నాలిమ్మని కాంతయుజెప్పె, కట్నాలందుకు కాంతలందరు శాంతవినగజానకికిట్లనిరి పదునాల్గువత్సరంబులు, అడవులు తిరిగీవచ్చినదబల, బాలకు బహు భాగ్యంబులుగలవు, భూషణంబులూ పోలతికిలేవు వేగేవెలితియువిదకు లేదు, అంతలో శాంతాయే తెంచి మాజానకీముద్దులసుతుడు, కలుగునట్లుగా దీవనలీయుడి దీవించీ తమగృహములకరిగే, చుట్టుజత్తరు పట్టుపాగయు రంగులుగూర్చినకో[illegible]మెరయ కెంపుతురాయి అందము మించిన ఆణిముత్యపుచౌకట్లమరీ, బంగారుపావాలు తొడిగియు పచ్చబెత్తముచేతబట్టుకు, వల్లెవాటకొంగొప్పుతోజరగొనదే నీజందుమెరయగా, అంతఃపురమునకు రాఘవుడొచ్చె, ఎక్కడరో జానకి యెక్కడనున్నదె, యేదేజానకిపిలువమనియనెను, యేవేళాలినియెడబానువురా, యేమిరారాఘవయనితాపలికె సాటివారిలోచౌకంజేతును ఆలికోసమై అడవులుతిరిగితివి జానకిచాల దదేమి వెట్టినమంగాలు తలకెక్కినవా అక్కపలుకులూవిని రాఘవులు, నాతోసాటగు ఆయూశ్వరుముశిరసున నుంచుకు దించడుసతిని, రతిరాజగుయూ మన్మధుడెపుడు, సతినెడ బాయడు వకగడియైన తమ్మునిమాటకు తరుణిసవ్వి, రావేరాముని రాజ్యలక్షి, రావేపృధివిని పుట్టినకన్యా, రావేజనకుని ముద్దుకూతురా రావేజానకి రమ్మనిపిలచె అందమైన పాదములందెలుగదలా, చక్కగసందిటదండలు గదల, కులుకుకుచంబుసందులనడుమ, గుత్తపుముత్యపు పేరులూజారా, చెక్కిళ్ళద్దముసొంపులుమీర, బాపటచంద్రచేర్చుక్కయు మెరయు, గరాణీగుళ్ళందము మెరయ, గొప్పకన్నులకాటుక మెరయ, వాక్పుగ ముత్యాలనత్తటుగదల కస్తూరితిలకంబుదిద్దియు పొగడుపువ్వులా చీరగట్టుకు, పొన్నపువ్వులా రవికాదొడగి పరిమళగంధము బాగా నలది, పుక్కిటవిడీయము పిక్కటిల్లగా, రామరామయని చిలుకబలుక భూజాతొచ్చెను, రామునికడకు, వచ్చినసీతనుజూచి, రాముడు చక్క-

పగడములాడుదమెనెను, పానుపుయింట్లో పందిరిమీదను సోకటాలైన నాసొంపుతోనుండె, దాచినసోకటాలప్పుడుతీసి సోకటాలాడేశాలకుజనిరి సీతాలక్ష్మణులొకవైపెరి శాంతరాఘవులునొకవైపెరి సీతాసారెలు మరదేనడిపె శాంతసారెలు రాముడునడిపె దిగుదిగుదిపంచెనుచవగడా శారాభేత్రియిదిగో యనుచు జనకపందెమువిడి పొమ్మనుచు । రాము పందెమారాకేమాపయి శాంతరాముల కసరికైనా । చేయుబడదు వేయి విధములనయినా। భారాఅయినా పడసుతస్ముడా । దిగుదిగువీపంచెనుక పగటా। దోభారాశ్రేత్రీయనుచు వచ్చుసుమీజానకి । పాసులు । వచ్చు సుమీ రాముని పాసలును రామునవోడి రమణియుగెల్చె । ఓడినధన మును విభునియడిగెను। ఎంతదానివు కాకుంటేను చిన్నినాడు శివవిల్లే దునుమ నిలువవచ్చితివజానకినన్ను । మాయామృగమును తెమ్మనిబంపె దవా-రామునినగరికి శాంతదోడ్కొని-ఆడమన్న దాజానకినిన్ను।వోడ మన్న దాజానకినిన్ను । ఆడనేల ధనమోడక నేలఓడిధనమడిగి తెకోపము లేల ఆపలుకులువినిజానకియపుడు పొమ్ములక్ష్మణారామునికడకు తెమ్మ నవయ్యా: వోడినధనము । ఆపలుకులువినిసౌమిత్రంతట వదినపాదము లకొరిగిమ్రొక్కి రాముడెవ్వడీవాడేసీతా రాజ్యములన్నీ నీవేకావా । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులుఅంతఃపురములోపలికొచ్చెపట్టెమంచము పానుపుమీద పవ్వళించెనూ శ్రీరాఘవులు శాంతతోటి సరసమ్ము లాడుచు రాకయున్నదీజానకిదేవి తడవాయెను జానకిరాదాయె తమ్ముడ లక్ష్మణరాదోయనెను తొల్లిమనకిలవేల్పుగాఆయుధములనియేటంబులు రెండు హంసపానుపున అంబులుపెడితె తప్పకచూస్తేస్త్రీలయితోచు। తరుణీబాణము త్వరలోదెమ్మి । దెచ్చియిచ్చెను శ్రీలక్ష్మణుడు మంద గమనలందముతోవచ్చిరి వింజామరయువొకట తెవీగా అడుగులొత్తుచు మడుపులిచ్చునుయొకతె సందడిఘనమాయె రామునగరిని చూసివత్త మని జానకిదేవి జాలకరంధ్రిలా వెనుకనెజూచి। చూచెజానకి శ్రీరాఘవుల । యేకపత్నీవ్రతుడవు యనుచు మెచ్చియిచ్చెనూ జనకుడునీకు యేక పత్నీ వ్రతమంతాను యిప్పుడు తెలిసెను చక్కగరామ ఆపలుకులువిని

కాంతలప్పుడు ఇట్లనిపల్కిరి వేడకతోను యెంతడిదానవె జానకి నీవు యెప్పటి కిని। మేమేయుంటివి। విల్లువిరవగా వచ్చినదానవు యెక్కడిదానవె జానకినీవు అడవులలోపదునాలుగు యేండ్లు। కష్టపెట్టిన కాంతవు కావా। పట్టాభిషేక మునాడయితేను। యెంతవైభవము మాతోగలదో। యెరుగనైతివె జాన కినీవు। ఆపల్కులువిని జానకి యపుడు కన్నులజలములు। రాల్చెను చెలి యా॥ పలుకవరాఘవయిక నాతోటి నా ప్రాణమ్ములు రాగువలు జేతు॥ అం తలోనె శాంతా చనుదెంచి। తమ్ముని నగరికి తానే వెంచి। తమ్ముని కాంతల జూచియప్పుడు॥ తనలోతానే యద్భుతపడెను అలివేణుల కురులజూచి యు। తనలోతానెలదద్భుతమాయె॥ అబలజానకియే మెరుగును రా। యెప్ప టిబాణాలు కావింపూమి। జానకితో పంతము మనకేటికి। యెప్పటిబాణా లు కావించూమి అక్క యెరుగవయస్త్ర బాణము। తెచ్చియిచ్చెనె శ్రీల క్ష్మణుడు, ఆపల్కులువిని జానకియపుడు। వింటినెలక్ష్మణా ఇదియొక విం తా। శ్రీరాములూ స్త్రీలదెచ్చెను. అప్పటిస్త్రీలు కానోయమ్మ। తొల్లి మనింట యిలవేల్పనగా। ఆయుధములని యేటి అంబులు రెండు। హంసపా నుపునఅంబులు పెడితే। తప్పక చూచితె స్త్రీలయితోచు। యేపిల అస్త్రము లు చూచెదనెను॥ తెచ్చిహస్తమునవుంచూమనెను కోరివచ్చి రామా నుజుడు। అంబులు రెండు నూరుకుత్రాగె। కూడివుండి శ్రీరాఘవు సీతా సంతోషముతో వుండిరివారు। అవనిజకంతట గర్భమునిలచె। తేలు చుక న్నులు వాలుచూపులు చనుమొనలూనలు పెక్కి। ముఖము పాండువర్ణ మేతోచె। కౌసల్యతో జెప్పిరి కాంతలు యేగీ। సుమిత్ర కెరిగించె సుదతు లిద్దరు। రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులకు। సంతతిగల్గునని సఖులగంటి కలనిజమా నేకలకంఠిరో శృంగారవనములు చూతుమె యనిరి. కోమలిజా నకికోడుకుతల్లయితే కనులపండువుగజూతుము అనిరి। అక్కచెల్లెండ్రు సంభా షింపగాను ముట్టవదె జానకి మూడు నెలలనుంచి - యిట్టిశుభంబు వింతు లు చెప్ప-కౌసల్యాకైకసుమిత్రలు శాంతసఖియలు పురస్త్రీలెల్ల జానకి యుండేచదురుకు వచ్చిరి తనుజూడవచ్చి సనిధవళజనేత్రి తీరుగరత్న పుతివా సులు వేసి రత్నాలాటివాసీల మీదను సీతచుట్టును కూర్చుండివారు-

ముదముతో కౌసల్యముందట నుంచుకు । ముద్దులకోడలి కిట్లనిపల్కె
ముఖమేటికి తెలుపెక్కెనుసీత అన్నమేల యారగించవుసీతచలిగియుంటి
వేనాలీనీవు । అబలజానకినీవున్నవిధంబు॥ తడయకమాతో తరుణి జెప్పు
మా॥ అత్తలుయడుగగయతిభయంబున । యిన్నాళ్ళవలె భోజనంబులు
అందవుపొందవుఅత్తరొనాకు వూర్మిళమాళవిశ్రుతకీర్తుల బిలిచియు
కోరికలు యడుగుమనిరీ । అత్తలుముగ్గురు శలవులుబుచ్చుకు వెళ్ళిరి
వారి యంతఃపురమునకు । జనకజచూచి శాంతిబల్కెను కోమలి నీకో
రికెచెప్పకుంటివా రఘురామునిపై యాననిబల్కె । చింతకాయవుచ్చిం
తకాయలు । మామిడిపిందెలు నేరేడుపండ్లు కదలిఫలములు ఖర్జూర
ములు । జాలుపోసికాచినజావలును పాన్పుమీద పవళించగమనసూ ।
చల్లబోసికల్పిన జావలును చాలాప్రేమని చెలితాబల్కె యెండపొడు
పుకువోర్వగజాల । సన్ననితలగాదనిబల్కె ఊర్మిళ మగువ శాంత
యుండి యొకకాలమున కందెనుఫలము । యెటువంటి కోరిక కోరితి
వనెను । పాలజావయుగాచుగురమ్మా । ఆరగించపెట్టవె అతివకునీకు ।
పుట్టెడుబుద్ధులుపట్టికిజెప్పీ అనుదినము కోడలికితావడ్డించె । అత్తపెట్టిన
దన్నభయమున । అణువులతో అన్నముభుజించె శుక్లపక్షపూర్ణచం
ద్రునిబోలు । వయిదేహిగర్భంబు వర్ధిలుచుండె పిరుదులు ఘనమయి
నడుముతోలగగ । పట్నములోగల పంకజాక్షులు సీతకు దెత్తురు మన
సులుజాల బుడమవరుగులు పస్తిపండ్లును వాకపండ్లును జీడిపిందెలు ।
అల్లపుముక్కలతిరసంబులు॥ నిమ్మపండ్లు గజనిమ్మపండ్లును । దబ్బ
పండ్లు దానిమ్మపండ్లు, బొదరు పేణిలడ్డువుండలు పళ్ళెరంబులాపణతు
లువుంచి, ధరణిజకిచ్చిరి తగవులుదెచ్చి, తెచ్చినతగవులు శాంతఅందు
కు. అతివినయంబున యిట్లనిపల్కె, కువలయాక్షులకూర్చోమనెను.
శాంతరొజానకియెక్కడవున్నదె, రావేజానకిరాజ్యరత్నము, రావేభూమిని
పుట్టినకన్య, రావేజానకిరమ్మనిపిలచె ఘల్లుఘల్లనగజ్జెలుకదల, వచ్చెను
జానకి అచ్చెరువంద, అవనిజజూచి మగువలందరు, యిట్లనిబల్కిరి నెల
తలుతమలో, నవమాసమ్ములు నిండగలేదే, యెంతోహెచ్చెనొళ్ళంత॥

అంతఃపురములోపలికొచ్చె, అత్తలాదిబిడ్డలు వచ్చిరియనుచు, ధరణిజ
లేచి యెదురుగవచ్చి॥ రత్నపుతివాసీలమీదను॥ కువలయేక్షణ కూర్చో
మనెను, సీతచుట్టుకూర్చుండిరినాగసుమదముతో కౌసల్యముందరనుంచక
ముద్దులకోడలికిట్లనిపల్కె, లంకలోపల రాక్షసకాంతల, వనములలో
గలవసమృగములను, మునులనుపురుషులనుపక్షిజాతుల ఆతరుణి మది
తలచినదేమొ, ఆపల్కులువిని జానకియపుడు, కన్నులజలముగ్రక్కుచు
దెచ్చె, సుమిత్రజానకి చెయ్యిబట్టుకు, కౌగలించుక కన్నీరునేడిగనుక్క
అనిరి, అంతలోను శ్రుతకీర్తి వెంచి, చిరిదిరినవ్వులొలికి నొంచను, ఆప
ల్కులువిని జానకియపుడు, ఆవలసెక్కమే తెం చెయుతాము, రవ్వలుబెట్టి
రమణులుంచితె, 1నవ్వరలె లోకములోవాగు, తగుసుతెలచను తగునా
టమ్మ, వెల్లడిపరచగారణమేమొ, గంధకస్తూరిపరిమళపుష్పములు, అందరికి
అలదెనుసీతా, అందమయినగలందపుగపికలు, కాంతలకునొసగి ...
చె, కట్నాలందుకు కాంతలందరు, శాంతవినగజానకికిట్లనిరి, వరలక్ష్మి
వ్రతంజేసిననాడు యేమనిపల్కితివమ్మాసీతో, జానకికిసుతులుకలిగెరను
చుం వాదించితివిమాతోనయినా, జానకితనయులకనిపోడినా ... చెప్పె పు
మి శాంతరోయనిరి కల్యాణాలకుకాంతలందరు, తమతమగృహముల
తరుణులుజేరె, తల్లులనగరికిశాంతయేగి, చెప్పించితివి అమ్మానీను నాగా
నేయేతెంచిరివారు, చూడవచ్చేటిసుదతులుగనుక, శాంతకువచ్చిరిగా
నూకాలు, పాలుమీగడ తేనెయుశర్కర, ఆరగించబెట్టునురసలికి, ఆర
గించిలేచి హస్తముకడిగి, కర్పూరతాంబూలాకులవేసి, ...
హంసతూలికమీదకు, వొంటిగవెళ్ళెనుసీతాదేవి, ఒంటిగతల్లీనేమిసీతా,
వెంటనుతోడుయెవరులేరాలె బాలుతెసమీలాగున మీలకు, ఆడపులు
తిరిగినచందముకాద, జనకుడంపినచెలికత్తియలు, యెక్కడపుండిరి ...
నీకు, ఆపల్కులువిని భూజాతపుడు, అంతఃపురములోపలికొచ్చిపట్టుపుం
చముపాను పైపనీ, పంకజాక్షిపవ్వళించెను, తల్లినిదంద్రిని తనవారినీ,
తరుణితనమది తలపోయుచును, జానకితలపులు శాంతకుదెలిసి, శాంత
పోయి తల్లులకెరిగించె, కౌసల్యకయికసుమిత్రను, శాంతయుజానకిచేరి

బాంధవులు హరువిల్లువిరచి తానతివనుదోడ్కొని అరణ్యముకువచ్చిన మీదట రావణచెల్లెలు రాముమోహించి లక్ష్మణుడారక్కసివధించే వధించి మాయలేడగు మారీచునిజంపె దశకంఠుడు సీతాదేవినికోర్కె లందజొచ్చె వసభూమినిజొచ్చెను వీరు అరిగిన యేడవదినమున ఈధరణీ శుడు మృతినొందెనుగా। రాకపోకలులేక పోయెనుగా వార్తకైన నొక్కని పంపరుగా బంధువులు ప్రియబాధువులు ప్రియబంధువులయిన రారాపోరాఘునులైనాను। మీనుతికిప్పుడు గర్భంనిలచె మిమ్మునిప్పుడు మేముగాకమరియెవ్వరు దిక్కు॥ యేమికోరికలో చెప్పవెయనెను॥ అత్త వదిన తన్నడిగినమీదట॥ బాధువులను చూడావలెను ఆపల్కులువినిఅ త్తలు ముగ్గురు॥ శాంతజానకి చెల్లెంద్రంతా చనురుకుచనుదెంచిరి శీఘ్రమున। తమ్ములు చెలికాండ్రతగినవారితో॥వుత్సాహంబునరాఘువులుంద్రడి చిరునవ్వులతోచిలుకపలుకులా॥ ముద్దులరఘుపతిముదముతోజూచె॥ అక్క రోయేమెఅమ్మలతోసుకుఇచ్చుటికొచ్చినకారణమేమె॥ వచ్చినగార్యముదాచక చెపుమ॥ జనకరాజు పెద్దకూతురికి॥ మాసమ్ములు నాలుగు గడచె॥గర్భిణీస్త్రీకి కోరికగూడను॥ హద్దుపెట్టక అదికాదనక॥ చెప్పిపంపితెజనకుడుతావచ్చు ఆపల్కులువిని శ్రీరాఘువులు॥ చిగిచిరినవ్వుతో సరినటువచ్చె)అన్నచిత్తముయెరుగనుగనుక॥అప్పుడులక్ష్మణుడిట్లనిపల్కె పట్నపల్లెలువనదుర్గములును గిరులుగానసంబులు॥చాలదూరంమిథిలానగరం నాతినిపంపలేనోయనెను॥ మానినిబంపమనకుచెల్లదు మా రాడక మీరేరండనెను॥ ఆపల్కులువిని సౌమిత్రప్పుడు॥ భరతాగ్రజా న్యాయంబగునా, నీకేటికి, జానకిపై మాట, లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులుండగా॥ బలిసికొలుచు ప్రధానులుపుండ, ఇడపసుచుల ముచ్చటెరుగమని, ఆడితిరని జనులాపుదురయ్యా, ఆపల్కులువిని శ్రీరాఘవులు, అప్పుడుతల్లికి యిట్లనిపల్కె, వేగుగజూతురె వెలదిని యెపుడు లక్ష్మణుడన్నహితుడేకాడ- అమ్మరోయిటుమాట్లాడదగునకొ,చూతము అప్పటిచందములాను, పచ్చలబెత్తముచేతబట్టుకు, రత్నాలరంగుపల్లులు ప్రాసె- రామునితమ్ములు రావణతమ్ములు సుఖమునవుండిరి ప్రియ

చిరినవ్వుల చిలుకపలుకులా, చేరిపిలుతువె జానకినీవు పోయివచ్చెదా బొమ్మల నిమ్మని పోరుబెడుకువేనూర్మిళనీవులక్కలుముగ్గురుఅడలుట జూచి శృతకీర్తేమని శోకించినదో ఆలిమగడు యీరీతినడలగా అప్పుడు భూదేవచ్చటనుండె గోకర్ణేశునిపూవులుచాలా పూవులగోయుచు తోటకుపోగా మండసమక్కడ పద్మనేత్రముల బాలను జూచీ బహువూహించి మేముపెంచితే చెరుపువచ్చును మాకూతురుని తనకిమ్మనుచు ఖడ్గమున తలనుద్రుంచెదరాజువెలవెలబోవుచు విషాదం దలచుచుండెను మాకెందరికీపరమానందము మరువకమరి వేంచేయుండనెను వ్రాసినపత్రిక రమణికింపుగా చేరబిలచి శత్రుఘ్నుడుజదివెచారులుబిలిచి చేతికియిచ్చి చక్రవర్తికని రమ్మనిబంపె అంతటమిథిలాపురేశ్వరుడూ సకలమయినఆర్యులు పొగడగను వేదశాస్త్రపురాణంబులు చదువా యర్రనిదేహము తెల్లనిజెడలూ నల్లనికమండలంచేత బుచ్చుకూ వీణమీటుచు విష్ణునిబాడుచు నవ్వుచునారదముని యేతెంచెవచ్చినఋషికి యెదురుగబోయి అంజలిజేసిఅడుగులవ్రాలి యేదేశమునుంచి వేంచేస్తిరో యేతీర్థములూ ఆడీవస్తిరో యెన్నాళ్ళాయెనుజూచి యెన్నలేని పురములుజూచినీవకోసలాధిపతిసతిసుతులతో కోడండ్లతో సుఖముననువున్నారా అడిగి జనకుని హడలకవినుమన నవ్వుచు నారదముని యిట్లనియె పర్ణశాలగట్టుకు యుండగా రావణుచెల్లెలు రాము మోహించె లక్ష్మణుండు ఆరక్కసిజంపె మాయలేడయిన మారీచుని జంపెను, దశకంఠుడాదేవినికోరె. లంకజొచ్చివనభూమిలో నుంచె, చూడనేలేదు కూతునిఅల్లుని అయిదువేలవత్సరంబులాయె, అయోధ్యలోనేవుండగంటి వినిజనకుడు తావీనులుమూసి దివ్యసింహాసనమె దిగెను తపసిపూజకు తమ్మునియుంచీ అంతఃపురికిబోయి సతులనుబిలచ సందడిచేయక సఖియలువినుడీ ఋషియుచెప్పినదంతాచెప్పె,నరికినకదళీ తరువోయనగా దాదులుచెలికత్తియలు మొదలుగా సుదతులుచేరి మొరలిడియేడ్వ, యేలాయజ్ఞము చేయాదలంచెను। యేటికికనపడితివె సీతా యెక్కడి విశ్వామిత్రుడువచ్చెనె యేలావిరచెరఘుపతివిల్లు, చిరి

మొందుచు యెండగాలివానయనక చనకా తపమనజేస్తిని కృతయుగమునను గోకర్ణేశుని పూజకుచాలా కోసుకుపువ్వులు మోసుకుపోగా మందసనుంది అక్కడబెట్టె పద్మదళముల బాలనుజూచె బాలయెవరనీ బ్రాహ్మలనడిగే చేగిపెంచితే జేటువచ్చునుపాముున్న యిట్లొపడుకున్నట్లు కోమలిభామిని నునకేటికీ మందసమ్ము వొక్కటీచేయించీ విడిచిరి పాలాసముద్రముమీద వారధిలోపలనోలలాడుచూచేరవచ్చెను జనకునినగరు భూపతిక్రతువునకు భూమిదున్నిరి కనిపించెనాకారణమున సీతా, సీతకొరకు చింతలువేలామీరు వగవకుమని దేవియుపలికె యేసుయేసు పదినాల్గుదినంబులకు రాముడుపంపిన భటులొచ్చారని, చారులుచెప్పిరి జనకునితోను.

శ్రీరామచంద్రులవారు పంపినయాలేఖ చారులుతెచ్చి జనకుని, కిచ్చుట. తెచ్చినపత్రికతమ్ముడందుకు అన్నరొవింటివ శుభలేఖొచ్చె రాజీవాక్షికి గర్భమునిలిచె అంతఃపురసతులందరిబిలచె సందడిచేయక సఖియలువిపడి, జనకుడుచదివి వెసు శుభలేఖా, రాజీవాక్షికి గర్భము నిలచె॥ రాముడురమ్మనె రమణినిజూడ, నేనయినా మీతోడవస్తును, రమణులనెన్నడు సూడగవద్దా,మీతొ గూడవస్తేగాని, తనయులనెన్నడు చూతుము మేము, మాతోగూడవస్తేనవ్వార లోకులు నవ్వరరాజులువిన రా వియ్యపువాళ్లు, గేలిచేతురూ, పంచరంగూలాపాతలబెట్టుకు. పట ములుభ్రావాసెబాసకందరికి, పోయివత్తను బొమ్మనిమ్మ, పోరుపెట్టెడి ఊర్మిళకందూ, బొమ్మరిండ్లలో శాలలగూర్చుకు, ఆటలాడేటిమాళవిగంపు పంపితె పలుగురి తీసుకువస్తూ, యిచ్చుటిబాధువులందరిచూడా అతిని ష్ఠూరం వచ్చినగానీ నారీరత్నం జానకిదెస్తూ తగుదని లెమ్మని పగరం వెడలె, దంపువచ్చెనో దశరధతనయా, మమ్ముకావుమని చెప్పిరిపోయి అప్పుడు మనమూపంపినదూత చెప్పితెజనకుడు చూడగవచ్చె, దశరథ భూపతి చనిపోయెనుగా, బంపుద మెపురుగయినా,యెవరిని బ్రాహ్మణ రుషులాపస్సు ఫలములా, కాలుబలములాశత్రుఘ్నుని బంపు, బంధువుల తో భరతుని బాపు, అంచలంచలా ఆటపాటలా, మంత్రులతో సౌమిత్రుని బంపు నీవుబావమృశ్ఱంగుడూ, చనురుసావిటి కెదురుం చను

దెంచు, గురువాక్యముతప్పక తానువినీ, రెంపు చేతులాముసులకు మ్రొక్కి
వెల్లగొంకుగులా వింజామరముతో చేరి మ్రొక్కిగీ జనకునికపుడు,
మ్రొక్కినఅల్లుని నక్కున జేర్చుకు, దీవెనలిచ్చిపూరికెవ్వంచె, రాముభర
తుడ స్తమ్ముబట్టుకు జనకునిఅల్లుడు చనారుకువచ్చె లక్ష్మణశత్రుఘ్నుల
హస్తములట్టుకు కెల్లగజనకుడు చనారుకువచ్చె, కొంతసేపుకొలువున
కూర్చుని, సంతోషముతో జనకుడుపలికె, మగువలమాచీమరివచ్చేదా
మందిరములకూ మమ్మంపండీ శావతోను బాంధవులనూడుకొని,అంతః
పురముల కరుగండనెనూ, సంతోషంబున జనకుడుకిపలె, ముత్యపు
తీగల ముంగళ్ళదాటీ బగడపుతీగల పందిరీదాటీ, రత్నసావిడిరచ్చలు
దాటి, హేమభవనముతోడ కౌసల్యాకైకసుమిత్రవలు నగరంతా
శృంగారించిరిగా పన్నీరుచక్కగజల్లించి, పసిడిచాపలేబరపించిరి, బంగా
రపుగద్దెలు పెట్టించిరీ, కౌసల్యా కైకాసుమిత్రలు, యొక్కొక్కయేద్వాగ
నపుడు, విజయజనకుడు వెలవెలపొంచె, కలిమిలేములు కావడికుండలు,
సుఖదుఃఖమ్ములు జోడేసుమ్మి చీకటివెన్నెలవాసేతల్లి వారుయేటికని
జనకుడుబల్కె శాంతనుజూచి కౌసల్యను, మగువదోడుకొనిరమ్మని
పంపె, సరగునబోవాపాపిటచెదర, పయిటజారి పతకములుజార, చెను
టలుజారగ చేడియబల్కె అమ్మలార ఆటలుయింకేటికి, అయ్యవచ్చె
చిన్నయ్యనుగూడి, ధరణిసంతనాదిగ్గునలేచి, తల్పముపయినా తా
కూర్చుండే అపుడు మనవారంపినదూత, చెప్పితెమాతండ్రి చూడగ
వచ్చె, మంత్రాలోచన మంత్రివినీవూ, పూర్ణిమశి కార్యం యుక్తిగజెప్పు
అక్కలతో శ్రుతకీర్తియిట్లనె, కొట్టినదిట్టినకోపించినా పతితనతోటి
పలుకకయున్నా, పలుమారకడపవ్వాలించినా, అయ్యలతో అత్తల
కోపంబు, చెప్పరాబాగాచెలియరోయనెను, ఆపలుకులువిని ఊర్మిళ
యపుడు, చాలుమాటలుదబ్బరలేలా, పడుచుతనములాపలుకులేటికి,
పిన్నకైనకోపించతగునా, అంతలోనుశాంతచనుదెంచి కొమ్మలార
మీకోర్కలుసాగె మిమ్ములజనకుడు చూడగవచ్చె కౌసల్యంతఃపుర
మునవుండే మాయమ్మడిగెను మీయమ్మలను నేడుకన్నులకుపండుగు
లాయె, నెలతరారమ్మని చేయిబట్టెగా, మేలుమితళుకు లందముతో
బెట్టిరి, మందగమనలటు ఆడుచురాగా, అక్కడవిడచీ హాడలునొకతె

మ్రొక్కినిలచె శృతకీర్తపుడు, మందగమనసీవుహాడలనేటికే,అమ్మజానకి
మాళవి పూర్మిళా, శృతకీర్తిరో యెవ్వరెమీారు మరచితివా మమ్మ
గన్నతండ్రీ, మరుపేటికివచ్చెను, మామీాద, అదిజానకియిది మాళవి
పూర్మిళా నేశృతకీర్తిసనియుబలికెను నన్నెరుగవ నాతండ్రీయనెను,
మ్రొక్కినతనసుత గ్రక్కునజేర్చుకు, దీవెనలిచ్చికూర్చొబెట్టె రావే
రాముని రాజ్యరత్నమా, కొమ్మారమ్మనికరములుచాచె, కన్నకూతు
రుని గ్రక్కునజేర్చుకు, శృతకీర్తినితమ్మునికందిచ్చె, సీత గర్భిణి శృంగా
రమోాయనుచు, నీకుకప్పవలె తండ్రికిమ్రొక్కె,తమ్ముడు తానూత: సుత
నెత్తి ముందరనుంచ.కుముద్దాలుజూచె అన్నవస్త్రములు తరుచామీారు-
తల్లికలదాచక చెప్పుమా, చెల్లెంట్రబాసులు చెలికత్తెయలు మాటకు·
లో నై యుంసా రె చె ప్పు చె ల్లెం ద్ర ను నీ వు జ న ని
మారుగా, చేపట్టి గట్టింతువచెప్పుము, చంద్రహారములు సూర్యహారము
లు రత్నపుసరులూముత్యపుసగలూ, నీలపేరులు నెలతలకివదినహస్తము
లశాంతాగురిచ్చె, సజములు గజములు అగ్రహారములు. అల్లుళ్ళకుత
గుకట్నాలిచ్చె, గోదానంబులు భూదానంబులు వశిష్టవాల్మీకులను దా
నములు, కూతులుతండ్రులుకౌగలించుకూ గోలుగోలుమని గొల్లునయే
డ్చిరీ, అంతలోనె శాంతాచనుదెంచి కానలకంపినకారణ మొక్కటె,మా
యరొప్పు మావల్లనులేదూఅడుగూనీసంతు నావలనిలచీ పతులజూ
చిసతులుమరచిరిగా కానలదింపీ మారుబలుకకా, మంగిరమ్మలకుతానే
తెంచెకొాంతసేపుకొలువునగూర్చుండీసంతోషముతోజనకుడుబలికెరామ
రావణునిచంపినదాదిగ, కన్నతల్లికన్నీరడగకాగా, పంపితెనలుగురితోడు
కుపోదూ ఆపల్కులువిని శ్రీరాఘవుడు, వినియురాముడూ వినవేల్లం
డ, అన్నచిత్తముయెరుగుమకనుకా అప్పుడు లక్ష్మణుడిట్లనిపల్కె, గుట్ట
మెట్టలు వనభూములు, యేరులునదులూ పట్టణంబులు, దాటిపోవలెను
మిథిలానగరం, చాలాదూరం మిథిలానగరం, నాతినిపంపగరాదోయనె
ను, మానినిపంపుట మాకుచెల్లదు మామామీారిట్లడుగుటతగునా, తన
యులకనిమీాతనయవచ్చును చెలిరోవత్తురుకలవారెల్లాఆపల్కులు విని
జనకుండపుడూ అలికోధమ్మున దిగ్గునలేచె తడవేటికని తమ్ముడచెను

అనేకమే కరి అల్లుళ్ళందరు, భోజనములుగావింపుమనిరిగా, అంతట ప్రయాణభేరీవేయించిరిగా యేడుయేడు పగనాల్గు దినములకు,మిథిలా నగరికి ఆరిగిరివారు, సీతగర్భిణిశృంగారిమెయనుచు, కాంతలడుగుచు భామలువుండిరి, జానకిపంపిన చెలికత్తొకతె, మణిమయస్థంభము చాటు ననిలిచీ చదువరెలక్ష్మణుడాడినమాట, జనకుడు అడిగినెళ్ళినమీాదట జానకితో బోయి యెరిగించెనుగా చెలికత్తె చెప్పిన పలుకులు వినియు అపుడు పూర్ణిమ యిట్లనిబలికె, కన్నుల నిండా చూడగ లేదె, మనకష్టంబులు చెప్పగ లేదె, తగువులు తెమ్మనీ దూరగలేదె, అల్లులక్షేమంబడుగను లేదె, యెంతకనినులే యిక్ష్వాకులు, తలచిమనసులో తల్లడమొందీ, తల్లులతలచి దుఃఖించె అంతశృతకీర్తి, బుద్ధులుచెప్పె, బుద్ధులుజెప్పుచు బుజ్జగించుచు పోనిండనుచు బోధింపుచును, ఆపలుకులువిని కాంతాబోయి తల్లులకెరిగించె అంతటకౌసల్యతానేవచ్చి॥జలకమార్చిముదమునతల్లోత్తి, రాఘవుసొమ్ములు వనితకుబెట్టి, వెయ్యివేలదినమ్ములువెలుగ భాగ్యమ్ముపై రాఘవులుండిరి, సీతవచ్చెరామునిసన్నిధికిపలుకకయుండెదు[illegible]చి, కన్నులగిలుపుహూంకరములుజూపుతు కొమ్మరమ్మనిజేతులువొగ్గె ననసునగల కోపంమానిని తెలుసుపంపనైతిననిజాలిగితివ నెనునన్నువిడిచినీవుండగలవా మాళవిపూర్ణిమశృతకీర్తనగాపతులవిడచివారుండగలరునన్నువిడచినీవుండగలేవు.అనుచుబలుకుతూరాఘవులపుడు, రమణీరమ్మనిపిలచెను రాజు వచ్చినసీతనుజూచినరాముడు । గుచ్చికౌగలించెను రాముడు । యిందువదనతొడలపైనుంచి।కొనగోళ్ళచుకురులనుదువ్వుచు । అద్దపుచెక్కిలి ముద్దిడుకొనుచును।కోమలాంగికి కొప్పుగవ్వుచు । శిఖపయుపువ్వులబంతులుచుట్టి।ఆకుమడుపులు కోరికందిచ్చె। మందగమనరో వేటకుబోయి॥ మాపటికయినా వచ్చెదననెను । మీతోకూడనేనువస్తు । నాతోకూడ నీవువచ్చితే । అపహాస్యమ్ములుచేయరెప్రజలు । యీాపలుకులు శాంతవింటేను।మరదలనిమ్నా గేలిసేయదా । వేటనివెళ్ళుటకునేనుతలచితీ । తలచిన కార్యంమలపగరాదు । సెలవియ్యవే జానకి

నీవు. సౌమిత్రీనిపిలిచిట్లనిపలికె, రావణుకావించుమీాతమ్ముడ, గొపంగులు పడగిలు అందలమ్ములు, అంబులువిల్లులు, కత్తులుపొగులువేలకొలదులు వేటకుక్కలు, రథగజాశ్వకాల్బలములతో, వనమునకేగెను దశరథసుతుడు, వీరువేటకుయేగినమీాదట, తప్పక శూర్పణఖ వొప్పుగ వచ్చి, మగవాడివైతే పగసాధించుమా. ఆడదాని నజ్ఞానురాలను; కావివస్త్రము కట్టుక మేను' దండకమండలం చేతదాల్చుకు, రామునిసీతను యెడబాపెదనుచు, తప్పకశూర్పణఖటుయే తెంచె, యేదేశమునుంచోయతివచ్చెననుచు, రాజుకుచెప్పిరి రాణువవారు, అందలముదిగీ వందనంజేసి, యేదేశము యీాబుషిదీయనెను, అన్నిదేశములు నావేరామ, మిమ్ముచూాడగావచ్చినదానిని, అన్నివిద్యలుమావద్దనున్నవి, వేడుకతోనీవు చూడగలట్టివి; యేమివిద్యలో యెరిగింపుమనెను, రామకీర్తనలు రాజ్యములోవి, దేవతకీర్తనలు నావద్దగలవు, మాచుకుంచమున కొలువగనేర్తు; మాయలెల్లకడు పన్నగనేర్తు, మంచుగుంచమున కొలువగనేర్తు, వానత్రాడుగాపేనగనేర్తు, మడుగుపై చెంగిడి నిద్రించనేర్తు, సముద్రం చెంగునదాటగనేర్తు, చెరువుచేటగా చెరగగనేర్తు, నిట్రాటపత్రికొయ్యగనేర్తు, చట్రాతినినారవలువగనేర్తుబోడితలకుబొడ్డుమల్లెలు ముడవగనేర్తు ఆవగింజ మోకాటినినిరుగనేర్తు, యిసుకలోపొట్టివండగనేర్తు, వుసిరికాయ దొంతులు పెట్టగనేర్తు; ఆలిమగల నెడబాపగనేర్తు ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు, అంగదుని పిలిచిట్లనిపల్కె, మనమయితే యెక్కడ జూచెదము, సీతకాంతకడకు తోడుకుపొమ్మనెను, ఆపలుకులువిని అగ్రజుతోటే, లక్ష్మణుడంతటపల్కెనన్నతో, యతుః పురమున కేలనురాఘవ, వద్దనివాదించెను లక్ష్మణుడు అయినాయీాయతి ఆడదిగనుకా, సీతకాంతకడకు తోడుకుపొమ్మను, అడుగులకుమడుగులొత్తుచు, అయోధ్యపట్టణమును చేరిరివారు కౌసల్యాకైకసుమిత్రలు యతికియెదురుగ వచ్చిరివారు, యెంతధన్యులమొ యెంతపుణ్యులమొ యెంతభాగ్యవంతులమొ మేము, మాగృహమంతా పావనమాయెను మమ్ముధన్యుల జేసెనురాజు, బంగారపుకలశతో వుదకందెచ్చి, పాదప్రక్షాళనగావిం

చీర, పావతీర్థమ్ములపై జల్లుకొని; సింహాసనంబున కూర్చోబెట్టిరి, జానకిని
పిలువంగబలికె. రత్నస్థాపితమయిన మేడలోపలా హంసతూలికా తల్ప
మునందు చెల్లెళ్ళతో జానకిదేవి, చన్నా-పగడా లాడుచునుండె, ఎక్క-
డినుంచో యతివచ్చినదనుచు. విద్యలజూతునుగా రమ్మనెను, చెల్లె
ళ్ళాతో జానకిదేవి, అల్లంతదూరమున నిలుచుండె శాంతను జూచి ఆ
యతియపుడు; భప్పున్న విద్యల నావద్దనున్నవి వేడుకతో మీరు చూ
డగవలెను ఆపలుకులువిని శాంతమ్మప్పుడు, అతికోపమ్మున యతికిట్లని
యె, యతులకువిద్యలు యేమిచేయనె నారడివానికి విద్యలుగాని అయి
నాతమ్ములు అతిసాహసులే, నిన్నుజూచితే తైగవేశేరే, నీవంటివాని
కడవిలోపలా, ముక్కు-చెవులుచెక్కును లక్ష్మణుడు, తమ్ములనుచు
బెదరించేవేమే, రాముడు జూపగ వచ్చినదాన్ని ఓహో రాముని
యేమనవచ్చును, ఆహారాముని యేమనవచ్చు, గీసుడముగ గుణశాంతుం
డేలెను, మాంధాతా భగీరథులాయేలే, దీనపాలదశరథులేలిరిగా,
ఇందలేనినా కాలమునాడు, ఖ్యాతులని చెప్పగ మెరుగముతల్లి రాము
డేతేటికాలమునాడు, కలిగినారుగా మానవులమునులె, చేసేదిమర్క-ట
సహవాసంబు, రాజనీతులేరితిగవచ్చు, చెట్టుచెడ్డకాలంబునకు కుక్క-
మూతిపిందెనుసామ్యాం, చెప్పినసామ్యములే నిజమాయె, పట్నములో
గలపంకజాక్షులూ, యతినిచూడ చనుదెంచిరివారు, వారినిజూచియు
శాంతమ్మపుడు, అతికోపమ్మున యిట్లనిపల్కె అత్తింటికోడళ్ళుగారలు,
ఆజ్ఞశిక్షులులేవామీకు, పశిబిడ్డలు పాలకేడ్వరా, భావమరదులఆంక్షలు
లేవా, రాచనగరిమర్యాదలులేవే, దశరథుడు చనిపోయెనుమీదట ఆడ
వారికి అదుపులులేవో, ఆపలుకులువిని సఖులందరు తమగృహముల
కే చనుదెంచిరిగ శాంతపలుకులువినియతియపుడు అందరినీ ఆజ్ఞలునెట్టు
దవు, యిందువదనసీవెక్క-డదానవు, మందగమనరో చెప్పవెనాతో
కూటికిచేరిన బాపనపడుచువు, కూతలేటికే శాంతరో నీకు ఆపలుకులువిని
శాంతమ్మపుడు అతికోపమ్మున యిట్లనిబల్కె మొంగకుంచితివెజానకినిన్ని
అంపరామునగానీపాటయునా అచ్చరత్నములు మాణిక్యములూ

కనకపుచీరలుకట్నాలిచ్చె- సలాచీరెలుకట్టెదవట వేపలాసొమ్ములుపెట్టె
దవట వే-చోరులుచూచినవహరింతురు - రాళ్లుజూచినతలగొట్టుదురు
రావణపటముట్రాసియిచ్చితే బ్రతుకుదు నేనీలోకములోను- రావణుడె
క్కడ పటముయెక్కడవ్రాయుటయెక్కడ చెప్పవెయనెను- అత్తలు
ఆడబిడ్డలునుండగ-పటముయితేజానకివ్రాయునుగా- పటమువ్రాయును
గాపటమువ్రాయగాపట్నముకదలను. అనుచుపల్కెను ఆయువతితాను
అంతలోరాఘవులరణ్యమంగాన ప్రయాణభేరిభోరుపవేసె, భేరీరవము
నుభోరునవినుచూ, బెదరుచుశాంతా యిట్లనిపల్కె, రామచిత్తమేరీతిని
నున్నదో వ్రాయవెజానకి రావణపటమువదినెకుమరదలుయిట్లనిచెప్పె
పదినెలలూచెరనుంటినిగాని ఆపాపకర్మునికిళ్ళనుజూడా, జనకునిగాభా
విస్తినినేను, అంగుష్టమాత్రమొక్కటెరుగుదు, అంతమాత్రమే వ్రాయ
వెయనెను. అంగుష్టము జానకితావ్రాసెను, ఆమీదట యతిఅంతావ్రా
సె, పదిశిరస్సులు యిరువదిబాహులు, కాళ్ళువ్రేళ్ళు కరుగాలుపిక్కలు
అంగములన్నీ ఆయతివ్రాసె. వ్రాసిన పటముచేతబట్టుకు బ్రహ్మపట్ట
ణమునకు తానేవెళ్ళెను, అన్నచచ్చి ఆరెన్నెలలాయెనుగఅన్నకుమారుగ
జూచుకొందును, పటమున కాయువుపోయునునెను, పటమునకాయువు
పోసెనుబ్రహ్మ పటముపట్టుకునిపరుగనవచ్చి॥ ఆవనిజయు ఆయతిపని
యనె, నీపటమునీనెత్తినిగొట్టుకో, అనిపల్కి- ఆకాశవీధిపోయెను అసుర
పటమొచ్చిముందరనిలచి,రావేపోదములంకకుఓహోసీతాఅనియేటివా
రు, ఆహాజానకియనియేటివారును యేమిటనుచు! నేడ్చెటివారు, జాన
కికర్మంబనయేటివారు, కన్నులజలములదెచ్చెటివారు శాంతయుమంత్రు
లు సామంతులు, గొప్పజ్వాలలు అప్పుడుజేసిరి, మంటలానుపటమప్పు
డువేయ, అగ్నియంతచల్లార్చుకుఅప్పుడుపరుగునవచ్చెను పటముక్కడికి
రావేపోదము కన్నులవరకు, పాడునూతిలోపటవైచి పాషాణమ్ము
లుపైకప్పిరి, పాషాణమ్ములు పగలవన్నతుని, పరుగునవచ్చెను పట
మక్కడికి, రావేపోదము కన్నులవరకు, రాముడాజ్ఞకుజగములువడ
కును, రాఘవులపయిఆనపెడుదాము, కేశవులపై ఆనపెట్టి, హంసతూలి

తల్పముక్రింసుంచె, అంతలోను రాముడు, తమ్ములగూడి, వేటనుండి అయోధ్యకేవస్తు, యేమిలక్ష్మణయేమోకాని, అపశకునమ్ములుపెను క- లుతోంచె, అరణ్యాశకునం నేడేతోంచె, ఉండునాఅయోధ్యలోసీత, ఆప ల్కలువిని లక్ష్మణుడపుడు, అన్న రాఘవాయివినుమనెను, పర్ణశాల లోవకె- తెయుండ, చెరగొనిపోయెదనుజుండపుడు, బంధుమిత్రసామం తవర్గము, దాసదాసీపరిజనంబులు, అత్తలుఅనుబిడ్డలుదాదులు, జానకి చుట్టూచేరియుంకరు, అవనిజకొరకు అడలగనేల, యేమిరాలక్ష్మణయే మోకాని, అపశకు న మ్మ తు పె కుక- లు తో చె-ఉండెనా అయోధ్యలోనసీతా. కాకులుగూడెను గ్రద్దలువ్రాలెను క్రూరనాభుడు పాడునగప్పె పాలపిట్టలుఅడ్డముగాబారె ఆదిశేషుడు అడ్డంబాయె అన్నామిందర వెళ్ళెదననుచు। అప్పుడులక్ష్మణుడన్నకు మ్రొక్కి-, అందలమెక్కి- అయోధ్యకేగి అక్క-లార, మీచక్క-నిముఖ ములు, మిక్కి-లివాడిన కారణమేమే, పున్నమచంద్రునిపోలెటిమోము, పాడ్యమిచంద్రుని బోలినదేమే, అడవిలోపలా తడవాయెనని, అలజడ పడితిమి అతివగొచాల అంతలోపలారాఘవులు చనుదెంచిరి జలకము లాడిరి శ్రీరాఘవులు, తమ్ములునుగ్గిరు నెనమ్మదితోడా పాలుపెరుగులు జున్నుచక్కె-రా బొబ్బట్లునేతులు పలుపుపప్పులు మాళవిడూర్మిళ శృత కీర్తులతో ఆరగించిలేచిరా దంపతులు ముత్యపుశయ్యల తమ్ములనంపె, రత్నపుశయ్యకుతానేతెంచె, అందమయిన కాళ్ళందెలుమెరయా,తీరుగ కస్తురి తిలకముజార, కన్నులసన్నపుకాటుకలమర దండచేకట్టందము మించ, ముందరముత్యాలహారముజార, పగడపువన్నె చీరేగట్టి జిలుగు బుట్టే దారవికెదొడిగి కులుకుకుచమ్ముల సందులనడుమనునవరత్నమ్ముల హారమంగదలా చెక్కి-ళ్ళపైచాయలుదేరా గంధపువాసనగమ్మని మ్రోయ, తాంబూలమ్ములచాయకుదేరా వామకరమునచిలుకనుంచు కు, సీతవచ్చెను రామునిజేరా వచ్చినసీతనుజూచిరాముడు గుచ్చికౌగ లించెను ప్రేమతోడను మొగముముఖమునాజేర్చుకురాముడు చక్క-ని చెక్కి-లిముద్దగటుగొనెను యింపువదనతనతోడప్పై నుంచి కుందరదనతో

యిట్లనిపల్కె।యింపవదన నీవాడనుగానా నామునందగనములనుగూడగరాదా।
కోమలాంగినీ వాడనుగానా।ముందగనుననుగూడగరాదా నినుమించా
పరకాంతుల నెరుగనె పుడమివారుకొసల్యలెసుమ్మి రవికముడివిడజారగ
దీసెను గంధపరిమళంమేమునసలవెలఆమమణుపులుఅందించుచిన్నదానవా
సిగ్గేమిటికే నాకోరికయు తీరెనుసీతాకోరికలేవో చెప్పవె నాతోకోరికలెట్టి
వో నేరకఅబలకోరెను।మునికన్యలతోనాడ,చెలినిజూచి తలయూచితల
యూచి రాముడుసుందరాంగితో యిట్లనిపల్కె।యిప్పటిపనిగాదె జానకి
అంపెదముందరలక్ష్మణునిచ్చినాతిరొనిపు షసడువగలేవే బాలుని యెత్తుకు
పోదువుగాని అనిజోడై కూడిరి పానుపుమీద పడతోరిచెను రాముని
యాపటము।ఆటపాటలూ నవ్వులేకాని పడవో ముటలివిసరసములట వే
మచ్చుగులుపుకుని మహారాజపుకుపట్టెమంచముపయినిగూర్చుండె పట
మిరికీముందరనిలచుండె పటముజూచి పరిగర్భములాముతో ఎంతోతన
మదిదండిరిపడవాడగి ఆహాఆపది సాహసురాలు దయివముతన :పాలను
కలిగుండె:మ్మరాను యూతడె వారిని నమ్మరానుఅగ్నిహోత్రుడైనా
నమ్మరాను యూసేసలవారిని నమ్మరాను ఆబ్రహ్మను అయినా నాకని
యిచ్చెనె జనకుడు నిమ్మా మోహాముుడరావణుపయికలవనెను ఎంత
మోహామేరావణుమీద ఎక్కడిమోహామెరావణుపయినీ హనుమంతుని
చేనానవాలుబంపినా అక్కరలేదనవద్దానాడూ రావణునిచంపక పట్టె
పుంతును సుఖమునమంగవె వానిగూడి దక్కినదానవని నమ్మితి దయ
కలదానివని నమ్మితిసీతా నాదానవనినమ్మితిసీతాఎంతజేస్తివే జానకినీవు
ఇంతచేతువని యెరుగనె నేను పటముంవ్రాసుకు పక్కనుబెట్టుకు కాగానే
అడవులు కోరితివి ఎంతదానవే జానకినీవు ఎంతదానవుకామునంటేనుచిన్న
నాడుశివనివిల్లెత్తునువా ఎంతదానవుకామునంటేను యామృగముమ తెమ్మ
నిపంపి వేసకతోగధమెక్కనలేదా నిలవపోస్తువా జానకినీవు తక్కువ
దానవతరుణిగోనీవు చంపింతులక్ష్మణుచేనిన్ను రారాలక్ష్మణరారాయనె
ను చంద్రకాంతమ్ముల శయ్యలమీదను నిద్రింపుచున్న లక్ష్మణుడు లేచె
ఎదపైపూర్ణిమశపప్పుడుదీసి పరుపుపైనుంచెను ఆలక్ష్మణుడూ అంత

లోన పూర్మ్రశదిగ్గునలేచి లక్ష్మణుని పాదపద్మములబడెను సీతకు నేరము లేసుచూడుడి సీతనుగాయుము శీఘ్రముగాను సీతయేమి నేరమ్ములుయేమె, కాచుటయేమిటి చెప్పవెనాతో, అప్పుడుమీరూ పంపినఅసురా, వనరుగ రావణుపటమటువ్రాసే, రావేసోదములంకకు అనుచు సీతనుబట్టుకు ఆపదబెట్టె, రాముడాజ్ఞకూజగముల వణకును, రాఘవులాసపై ఆసఉంతమా, కేశవులాపైఆనవుంచితే, హంసతూలికా తల్పమునుండే, చూచిరిగాబోలును రాఘవులు, చంపదలచి రతిసాహ సమునన్నా, సీతనుచంపను అంటేగాని పాదములూ విడువనుప్రాణేశ్వ రుడా, రామునిమరల్ప బ్రహ్మకువశనా, కారణమేలాగున కాదలచిం దో, అప్పటికిది యెట్లయ్యోగా: ఇప్పుడుపాదములు విడువవెయనెను అస్త్రశాలకేతెంచి గ్రక్కునా ఆయుధమ్ములూ పూనుకునిలుచుండే ఆదిదేవసలాగమపూజితా, వేదప్రియ గోవిందముకుందా, నీతిశాస్త్రజ్ఞు డవు నిజమూర్తివౌ, భాసురముగ సుజ్ఞానులుమీరు, అవనిజకడుము గ్ధగుట వెరుగవా।రాఘవభూషిత కావుముదేవా।తమ్ముడవునీవు యెరు గవుగాని అరయగరావణ పటముచూడూ తల్లి నీవుతలచిన తలపె క్కడే ఎన్నికపటములు వ్రాసితివమ్మా భరతశత్రుఘ్నులు బాగుగ నప్పుడూ॥ పరుపుమీద నిద్రింపుచులేచిరీ।పంకజాక్షులు తరులప్పుడూ లేచి।పతులపాదపద్మమ్ములబడిరి సీతకు నేరము లేదుచూడుడీ॥ సీతగాయు మిశీఘ్రమ్మనను।సీతయేమి నేరమ్ములుయేమే గాచుటయేమిటి కాంత రౌజెప్పుమా।అప్పుడుమీరూపంపినఅసురా।అరయగ రావణుపటమటు వ్రాసె।నగరముజొచ్చి పటమందుంచీ। ఆకాశవీధులపోయెను అసురా పటమును పరిపరివిధములణచినా।అక్కడనుండా నేరకపటమూ।రాము లాజ్ఞకుజగములువణకును।రాఘవులాపై। ఆనపెడుదమూ కేశవులాపై ఆనపెట్టితే హంసతూలికాతల్పమునుండె చూచిరికాబోలును రాఘవు లు చంపదలచిరతిసాహసమునన్నా।సీతనుజంపను అంటేగాని పాదము లువిడువను ప్రాణేశ్వరుడా।రామునిమరల్పబ్రహ్మకు వశమా కారణమే మోకాదలచిందీ అప్పటికది యెట్లయ్యెనుగాని ఇప్పుడు పాదములు

విడువుమనెను, అస్త్రశాలకేతెంచి గ్రక్కునా, ఆయుధమ్ములు తీసు, కనిలుచుని, ఆదిదేవసకలామపూజితా॥ వేదప్రియ గోవిందముకుందా నీతిశాస్త్రజ్ఞుడవు నిజమూర్తివినీవూ, భాసురముగ సుజ్ఞానులుమీరు అవనిజ కమముగ్ధఅగుట మెరుగవా, రాఘవభూషిత కావుముదేవా, తమ్ములారమీరెరుగరుగాని, అరయగరావణపటముటుజూచూ, తల్లినీవు తలచిన తలపెక్కడె, ఎన్నగపటములు వ్రాసితివమ్మా, అంతలోన కౌస ల్యతావచ్చెను, ఔరారాఘవా అనితాబిలచిసీతకు నేరములేమ చూడు మీసీతనుకాయుమి శీఘ్రమ్మునను తల్లివనుచు నేతాళితిగాని, దలద్రుం తును యింతకుయెవరయినా, ఆవలికి చెనుదెంచెనుతాను, ఏమిసేతునని యేడ్వగదొడగే, అంతలోనుచనుదెంచెను, ఔరారాఘవఅనితాబిలచె, చిన్నదిసీతకు నేరములేదురామా, సీతనుకాయుము శీఘ్రమ్మునను, కైకవంచునంతా, మెరుగుమురు, అంతేచాలు ఆవలికేగూ, ఆవలకిచను దెంచెనుకైకా, అంతలోను సుమిత్రచనుదెంచెను, ఔరారాఘవాఅని తాబిలిచే సీతకు నేరములేదురరామా, సీతనుకాయుము శీఘ్రమ్మున మూ, చదురెక్కి యెదురుగనిలుచుండీ, సాహసమేటికె అమ్మరోనీకు, ఆవలకి చనుదెంచెనుతాను; అంతలోను కౌసల్యయే తెంచెను ఔరా రాఘవ అనితాబిలచె, సీతకు నేరములేదు చూడుమీ, సీతకుకాయుము శీఘ్రమ్మునను చిన్నవాడవారాఘవనీవు, సీతకు నేరము కలిగియుండితే, నిలుపుదుమూనీనొచ్చిన దాకా ఆపలుకులువిని రాఘవులపుడు॥ నతికో పమ్మున నిట్లనిపలికె॥ అమ్మరోనీకోడలిమీాదను, ఎక్కువమోహాము కలిగుంటేను, ఆకొడుకుని యూకోడలినిబెట్టుకూ, ఎన్నగరాజ్యము యేలవెతల్లీ, దండకమండలము చేతనుబట్టి, ఉత్తరాభిముఖమయ్యేదనే ను, ఆపలుకులువిని కౌసల్యప్పుడు, అతిదుఃఖమ్మున నడలగ దొడగె, అంతలోను కైకమ్మ చనుదెంచెను, ఔరారాఘవ యనితాబిలచె, సీ తకు నేరము కలిగియుండితే నిలువుదుమూ నీవొచ్చేనదాకా నీతల్లితండ్రి నిజంపె నీవేమాతండ్రినిజంపితివి నీకోడలు నను చంపదలచిందీ అంతే చాలును ఆవలికి చనుదెంచూ ఆవలకిచనుదెంచెను కైకఅంతలోను సు

మిత్రయిట్లనె చిన్నవాడవా శ్రీరాఘవులు సీతకునేరము గలిగియుండితే నిలుపుదమా నీవొచ్చిందాక ఎక్కువకొంచుకుల గన్నాననుచు అతి గర్వమై అమ్మరొనీకు ఆవలకిచనుదెంచవెయనెను సమిసేతుపని యేడ్వగదొడగె అంతలోను శాంతచనుదెంచెను ఔరారాఘువాలనితొబలచె సితకునేరము లేక రరామా చిన్నవాడవా శ్రీరాఘువుఁజ సీతకునేరము కలిగియుండితె నిలుపుదుమూనీవొచ్చిందాక నివెలరా? సంశాబైతే నీదేక్షత్రియధర్మమైతే నాపెలరాక్క వంశముగాదా నాందేక్షత్రియధర్మమెనీవ కూటికిచేదిన బాపనపుచువ్వా కూతలేటికే అక్కనొనీకునాను పెద్దలు తలచితెచ్చిరే నేనుపంపెదను నెలతరొ పదవెకంచుము ముంతాతాకట్టుకొబట్టా——ఇచ్చి పంపెద యికపదవెయనెహో, పమిసేతుపని యేడ్వగదొడగె, తిరిగివచ్చిరీ వనితలు నలుగురు చెలియలుచెలికత్తెలు చనుదెంచిరీ, చెప్పిరిజానకి వార్తలుకొన్ని వినశక్యముకాదె యోకొమ్మా, కనశక్యముకాదె యోకొమ్మా, ఇకనెక్కడిజానకియోకొమ్మా, జానకి వనపాలను లేదనిరీ, అంగజపాణులు వాను ముగ్గురు, పదిగే పదిగురు పోదామనిరీ, అక్కచావగా అనువలేటికె, పనరేశాంతకడకు పోదామనిరీ, కౌసల్యకోడళ్ళూ, కయికకోడళ్లు, అసుమిత్రాదేవి అనుగుకోడళ్లూ, చెలికత్తెలతో కలసిచనువగనూ, అంగెల చప్పుడు విని రాఘవులూ, అదియేమొ తెలుసుకరమ్మనెనూ, చదరులోను తలవంచెను రాముడూ తిరిగి చూచి యామాళవి యప్పుడు చెల్లెళ్ళతో నిట్లనిపలికె, సకలమైన రాజులు వుండగనో, అన్నదమ్ములు కొలువై యుండా తగదు మనకు చనరుకుపోవుట పసిధమ్మునా పోయెదమనెనూ ఈ పలుకులు మన జనకుడు విన్నా అక్కవతెవాచేసును గదవే ఇక్కడ వేగులు తెప్పించుకొని —— శాంతను తోడుకు పోదామనెను ఆడరాని మాటల రాముడాడెనూ——కపలి వచ్చునా ఆశాంతయినా అనుచు బలుకుచు కాంతలు ముగ్గురు శాంత నగరికి వారేతెంచె అల్లంతట వారీ రాకలు చూచి అతిదుఃఖ

మ్మునఅడలెనుశాంతా, ఏమిచేతునని యేడ్వగనాడగె ఇట్టిదిశాంతామెట్టి దోబుద్ధీ చిన్నదానవాఅమ్మరోనీవు మీరుపెంచిన తమ్ములుకారా ఎక్కడిబుద్ధులువచ్చెను చెపుమా, అంగజపాణులువారు ముగ్గురు, శాంతపాదమ్ములబడిరీ నాతోటియేమున్నదేమీకు చదురులోకీ చను దెంచరెలఅనెనూ, మరదలిపయిదయపుట్టియుశాంతా, విల్లువంచినడచిన చందమునా, కలిసినడచిరిశాంతతోను, కౌసల్యకోడళ్ళు, కైకకోడళ్ళు సుమిత్రాదేవి అనుగుకోడళ్ళు కౌసల్యకూతురుకలసినడువంగా, పాదధూళియాకమలబాంధవునిగప్పె, అగియేమో తెలుసుకురమ్మనెను, చదురులోనతలవంచెనురాముడు తిరిగిచూచియాశ్రుతకీర్తప్పుడు అక్క తోనుయిట్లనిపలికె ఇదియేమిసమయముచదురుకు పోవనూపదరే చను రుకుపోదామన్నెనూ, అక్కచావగాఅణకువలేటికే మీరంతయిక్కడ నుండండె, నేన్నేనాచదురుకుపోయెదనూ ఆపలుకులువిని అతివలునల్గు రూ, చదురులోకి చనుదెంచిరిగా అంతలోనుమాళవితానప్పుడూ, పసిడి స్థంభమూ మరుగుననిలచీ తమలపాకులావాటిచేతులు వూచుకొంటు తానిట్లనిపలికే మత్స్యకూర్మవరహా, వామనభార్గవదశరథరామా, సీతకునేరములేదు చూడుడీ సీతనుకాయుము శీఘ్రముగానూ, అనిపలికీ మాళవి చనుదెంచె అంతలోను ఊర్మిళాతానప్పుడూ, పసిడిస్థంభమూ మరుగున నిలచె తమలపాకులావంటిచేతులు ఊచుకుంటుతానిట్లనిపలికె మత్స్యకూర్మవరహనారసింహా, వామనభార్గవదశరథరామా, అక్కకు నేరము లేదుచూడుడీ అక్క నికాయుము అతిశీఘ్రముగా,అనిపలికిఊర్మిళ చనుదెంచె మీరుపలికినాపలుకులుగాక, ఏమనిపలుకుదునుఅక్కరో నేను ఎవరికితోచిన పలుకులవారు పలకగె అతిశీఘ్రమున్నసబోయి శాంతా చాటుగానడచియు వేగమెశత్రురవముతో నిట్లనిపలికె, చిలుకపలు కులుపలికేరీతి, హాస్తములుచాచుచు ఇట్లనిపలికె :కోకిలస్వరముతో ఇంతియిట్లనెనూ ఓహో సూర్యవంశాధీశా, ఓహోదశరథరాజకుమా రా తాటకాంతకాధర్మపాలనాశివచాప భంజనలోకేశా అహల్యపావ నా నంబుధిబంధనా వాలిమర్దనా వారధిశయనా, ఒక యింటనేపుట్టిన

వారము, ఒకయింటనే చొచ్చినవారము రావణుపై మోహములిప్పు డు అక్కకుమాత్రిమెకాదు చూడుడి, మాకందరికికలిగున్నదిదేవా, అందరినీ తెగటార్చుడియనెను, సీతజేసిననేరము జెప్పకా చంపనీయ మిమ్మనిపలికె అంతఃపురకన్యలయియుండగనూ చెల్లెగదమీకీలాగు ననూ మరియెవ్వరికిచెల్లనుయనెను తలయెత్తిచూచిరిరాఘవులు మహా పురుషులతో నిట్లనిపలికె జనకచక్రివర్తికూతుళ్ళమహిమలూ తెలిసె గదా మీకందరకనెను ఏమియెరుగనీ యబలలమనుచు, యెట్లుచెప్పె దరో తమగయితేను అంకుకు శృతకీర్తి యిటులనిపలికె, అడవులలోప లకసురవచ్చితే, అసురనులోపలకంపినవారు ఏమాయెను అని అడుగగ రాదా, అంతఃపురకన్యలమైయుండగా చెల్లెగదామీకీలాగున ఈతీరి యెవ్వరికీచెల్లదు అనెను తలయెత్తిచూచిరిరాఘవులు, మహాఋషు లతో నిటులనిబలికె కోడిపుంజులవలెమెగురుతునిప్పుడు కత్తులుపట్టుకు చనుదెంచిందీ కడసారికదాయిదియనిపలికె నిందుకుశృతకీర్తి యిటులని పలికె, చెంపకొప్పులూ, చెవులను బట్టుకు, నుదుటను కస్తురిబొట్టు పెట్టుకొని శాలువవల్లెవాటేసుకొని, అంతరంగమునవండబాయకా, తరుముకువచ్చిన వనితలంకాదు, పతులనుచంపియు సుతులకు మేము, పట్టముకట్టిన పడతులముకాము, రణయుద్ధములోపలా, సారథినడపిన వనితలముకాము, ఇంతపాటినునయింటనుండగా, మావల్లను నేరములెం చెదరా అందుకు యేమనెనే రాఘవులు కోడిపుంజులవలె నెగురుతు నిప్పుడు, కత్తులుకట్టుకుచనుదెంచిందీ, అంపితినా నామీదకియనేను, నాలుగుస్తంభములనడుమాను, నటివలెనిలచిన తెరవదిచూడు, ఆ పలుకువిని శత్రుఘ్నుడప్పుడు, అతికోపమ్మునక్కడికొచ్చే, కన్నులు యెర్రగచేసుకుతానును, నిలచెనుఅక్కడ శత్రుఘ్నుడప్పుడు, నప్పుడు భరతుం డిట్లనిపలికె, అక్కచెల్లెళ్ళూకారావారు, వారివారిమోహా మ్ములు అవును, నందుకు శృతకీర్తిట్లనిపలికె, రామరావణుల యుద్ధము నందు సౌమిత్రి కడుమూర్ఛనొందినవాడు, కల్లడించేవోచి తము లన్నీ, ఆలాగేయని యనుకోరాదా మెచ్చుకొందు నాశృతకీర్తి

డు, జానకిమేడకు పోదామనెను, ఆపలుకులువిని రాఘవు

లప్పుడు, సేనలసుందర చేరగబిలిచెను, జానకిమేడకు పోకుం డగను, ఘారాలుంచండని తాబలికె, వనితలదుఃఖముచూచియు వారు పారాలోపల తెరవులుయిచ్చిరీ జానకిచెల్లెళ్లుకాగలించుకూ, అతిదుఃఖ మ్ముున అడలిరివారూ, ఏమిచేతుమని ఏడ్చిరివారు, అక్కరో మిమ్ములను సడవిలోజంపి, మేమయోధ్యలో నుండగలేము, ఎవరిభాగ్యము వారిదె తల్లి సుఖముగనుండరె పట్నములోను జానకిశాంతను కౌగలించుకూ, అతిదుఃఖమ్ముున అడలదొడగె, ఏమిసేతుమని యేడ్వగదొడగె,అమ్మరో నీవు నాకారణ మీలాగుననున్నదిగా చెల్లెళ్ళను నామారుగజూచి చే పట్టి రక్షించుమితల్లి అంతలోను బుష్యశృంగుడువచ్చెను, అతివలసంతః పురములబంపే, అగ్ని వెడలి ఉక్కుస్తంభముపోలేటి రామునిముఖము చూడవెరతురూ చేరవెరతురూ రామునిసన్నిధికి, చెప్ప వెరతురా జానకి మనవి, ఆచందమ్ముున నారుదినములూ నిలవనాపిరీ అక్కడివా రెల్ల, రారాతమ్ముడ రారలక్ష్మణా, జానకి నడవులకు చేకొనిపొమ్మా, మునికన్యలతో నాడినవెనుక, తెగటార్చ్చిఖడ్గము గొని తెమ్మా, ఆదిదేవ సకలాగమపూజితా, వేదప్రియ గోవిందముకుందా, నీతిశాస్త్రజ్ఞుడవు నిర్మలుండవూ, భాసురముగ సుజ్ఞానివినీవూ, రాఘువభూషితకావుమీా దేవా, తమ్ములార మీారెరుగరుగాని, అలరగ రావణపటమునుజూడు, తల్లినీవు తలచినతలపెక్కడే, ఎన్నికపదములు వ్రాసితివమ్మా, పాల సముద్రునీ పెద్దకూతురూ పట్నములో కప్పుడురాగాను రామునితలప గరాదనెవారు, పాపాత్ముండని పలికెడివారు, కుంకుముూకలూ కూడు కొని యేటివారు, ఏమిచేతుమని యేడ్చెడివారు, ఏలా అయోధ్య తమ కనువారు, అంతదుఃఖమ్ముున అడలెడివారు, అతివతోకూడా పోదుమనె డివారు, ఉదకములేనీ కూపముబోలూ, జలములేని తటాకముబోలూ, సతిలేనీపతి యట్టిదెబోలూ రామురాజ్యవైభోగంబోలూ, వనితకడు అరణ్యమెగడచె, ఉచ్చింతపండ్లూ ఉగ్గినరీతిని, ఉవిదలముఖముల ఉన్న తిచెడెనూ, మామిడిపండ్లూ మగ్గినరీతిని. మగువలముఖముల అభిరుచి చెడెనూ, కలవరేకలూకందినరీతిని,కాంతముఖములు కాంతులుచెడెను, అంతఃపురములలోనుండిరివారు అక్క-జానకి విలపింపదొడగెనడవకా

ళ్ళుపొకుట్టలుపొక్కేట్టను ఊచగచేతులు నొప్పికలిగెను, పతితో నడచికి ఏగేటినాడు ఎంతచకట్టచేసెను లక్ష్మణుడు, తోవలో రాళ్ళు తొలగ దోయుచు పంక్షుకంపలు, పారదన్నుచునన్న పురాళ్లు సఖయమట్టుచు, ఎంతచకట్టగాజేసెనె యితడు పతినేనడవికి చంపబంపితే క్లేశపుదాపలు తీసెనె యితడు మొగుడువల్లనీమగువకల్లామాగీవలదన్న మాటేనిజము మిత్రరంజనాసుమిత్రరంజనాఅక్కటదూరముఇకి నేనోపాఅన్ని నదులలో జలకములాడెను ఎంతో తనయిష్టవేల్పులదలచే, ఏడుజన్మముల యిహ ములపరములా, కూరిమిజనకుని కూతురునా ఎన్నిజన్మములు యెత్తి యినాను, శ్రీరాఘవులకు సతిదానానను; కోటివేలజన్నములకైన,గోవిం దులకు భార్యను అవుదూ, అరవై వేలజన్మములకైన, దశరథునకు నే కోడలనౌను; కడలేనిజన్మంబులకైనా కౌసల్యకుకోడలనై పుట్టవలెను, కైకమ్మకు నేకోడలనవుదు, సుమిత్రకుకోడలవై పుట్టగవలెను, సుద తులు తనచెల్లెళ్ళుకావలెను శాంతమరదనై పుట్టగవలెనూ ఋష్యశృం గుని, చెల్లెలనవుదు, పదివేలజన్మంబులకైనా భరతశత్రుఘ్నుల వదినె నౌదు, లక్షవేలజన్మంబులకైనహాలక్ష్మణుడానీవదినను కావలెను, అన్ని నదులలో జలకములాడెను, ఎంతోతనయిష్టవేల్పులతలచె, అప్పుడు లక్ష్మణుడతివశిరసుఖండించినా, ఎనరగపువ్వుల మాలికలాయె, రెండప మాహూధనసువేసినా, కడుపులోపిండము గడగడవణకె, చేతప్పితినో వాతప్పితినో సత్యముయేమయినా తప్పితినో, మూడవమారూ ఆతివను ఖండించినాముందర భూదేవిట్లని పలికె॥

రామదశరథరామరామరఘుకులరామరామశ్రీఅయోధ్యరామ భామనడవులకంప నేమినేరముచేసె భూమిలో మాసీతరామా ఎన్నినో ములునోచిఎన్నితపములుచేసి, నిన్నుసతిగోరెనోరామా, ఎన్నడూనీసేవ యెడబాసినదికాదు, యెట్లుతాళుదుసీతారామ చిన్ననాటనుండిచెలియ లిగుణములు చిత్తానతెలియదా రామా ఎన్నగమావంటివారి యందరి కెల్లా వంచనలునడుపుమా రామానుకట్టంటివిల్లు విరువమునులు దేవ తలు బొగడముగుద తనియి స్థిరామా, ముత్యాలతలంబ్రాలుమగువశిర

సునబోసి వెంటతోడుక మానిరామా, మీతండ్రిచెప్పగా మీరుఅడవు
లనడవనీ వెంటవచ్చెగద రామా సీత మీతో టట్టుఅడవిఫలములతిని సుఖ
మెన్న డెరుగునో రామా దశకంఠుడప్పుడా తరుణితోడుక పోతేతగునమ్మ
లేవైతిరాగను దశకంఠునుర్దించి తరుణితోడుకవస్తు తగునమ్మలేవైతి
రామా దిశలుమెచ్చగ నగ్ని దేవతలు బొగడగా తేరితాగ్నిమవెడలెను రా
మా, ఎల్లనారీవలె పవిత్రడిగ నాపుటాకాకు మనసుపగలమగ రామా,
ఇచ్చిందిమొదలుకొని యీలాగునే కాని సుఖము ఇంచుక లేదు రామా,
రచ్చలు రా ఋష్యాశ్రమాలకు చేసెనో రమణి మోమా సీతా రామా, సుశ్య
గంధిసీత మాకు భారము లేదు. మాటవాసేగాని రామా సీతవిడనాడును
ధరలోనుమీరైనను పెంచెగద సీత రామా॥

నీప్రాణేశునకునిజమెగ్గా, చేసితివేమో చెప్పవె నాతో ఆసీతల్లి
యడుగగ మదిశోకింపుచు, కన్నుల బాష్పము లొలుకుచుబలికె, కోరితి
నావిధిపుట్టవశమున్న కోరికలడప్పులపాలాయెపగా, మునికన్యలతో నాడ
గోరితి, ఆ పిమూపనున్న సేతెం చెరుగా, అరయుగరావణపట మట్టువ్రా
సె, నగరపుజొచ్చిపటమంపించి, ఆకాశవీధులపోయెనుఅసుర, పట
మును పరిపరివిధములగణించి, వేయువిధములా వేచెరుతను, అనుచుకష్ట
ముతల్లితో జెప్పె, రుద్రాక్షతరువులనీడల రుప్పొంగి చూచుచుండె నెయ
తమా, నన్ను చంపక పో తేలక్ష్మణా, నీవెంటా నేమఱ్రివత్తు, నన్ను చంపక
పో తేలక్ష్మణా; ఇద్దరిసునూన యుద్ధము పెడుదూ, నన్ను చంపక తేలక్ష్మణా
అన్నకు ఆన వాలేమని పలికె, వావికి వది నెవ్వరసకుతల్లినీ, నమ్ముగన్నాత
ల్లివినీ వు, మాకు నెలవలూయిచ్చ్యవెఅమ్మా, ఇలలో మీయన్న శ్రీరా
ఘువులకు, ఏడు నెలలగర్భిణిఅని చెప్పు, మరచిపోకుమీ లక్ష్మణ నీవూ, మా
టలనుండరవుట్టెనుస్మీ, ఆపలుకులవిని లక్ష్మణుడప్పుడు, కన్నులజ
లములు గ్రక్కదెచ్చె, ఆదిబుషిపల్లెని అటవకుజెప్పి, తనభూమికి మెప్పు
టిచందమునాపా రేటికుండేలునుగూల్చె, పట్టెనురక్తముఖడ్గము నిండా
శుద్ధరక్తముదొన్నెలో బోసుకూ, పూరికేచూచుచుండెను అతడూ, నడ
వులలో పలజానకిదేవి, అతిదుఃఖమ్మున నడలుచునుండె, గోరితితనవిధిపూ

ర్వవశమ్ముననా, కోమలితనలో నడలగదొడగె మునికుమారులు మోద
ముతోనపుడు-ఫలములకొచ్చిరివనములలోకీశ్రీలక్ష్మినిజూచిరి వేగము
నా-అతిశీఘ్రమ్మున ఇళ్ళకుబోయి అమ్మయెవ్వరోఅడవిలోపలా - అతి
దుఃఖమ్మున నడలుచునున్నది స్త్రీలూపురుషులు చేకొనివగవగా శ్రీల
క్ష్మినిచేరగవచ్చిరి.

కీర్తన-శంకరాభరణరాగము-ఆటతాళము.

ఎవరమ్మామీరు ఈవనములో ఎందుకున్నారూ - కువలాయనే
త్రి నీకులమేదిస్థలమేది-వివరముగాచెప్పవినగోరియడిగేదా॥ ఎవరమ్మా
పతియెవరేబాలా వాడినకొమ్మాగతినుండానేలా-అతులితముగనుసీపతిని
విడచియిట్లు మితిలేనిశోకాబ్ధిమెలగగాబనియేమి॥ ఎవ। తలిదండ్రూలెవ
రే కారణమేమిందరయుడుజేరా వెలదీనీవిటు దుఃఖజలధినీదుచుమరి। వి
ఫలచిత్తామున రామస్మరణాజేయుచున్నా ॥వెవ॥ నిగమాద్రీశుడు నీచిం
తాలదెనజిమ్మాగలడూ।మగువానీవీఘనమృగమూలనడుమను వగవా
గ బనియేమొ।అగుపడదయ్యె ॥నెవరమ్మా॥ శ్రీలక్ష్మివో భూలక్ష్మివో
మందరగిరినాథుని లక్ష్మివో రామునిసతివో కామునికాంతవో।యెవ్వరి
సతివో।యెరుగముమేము శ్రీలక్ష్మిచెప్పవె మాతోను।అమ్మలార మీ
పతిని నమ్మకుడీ ఎన్నగరాఘువులు।కొమ్మలుయెల్లా సమ్మతిపరచీ । స
మ్మతిగాఋషిపల్లెనుఉంచేకొందరుసీతకుకొప్పుదువ్వుచుకొందరుసీతతో
చక్కడలాడుచు సమ్మతిగాఋషిపల్లెనుఉంచిరి। అక్కడనడవిలోవిడచిల
క్ష్మణుడు।తనభూమికియెప్పటిచందమునా।కట్టినతుంగనుముసుగుబెట్టుకు।
గ్రక్కున అయోధ్యపట్నముకొచ్చే । సీతఅయితే సుఖముననున్నది
కారణమీలాగునకాబోలు।అగ్నిఆరెను । అయోధ్యలోపలా । అను
చుపలికెను ఆలక్ష్మణుడూ । అడుగోలక్ష్మణు డొచ్చెననుచు । అంతః
పురముల లోపలచెప్పిరి కౌసల్యాకైకసుమిత్రలు । పాకుతు డేకుతు
బాగుగనపుడూ లక్ష్మణునీ దగ్గరకేతెంచిరీ ఏఖడ్గముతో వేసితివోరా-
ఏమనిప్రాణము విడచెను సీతా-చెల్లెళ్ళకు ఏమనిచెప్పిందీ-శాంతమ్మకు

యేమనిచెప్పిందీ, రాజుతోటి యేమనిచెప్పిందీ అత్తలతో యేమనన్నదిరా, ఆడద మొగవాడగర్భమున నన్నలక్ష్మణచెప్పునాతో యింతవృత్తాంతము యెరుగనునేను, చంపివస్తిని నడవులలోను, వుంచివస్తిని వనములలోను ఆపలుకులువిని రాఘవులప్పుడు సౌరాతమ్ముడవనితాపిలచే రారాతమ్ముడదగ్గరకనెను, నాయుగ్రముకంటే నీకునుగ్రమా, జానకిని తెగటార్చివస్తివా, ఆలిలేనివారికి రాజ్యములేలా, ఆః యుస్సవాడవె నీవేలు ఏమనిప్రాణము విడిచెనుసీత, తనతోటి యేమనియన్నదిరా, కౌసల్యకు యేమనిచెప్పిందీ కడమవారి కేమనియన్నదిరా, ఆడదమగవాడాగర్భమున తమ్ముడ లక్ష్మణాచెప్పరానాతో, ఇంతకువృత్తాంతము యెరుగనునేను, చంపివస్తినీ యడవులలోను, అన్నినకాలాలో కలిపివస్తివా, అక్కడనెయుంచివచ్చితివా యమునాతీరము నదిలోపలను, కలిపివస్తిని, యిక్కడకనెను ఎన్నిదినములాయెరనేటికి, చెప్పరలక్ష్మణ శీఘ్రముగాను, అయినువిూద రెండుదినములాయెను, ననుచుబలికె ఆలక్ష్మణుడు సీతకుదినమ్ములు యేవిధమ్మునా దినవారములూ సేయగవలెనో, పిలువుడిశాంత అనితాబలికె, ఆపలుకులువిని శాంతమ్మపుడు అతికోపమ్మున నిట్లనిపలికె, సీతను అడవికి జంపబంపుతూ పిలువరుగా నీలాగునసెనూ, పంపినవాడవు రాఘవునీవు చంపినవాడవులక్ష్మణనీవు చేతులారగాజెయ్యరుమిూరు. ఆపలుకులువిని రాఘువులప్పుడు, కన్నుల జలము గ్రిక్కునదెచ్చే, అదరించిరక్కడివారెల్ల ఓదార్చిరిరాముని సౌరతమ్ముడాయనితాబిలచె, దారాలక్ష్మణరమ్మనిబిలచే రారాతమ్ముడదగ్గిరకనెను, సన్నబియ్యము సఖియకుప్రేమా చాలాతెప్పించుము రక్షించుమిలక్ష్మన్నా, కాయకూరలాకాంతకుపేరిమా చాలతెప్పించుమి సుమంతా, చాయపప్పులాసఖియకుపేరిమా, చాలగతెప్పించుమి సుమంతా, చాయకుమాసఖియకుపేరిమా, చాలగపట్టురవికలా పణతికిప్రేమ, చాలగదెప్పించుమిలక్ష్మన్నా .వూరివూరికంసాలుర బిలపించి సొంపుమిూర బంగారంతూపించీ బంగారంచేటలుచేయించీరి ముప్పదితప్పదిపుస్తెలు మున్నూరుజేటలుసీతకుజేయించిరి శీఘ్రములోను సౌరాతమ్ముడయనితాబిలచేరారాతమ్ముడదగ్గరికరిగెను మునికాంతలపయి సీ

తకు[్రేమచెప్పించుమారిని హనుమంతా మంచిగంధమామగువకు[్రేమ, చాలగచెప్పించుమి లక్ష్మన్నా మల్లెపువ్వులచండమగువకు[్రేమగుత్తులు గట్టించుమిలక్ష్మన్నా జాజిపూవుగండలుసీతకు[్రేమ చాలచెప్పించుమి లక్ష్మన్నా పట్టుచీరలుపడతికి[్రేమ, నవియే తెప్పించుమి శత్రుఘ్నా చిలకలరవికలు సీతకు[్రేమ అవియే తెప్పించుమిభరతుడా, తోడుకరారా లక్ష్మణఅనెను; ఆపలుకులువిని లక్ష్మణుడపుడు ఋషిపల్లెకు చనుదెంచె వేగా, అంతటవచ్చెడి వారవనినిచూచి ఎదురువచ్చినావనెరుజూచి తప్పకదండమసాష్టాంగముచేసె పాదములపయినురదిని మెట్టి, దీర్ఘాయువని దీవించెతాను, పుత్రపౌత్రవంతుడవుగమ్మనుచు అని చాలదీవెనలు దీవించె తరువాయెను వచ్చితివమ్మా చెలికత్తెలకూసెలవులయియ్యావె ఆపలుకులువినిజానకికప్పుడు దినవారమ్మలుకావోనేడుపీడపరిహారముని లక్ష్మణుడుపలికే కామేశ్వరిముత్తయిగలునుకా ఇక్కడికొస్తిని అమ్మ రోనేడు కామేశ్వరి ముత్తయిగలుగాయా, దినవారములు తనకేను నెను నాధర్మమున పట్టుచీరెలు, కట్టుకురండి కాంతలు మీరు నాధర్మమున వెల్లచీరెలుకట్టుకరండీ కాంతలుమీరు నాధర్మమునపట్టురవికెలు తొడుకురండే వెలదులుమీరూ, నాధర్మమున మూసినాయనములు అందుకురండే అతివలుయెల్లా, కాంతలదోడుకు లక్ష్మణుడప్పుడు యమునకు చనుదెంచెనుశీఘ్రమునా వచ్చినవారిని చూచిరాముడు తప్పక తలవాల్చెను రాఘవులు, అదరించిరిఅక్కడివారెల్లా ఓదార్చిరి రాముని దుఃఖమును, సంపెంగతైలములతోటప్పుడు స్త్రీలకు శిరసంటించెను రాముడు జప్పకనుకచ్చూళచాలు వేసిన, ఒంటినిండనలుగుపెట్టించే, కాయలటకళ్ళుదెచ్చిరీ, స్త్రీలకుయిప్పించెను రాముడు కొట్టుపసుపులు కొందరికిచ్చెను, చాయపసుపు నాసఖులకిచ్చె ముద్దపసుపులూముగు దలకిచ్చెను, ఆణపసుపులు అందరికిచ్చె మజ్జనమాడిరి యమునానదిలో పట్టుచీరెలు పణతులకిచ్చిరి వెల్లచీరలు నెలతలకిచ్చిరీ నల్లచీరెలు నెలతల కిచ్చిరీ గోరంచుస్త్రీలకునిచ్చే పట్టురవికలు పడతులకిచ్చిరి చిలకలరవి

కలువగువలకిచ్చె కుసుమపుదండలగుత్తులనిచ్చెను జాజిపువ్వుదండలసఖి యలకిచ్చె చాయకుంకుమాసఖియలకిచ్చెను,రత్నపుసరుకులూరమణుల ముప్పవిపుస్తులూ మునున్నారుచేటలూ మూసినాయనమ్ముల కిచ్చెను రాముడుఔరాతమ్ముడ యనిబిలిచెరారాతమ్ముడదగ్గిరక నెను ధర్మోదకము లకు తరుణులనెల్లా, తోడుకురారా లక్ష్మణయనెను యెవరువచ్చినా అక్కరాదుగా, తన్నుజూచితే అక్కరాలిట్టాపిమవిూ బావాయొక్కటి మనవి ధర్మోదకములకు తరుణులనెల్లా తోడుకురావలె శీఘ్రముగాను ఆపలుకులువిని ఋష్యశృంగుడూ, అంతఃపురములోకేతెంచె కాండిల తోడ్కొని ఋష్యశృంగుడూ, యమునకుచనుదెంచెను శీఘ్రమునా అంతలోను శాంతమ్మయున్నప్పుడు, అతిదుఃఖమున అడలగదొడగెనే ఎక్కడనుంటివె జానకినీవు ఒంటిగనుంటివ జానకియనెను ఇల్లులేదటెజానకినీకూ భయములేదటేజానకియనెను అతిదుఃఖమ్మున అడలెనుశాంతా ఆదరించి అక్కడివారెల్లా ఓదార్చిరి శాంతాదుఃఖమునుకౌసల్యా కైక సుమిత్రలు తిలోదకమ్ములు సీతకువిడచిరి నాతినీపుణ్యస్వర్గానికిపొమ్మనీ, సమయముతోడచుద్రిమొక్కిరివారు, వసరుగఋష్యశృంగుడు శాంతా తిలోదకమ్ములు సీతకువిడచేనాతిస్వర్గానికిపొమ్మని రయముతోడను మ్రొక్కిరివారు, భరతశత్రుఘ్నులు బాగుమీరను ధర్మోదకమ్ములు తరుణికివిడచిరినాతినీవుస్వర్గానికి పొమ్మనీనయముతోడను మ్రొక్కిరి వారు ఎరిగిరిలక్ష్మణుడెరుగనిసతియు తిలోదకమ్ములు సీతకు విడచిరి మాళవిశ్వకీర్తివారలిద్దరుతిలోదకమ్ములు సీతకువిడచిరి నాతిస్వర్గాన పొమ్మనీ నయముతోడచు మ్రొక్కిరివారుఅంతలోనెరాఘవులుతానప్పుడు, తిలోదకమ్ములు సీతకువిడచె, నాతినీపుస్వర్గానికిపొమ్మని నయము తోడ మ్రొక్కెనురాముడు మునులుఋషులు అందరుగూడుకు చుట్టు నిలచిరి రామునిజేరిఔరాతమ్ముడఅనిబిలచే రారాతమ్ముడ దగ్గిరకనెను అయోధ్యానగరములోపలను అంతఃపురమేడలోపలా హంస తూలికాతల్పములన్నీ ఎందుకుతమ్ముడతనకనిపలికె, ఎత్తికట్టరాతమ్ముడ అనెను హంసతూలికాతల్పముక్రిందను తుంగచాపలు పరిపించుమనె

రామునితోడుకుసహర్షులాదను అంతఃపురముల మేడలోపలా। హంస తూలికాతల్పముక్రింద, తుంగచాపపై రాముడు పవళించె॥

కీర్తన॥ ఆనుకున్ననీగర్భవాసమంను హంసతూలికాతల్పమోజా నకీ, నేనెన్నితలచుకు నేలాగుమరతు నేయేలాగుభరియింతుజానకిమిక్కిలి పుష్పస్థలములూమక్కువ మేడాలుఅయివు డెజానకిమక్కువతోనీముచ్చ టాన్ని పంచలాపాతా నేజానకి వెతకవచ్చినానిజభక్తురాలతికత జెప్పవచ్చి తినేజానకి నేనెన్నితలచుకు నేలాగుమరతునని యేలాగుభరియింతుజానకి పూనికనీవిచ్చిన తులసిదళమ్ముమ్మలు కర్పూరతాంబూలములామెజానకి నేనెన్నిదలచుకునియేలాగు భరియింతు నేలాగుమరతునే జానకి॥

అని పరిపరివిధముల శోకింపంగా, ఆదరించిరిఅక్కడివారెల్లా ఓ దార్చిరిరాముని దుఃఖములు ఔరాతమ్ముడానితాబిలచే, రారాతమ్ముడ దగ్గిరకనెను,దోసి జేసి!అరిసెలు వండించుదొప్పలకొలదీ నేయిబోయించు, గొప్పగారెలయి తేవండించు, కాయకూరలయి తే, చేయించు,సన్నబియ్య మయి తేవండించుచాయపప్పులయి తే చేయించు,సన్నబియ్యపుపాయసము వండించు, చేయించుమిలక్ష్మణశీఘ్రముగాను,అన్న యానతీమీద నెతమ్ముడు చెప్పినట్టుగా చేయించెనువేగా, దోసెజేసి అరసెలు వండించిరీ, దొప్పల కొలదినేయిబోయించిరీ కాయకూరలై తే వండించిరీచాయపప్పులయి తే చేయించిరీ, ఔరాతమ్ముడఅనితాము, రారాతమ్ముడదగ్గరకనెనుముత్తైదువు లకుఅక్షింతలిప్పుడు, ఏవిధమున వేయగవలెను, పిలువుడు శాంతను అని పంపినవాడు రాఘవులుండగా చంపినవాడవు!లక్ష్మణనీవుచేతులారగా, చెయ్యారెమీారు ఆపలుకులవిని రాఘవులప్పుడు కన్నులజలములు గ్ర క్కునదెచ్చె ఆదరించిరీ అక్కడివారెల్ల ఓదార్చిరిరాముని దుఃఖములూ ముత్తైదులకు అక్షింతలప్పుడు అందరికివేసెను శ్రీరామునుడు, వినరా లక్ష్మణజానకిబుద్ధులు మరుపురావురా చిత్తములలోను పద్మగంధీ పసు పాడెటినాటి బాగుమీార పసుపులు అంటాయిబావనవ్వారా చదురు లోపలానాటినుండిపసుపాడను సీతాప్రేమదీరనుపసుపుపూసుకుతానెన్న

దుజానకియెదుటనిలవదో ప్రేమదీరగాను నిలచురనేడు హంసతూలికా తల్పము క్రిందను తుంగచాపలపయి రాముడు పవళించె పాదములొత్తెటి తమ్మునిజూచి అప్పుడు రాముం డిట్లనిపలికె అంగనామణులా దుఃఖము మాన్పి అతిశీఘ్రమున్మన రారాఅనెను అంతలోను లక్ష్మణుడు తానప్పుడు, అంతఃపురములోపలికేగె॥ తేలుచుక న్నులు వాలుచు ముఖములు॥ నడవగ మెడసూళ్ళల్లాడగను॥ తమల పాకుల తీగకైవడిని। గద్గదస్వరముతో శాంతయిట్లనె। నీదేఅరుకాది వంశంబైతే॥ నీచేతిదిశివచాపంబైతే। అన్నకుతప్పనితమ్ముడవైతే అతి శౌర్యశాలివినీవైతే॥ అక్కనుజంపింప ఆయుధమ్ములో। నన్ను జంపుమి దశరధతనయ సీతనుజంపితె నిన్ను జంపుదూ॥ సీతనుజంప తేదనిపలికే సీతనుజంపకుంటేనిప్పుడు॥ దినవారమ్ములు యెవ్వరికనెమ॥ దినవార మ్ములుకావేనేడు। పీడాపరిహారమనిలక్ష్మణుడుపలికె వాల్మీకునియా శ్రిమమ్మునగలదే॥ వనజాక్షిసీతోడనిపలికె। వాల్మీకుని యాశ్రమమ్మ ననుంటే। యెన్నాళ్ళకుయికవచ్చేనెను॥పంచవర్షముల బాలుల నెత్తుకు వస్తుందే మనపట్టపుదేవి। ఋషిపల్లెలోను ఉన్న దెసీత। నమ్మకుంటె యేలాగునఅనెను। ఆపలుకులవిని వూర్మిళాదేవికి। ఆనందమాయె నుఊర్మిళమనసు। భరతశత్రుఘ్నులు బాగుగనప్పుడు। పంకజాక్షు లక్కడకేతెంచిరి. వస్త్రములు ముఖమునజేర్చుకు అడలిరివారు అడలిరి వీరు పైటచెంగులూ ముఖమునపేర్చుకు అడలిరివారుఅడలిరివీరు వారి వారి ధైర్యములుచూచుకూ వనితలదుఃఖము కొంతటబాసె అంతలోను శాంతమ్మయప్పుడు అతిదుఃఖమ్మునఅడలె శాంతాఅంతటతలలు అంటవె సీత ఎక్కడనుంటివె జానకియనెను పెట్టకసలుగులుపెట్టవెజానకి ఒంటిగ నుంటివజానకిఅనెను ఆడకజలములు ఆడవెసీతా తొడగక తొడుగులు తొడగవెజానకి ఎక్కడనుంటివెజానకిఅనెను అతిదుఃఖమ్మున అడలెను శాంతాఆదరించిరక్కడివారెల్లా ఓదార్చిరిశాంతిదుఃఖములు అంతలోను

లక్ష్మణుడుతానప్పుడు అక్కడసన్నిధికి తాచనుదెంచె నీదేలగాని వంశంబైతే నీ దే క్షత్రియ వంశ బైతే అన్నకు తప్పని తమ్ముడవైతే అతి శౌర్య శాలి వీ నీవైతే సీతనుజంపిన ఆయుధమ్మునా । నన్నుజంపుమీా దశరథతనయ సీతను జంపితె నిన్నుజంపుదూా । సీతనుజంపలేదనిపలికె । సీతనుజంపాకుంటే నీపుడు । దినవారమ్ములు యెవ్వరికనెను । దినవారమ్ములు కావేనేడు పీడపరిహారమని లక్ష్మణుడుపలికె । వాల్మీకునియాశ్రమమ్మున గలదే వనజాక్షిసీతోడనీపలికె । వాల్మీకునియాశ్రమమ్మునుంటే యెన్నాళ్ళు కుయికవచ్చునెను । పంచవర్షములబాలురనెత్తుకు । వస్తుందేమన పట్టపుదేవి । ఋషీపల్లెలోనున్నదెసీతా నమ్మకుంటె నేలాగునయ నెను । ఆపలుకులువిని శాంతమ్మకప్పుడు । ఆనందమాాయెను శాంతకు మనసు । చాలవేడుక పొందుతునుండె । అమ్మకుతెలియా వద్దనిపలికె॥ శాంతవినమ్ములుపైబడెనన్ని । చెప్పిరియెల్లవారు రామునితోను ఆపలుకులువినిరాఘవులప్పుడు అన్నసన్నిధికి తాచనుదెంచె । అబల బాలుండ యెరుగనివాడను । అక్కరోనేరము కాయవెయునెను ।। ఆర గించనారగించనుయనుచు । అక్కపాదమ్ములబడెను ॥ యంతలోను వాల్మీకిమహాముని । రాముపరామర్శింపగవచ్చె । ఆపలుకుల వినిరాఘు వులప్పుడు చదురుకుచనుదెంచెను శీఘ్రముగా వచ్చినవారినిజూచి రాముడు తప్పకతలవాల్చెను రాఘవుడు కన్నులజలముల గ్రక్కున దెచ్చె ఇతిహాసంబొక్కటిచెప్పెదను వినుమాా రామానీవనిపలికె తొల్లిఋషిపల్లెటిరాజా ఆతనిభార్య చంచలక్ష్మనగ కమలగంధి తాగర్భముదాల్చె కోరికేమనియడిగెనురాజు కోరికలెట్టివో నేరక అబలా కోరెనుమునికన్యలతోనాడ అంతటరాజనీతి కోపముజేసి చంపబంపెతమ్మునివెంబడిని తనవాక్యములు తప్పనితమ్ముడు వన ములోనుబాణములంకించె కాచిగిసుమాఆమునులంతా సుఖమున నున్నది ఆగృహములోను తలయెత్తిచూచిరి రాఘవులు అప్పుడు

వాల్మీకిట్లనిమెను వచ్చినవారుమెట్లు బ్రతుకుదురు ఎట్లుజెప్పితివి ఇతి
హాసమ్ములు సత్యవంతులకు చాప్రలెక్కడివి మనసుకె అవి మాకును
పట్టువస్త్రమ్ములపడకటింట్లో పరచిరి సాంబ్రాణీధూపమ్ములువేసి సఖియను
తలకురులార్చిరివారు చుక్కబొట్టు వొప్పమరగ బెట్టిసోగకన్నులకాటుక
బెట్టిరి పాలజావలే కాచితెచ్చిరి, బంగారుగిన్నెలోపోయించిరి పాలజావ
నారగించేటపుడు ఓకలింతలుగనుము గానదేల తీరుగమన మాయెను
జానకికిప్పుడు తనపుత్రులకు యాత్రపుణికిలనిరి అంతలోను జానకి తానప్పుడు
కానివానివలెకడనున్నాది మ్రొక్కిరివారు దైవమ్ములకు మ్రొక్కరాదు
దైవమ్ములకయినాను మునికాంతలుఅందరుగ్రక్కున పురాణాలుచదివింతా
మనిరి వేడిక్షీరమ్ములుతాగవెత్లి జడిమకమ్ముడవె అమ్మకోసీవుకన్న
వాడుజనకుండుండగను కడుమోహమ్మున మఘువులుండ ఇష్టమైమాకు
జానకి-చూడాయెంతచేసెరిరాఘుపులయినాఘనముగా కార్తీక మాసమందు
నా ఘనమైనపుణ్యమదినమునను శుద్ధమైన ఆదివారమునా ఆరుఘడి
యలారాత్రివేళా కన్యతులాశ్రీలగ్నమందునా కలిగెనుబాలుడు వేడు
కతోనా, లవణాసురునిచంపబోవుతూ చనుదెంచెను భరతుడుఆరాత్రి
గుసగుసపాటుల్యాటి కాంతలెల్లా జానకికన్నులారవెంటనెజూచి నిర్ఘాంత
పడి యిట్లనిపలికె ఎంతవాడుగాతమ్ములున్నెడు ఏమైవచ్చునుతమ్ముణ్ణి
యినా చంపలేమురా శ్రీలక్ష్మణుడు దాచివచ్చెను శ్రీలక్ష్మణుడు మర్మ
ముబెట్టెను మాకందరికి చేతులలోనున్న చేతియమాలు కూరకత్తి
జందెముపోగులను జాలకర్రలాపెండినవేసె పోలుపుగదర్భలుబొజ్జ
పయిమంచి పూబోణులూ బొజ్జొప్పగగోసిరి మీరుపుడుదురని మీ
తండ్రిప్పుడు బంగారుచేటలుజేయించె అనుచుపుణుతులు చేటలోబోసి
పట్టుచీరలుపాత్తిళ్ళుపరచి పవళించబెట్టిరిగా బాలుణ్ణి బిడ్డమీది గడ్డ
మీది అనుచుబలికిరి కాంతలుతమరు అంతలోనుభరతుడుతానప్పుడు
నదీతీరానికి గ్రక్కునచనుదెంచె నదీస్నానంబును గ్రక్కునచేసె గో
దానమ్ములు భూదానమ్ములు సాలిగ్రామదానమునిమముగజేసి, కన్యా
దానమ్ములుచక్కగజేసె అన్నదానమ్ములు స్వర్ణదానమ్ములు శయ్యా

దానమ్ములు క్షణములోఁజేసె, పంచదారలుమునులకునిచ్చె యయోధ్యకు గ్రక్కునచనుదెంచి అక్కనగరికియేతెంచెగ్రక్కునా, అక్కరో మేలొక్కటిజెప్పెదను ఏకట్నములిచ్చెదవనెను, సకలభరణాభూషితురాలిని, ఇస్త్రరతమ్ముఁడ మాళవిననెను, యింకానేమియిచ్చెదవనెను; అడవులలో మనజానకీదేవి బాలుఁణ్నిగనిసుఖముగనున్నది, చంపలేదుగా శ్రీలక్ష్మణుఁడూ, గాచివచ్చెనూ మనలక్ష్మణుడు మర్మమువెట్టెను మనకందరకి, ఎంతవాఁడుగాతమ్ముఁడునేఁడు ఏమనవచ్చును తమ్ముణ్ణయినా ఆపలుకులువిని శాంతయప్పుడు దిగులుపడి దిగ్గునతాలేచె చాటుకు లక్ష్మణుబిలచియుశాంతా సకలవిధమ్ములజెప్పగదోరగే కైకకొడుకుగా భరతుడునేడు, చూచివచ్చిరానేగమ్ముడఅనెను, ఆపలుకులువిని లక్ష్మణుడప్పుడూ అక్కకునిట్లనిపలికెనూ, ఆడవారికీమర్మములుండును, మర్మములేదెమాకనిపలికె, తానుభరతుడు వొక్కటెఅనెను, ఆపలుకులువిని శాంతయప్పుడూ, ఆనందమునుపొంగుచునుండె, అంతలోను ఋషిపల్లెలోపలా, గండదినమ్ములుగడపుతునుండిరీ ఉల్లిమల్లెలూ భూసుతులప్పుడు కాపుధూపమ్ములు కావించిరపుడు, అన్నిదీపమ్ములు ఆరకుండను కనిపెట్టిరికాంతలుఅందరు, కాచియున్నకమమిత్రులారా, బిడ్డమాదీ గెడ్డమీదనిరీ అవలముఖ్యమైయుండెదవేమే చిన్నదానవాసిగ్గేమిటికే, తల్లిపీపునా జెష్టయుండును, తిరిగియుండవేలమ్మరోయనిన, పసుపు కుంకమూ పట్నములోపలా,పంచిరిమునిపల్లె ల్లవారికినెల్లా అయోధ్యకుగ్రక్కునజనుదెంచె అమ్మలారా మీగృహములోపల, ఏపటి అనితాకౌసల్య పలికె, ఆడపడుచు నీపురికి నెస్తిమి పురుడు బోస్తిమి పుణ్యాంగన కీపుడు, ఆలకులువిని కౌసల్యప్పుడు, అతిహర్షిమున ఆడల వొడగె ఈపాటికి మనజానకియుంటే, జానకినెలలుబసె నసుమ్మా, ఆలకించిరక్కడివారెల్లా, ఓదార్చిరి కౌసల్యాహర్షమును, చాటుకు శాంతనుబిలిచి గ్రక్కునా సకలవిధమ్ములచెప్పి డగ తల్లిలేసాగా జానకికిప్పుడు జానకికయినా సమస్తము మీరసే శాంతపలికే రఘువంశమ్మున రామునికొమరుడు బాలునికేభయములులేదనిరీ సెలవుపుచ్చుకునుక్రింగులు అందరు, చనుదెంచిరి ఋషిపల్లెకు వేగా నవరాత్రములు గడచిన వనుకెను, గారిమ

దేవతకు జాతరఅనికి దశరాత్రమ్ములు గడచినవెనుకను, పురుడుజేసిరీ పుణ్యాంగనకపురుబింబెలసీళ్ళూముద్దపసుపులూ తెచ్చిరికాంతలు వేసుక తోనుపచ్చగ వేసినపందిళ్ళక్రిందనుముత్యాలపీటలుముందుగ వేసిరిమంత్ర సానిపిలిపించిగ్రక్కునా, బాలునికిశిరస్నంటవెయనికీ, సంపెంగా తైలము తోటప్పుడు, బాలునికిశిరసంటిరివారు పచ్చాకుకచూర్ణాలువేసిన బంటి పిండినలుగులుబెట్టితే, వెండికాగులా వేణ్ణీళ్లుకాచిరిపసిడికాగులా చన్నీ ళ్లుదోడ చన్నీళ్లువేణ్ణీళ్ళసమముగజేసిరి మజ్జనమాడించిరిబాలున్నీ, పట్టువస్త్రమ్ములతడులొత్తిరిసాంబ్రాణిధూపమ్ములువేసిరిబాలుడు జలక మాడేటప్పుడు లక్ష్మణభరతులుయిద్దరువచ్చిరి రూపురేఖలూ మనరా మునిబోలును, మృదువేషమ్ములుజానకిబోలు చక్కదనమునకు జనకుని బోలును, సన్నపుమాటలశాంతనుబోలు, ఒయ్యారమునకుదశరథునిబో లుమితభాషలకుసౌమిత్రినిబోలుఅందమ్మునకునందరినిబోలును శౌర్యానికి శత్రుఘ్నునిబోలవచ్చూ,రూపురేఖలుస్థిరముగజూచిరి, చుక్కబొట్టునో ష్టమరగబెట్టిరిసోగకన్నులాకాటుకబెట్టిరిపవళించబెట్టిరిబాలునియపుడు, పచ్చగవేసినపందిట్రక్రిందను,ముత్యాలపీటలుముందువేసిరి, రావేజానకి ర మ్మనిపిలచిరి,నిడికట్టైసంతోషముగను,కుడిపాదమ్మునకూర్చుండబెట్టిరి, ఉ ల్లివేసికాచిననూనెలనుసీతకుశిరసంటిరివారు;పచ్చాకుకచూర్ణాలువేసిన ఒంటిపిండినలుగులుబెట్టించె,పసుపుతోటిపన్నెండునలుగులు సీతకుబెట్టిరి చేడుకతోనుపచ్చలుచెక్కినపట్టెమంచము,బావిగుంటపయి బాగుగవేసిరి పడతులుపానమ్ములుదొడగించిరిబొడ్డుకోసినాకత్తిచేపట్టెను వేపకొమ్మ లావెలగులకిచ్చిరీ ముందరమున్నూటికిడ పగలు అందముతోటికదలెను సీత,మనమునవడచేటికొలనుకప్పంపుబంగినడవవలెఅమ్మరొాఅనిరీ,పత్నులు బారినబాలుడవూపెద్దలుజెప్పిరీబుధులందరునుకుడిపాదంబునకూర్చుండ బెట్టిరి,పీకాయాలటకళ్ళుదెచ్చిరిగాసీతకుశిరసురుద్దిరివారు వెండికాగులా వేణ్ణీళ్లుకాచిరీ, మజ్జనమాడించిరిసీతకును, పట్టువస్త్రమ్ముల తడులొత్తిరి,సాంబ్రాణిధూపమ్ములువేసిరి, సఖియకుతలకురులార్చిరివారు, నీరు యెండలోకుర్చీపీటలను, కుదురుగవేసిరివారప్పుడును, కుసుమపువ్వులా

చీరగట్టిరీ, నడికట్టు కట్టిరి నాజామతోను, చిలకరంగు రెలుసీతకు గొడగిరీ తల వాళనమ్ములు గట్టిరి నారుఉక్లిపూసలా జేసలు వేసిరి కస్తూరి బొట్టు నుదుట బెట్టిరీ సోగకన్నులా కాటుక బెట్టిరీ, ఆభరణమ్ములు ఆతివకు బెట్టిరీ, పద్దుటుంగరము పూసి కుసుంచిరి, పసుపుకుంకుమా పడతికి దెచ్చిరి, పచ్చకర్పూలు పడతులు తెచ్చిరి, కట్టుకాషాయము కొట్టి తెచ్చిరి, ఉడుకునీళ్ళలో కలిపివేయించిరి వంకాయసుఖా, పండివెచ్చిరి, సీతకు తెచ్చిరి క్షణములో వారు, అప్పుడు కాచిన ఆవ్రులపాలూ బంగారు గిన్నెలో పోయించిరి, పడతుల పావమ్ములు లోడగించిరి, బొట్టుకోసినాక త్తిచేతికిచ్చిరి, వేపకొమ్మలా వెలదికియిచ్చిరి మూదరముప్నాటికి నడుమగను, అందముతోడా కదిలేనుసీతా, తూర్పువైపునా నిలువవె జానకీ మ్రొక్కవె జానకీ భాస్కరునికయి, తూర్పువైపునా నిలచెను సప్పుడు మ్రొక్కెను జానకి భాస్కరుకయినా, ఏటనేటసూలింత బాలింత దయచేయుమి భాస్కరయనెను, బాలభాస్కరా ఉదయభాస్కరా భాస్కర నమస్కారమనిస్తుతియించే, అక్కడనున్నా అతివలకెల్లా, పసుపుకుంకుమా పడతులిచ్చిరీ, ఆకుపోకలు కాయపుండము యిచ్చెను జానకి వేడుకతోను, అంతట వచ్చెటి వదినెనుజూచి లక్ష్మణభరతులు మోహముగవచ్చిరి తప్పక దండనమస్కారముజేసిరి, పాదములకుయి మరపల నెత్తి, దీర్ఘాయువుగా దీవించెను, పుత్రపౌత్రవంతులుగమ్మనుచు అనేకాదీవనలు దీవించి, ఇక్కడ నున్నాచందము అంతా, రాముకు జెప్పితివా లక్ష్మణ నీవు, రాముకు జెప్పి భరతుణ్ని దీసుకు, నన్ను చంపగా వస్తివ అనెను, ఆపలుకులు విని భరతుడు తాను కన్నులజలములు గ్రక్కున దెచ్చె, ఇక్కడనున్నా చందమునంతా, రాముకు జెప్పలేదని పలికె రాముకు జెప్పి నన్ను తీసుకు చంపగ రాలేదమ్మరో అనెను లవణాసురుని చంపబోవుతూ చనుదెంచినా రాత్రివేళ గుసగుసలాడెడి కాంతలనెల్ల, జాలకత్రలా వెంటనెజూస్తి చేతిలోనున్న చేతిరుమాలుసూరకత్తిజందెముపోగులను జాలకత్రలా వెంటనె వేస్తి నదీతీరానికి గ్రక్కున జనుదెంచి, నదీస్నానమ్ములు గ్రక్కున జేసి గోదానములు భూదానములు, అశ్వ

దానమ్ములులన్ని జేస్తి పంచదారలను మసలకుయిస్తినిఅయోధ్యకుగ్ర
కుకనననరుడెంచితి అక్కడను పేలోకటిజెప్పితిఆపలుకులువిని జానకప్పు
డు ఆనందమాయెనుజానకిమనసుచాల వేడుక పొందుతునుండె జానకి రా
గాచూచి యప్పుడుతలుపులు వేసిరి తరుణులుయెల్లా పేరుజెప్పకా తలు
పులుతీయ్యమ అనచపలికిరి కాంతలుతమరూ అయోధ్యదశరదరాఘు
వులుబాలుడువచ్చె తలుపుతీయరె అనిపేరుజెప్పగతమరప్పుడు తలు
పులుదీసిరి తరుణులుతమరూ ఆవనకాంతలు అందరుగ్రక్కున బావికి
చనుదెంచిరి శీఘ్రము నా-బావిలోపల చేదలువేసిరి మూడుచేదలుముం
దుగవేసిరి పొత్తిళ్ళాబట్టలు తడిపించిరి ఆకులుముగ్గులు అక్కడబెట్టిరి క
ప్పకుమ్రొక్కిరి కాంతలందరు లోపికిచనుదెంచిరి శీఘ్రముగా-చక్కని
బాలుని దొట్టెలోనుంచిరిఉంచాపడతలుపాడుతునూచిరి జోజోరఘుకుల
రాముకోమరుడజో జోదీపికవరదాయనిరీ జోజోకౌసల్యకయికమనుమడా
జోజోదీపికవరదాయనిరీ జోజోనామముసొంపునబాడుతు పాటలగంధు
లుపాటలుపాడిరినూరుగరిసెలా సెనగలుజెప్పించిరిసిశ్శులోపలానానబా
యించిరి కొబ్బరిబెల్లము కలిగించిఅప్పుడూ వాయనములుత ఇవిచ్చిరివా
రికీఆశీర్వచనమ్ములులక్షతలిచ్చిరిఅతివలుయెల్లా కర్పూరాహారాతులిచ్చి
రి అందమ్మునముండిరివారు పురుషువెళ్ళెను పుణ్యాంగనకపుడు ముదము
తో వాల్మీకుల కెరిగించిరి ఏమినామమోయెరిగించుమనిరిమానికజెప్పు
డి మునిఘనులారా కుశలుడుబహుపరాక్రమముగద్దనుచు లవుడునామ
మునయముగానిడిరిపండ్లఫలరమ్ములుపంచదారలు భుజియించిలేచిరిఆము
నులెల్లా పుణ్యాహవాచనపుడకముబట్టుకు లక్ష్మణభరతులుయిద్దరు వ
చ్చిరి,అయోధ్యానగరములోపలను, అభ్యంగనమ్ములు జేసిరివారు పుల
గమ్ములువడ్డించిరివారుఇదియేమనెనేశ్రీరాఘువులుమయిలసోకెనూ మా
గృహములోపలా అనుచుబలికెను లక్ష్మణుడు అంతలోనుఋషిపల్లెలో
పలా జానకిసుతుడూ పెరుగుతునుండె పుత్రునితొట్లను పువ్వులబంతు
లు తెచ్చికట్టెదనని జానకితాలేచె కనకపుతొట్టెలా పుత్రునియుంచికని
పెట్టండీవనమునులారా జానకికదలెను చెలికత్తెలతో పాలుప్పగించెనుజా

నకికపుడు అచ్చటపుత్రుడు ఆకలిగొనెనో ఇచ్చటికి తానొందుకువచ్చి నదో అందాను నడవనాదెలుమ్రోయగా సుందరిజానకి పుత్రునికడకు-సుదతికిరత్నములు మెరయగా। సువతితనపుత్రుని చంకపెట్టుకొని జానకి కదలెను చెలికత్తెలతో అచ్చటిమునులూజపములుచాలించుకు జానకి తొట్టెను లేదు, చేరిజానకి శపించిపోవుననుచు భయము తోచెను మునులందరికి —— కుశదర్భకు జీవములు బోసిరీ కుశుడు నామముంచిరివారు పపళించబెట్టిరి బాలునియాపు సపారిజాతపుబంతులు బట్టుకుజానకివచ్చెను చెలికత్తెలతో, తోడనుపుత్రుడుతొట్టెను పుత్రుడు, ఇదియేమనెనే జానకిదేవివెలరియుద్దరూ పుత్రులెనీకు,ఎన్నగరాజ్యము లేలేరమ్మా,నీకుముందుకీ ఆధరువెతల్లి అయోధ్యపట్నమునేలెదరు, ఆ పలుకులువినిజానకప్పుడు, ఆనందమాయెనుజానకి మనసు, చాలవేడుక పొందుతునుండె ఒక్కొక్కమాసము బాలులకిప్పుడు ఒత్తిగిల్లదొడగిరి. ఆసుతులు రెండోమాసము బాలులకిప్పుడు, ధీరులచుని చేతులనెత్తెదరు మూడోమాసము బాలులకిప్పుడు, ముచ్చటచూపగనేర్చిరివారు,నాలుగో మాసము బాలులకిప్పుడు నవ్వనేర్చిరి నానాటికినీ అయిదోమాసము బాలులకిప్పుడు అత్తయనుమనెనాసీతా యిచ్చటబాలురుద్భవించగా అయోధ్యాలోరాఘవుపైని చదురుమధ్యమున రాముడుండగా రాముని పైనిసుమవృష్టిగురిసెనంతోషమ్మున శ్రీరాఘవుడుఅశ్వదానమును గజ దానము,గోదానమ్ములు భూదానములుకన్యదానములు వేడ్కతోజేసె సౌమిత్రినిచూచియిట్లనిపలికె విప్రసంఘుఋషిసంఘమునుత్వరగాపోయి దోడుకురమ్మా ఆపలుకులువిని సౌమిత్రింతట అంగదునిచూచి యిటు లనిపలికె పోవోయిఅంగదుడానీవుమహామునులఋషులతోడ్కొనిరమ్మి సౌమిత్రివద్దశెలవునుపొంది గ్రక్కునఋషిపల్లెకువెళ్ళి మహామునులను జూచిఅంగదుడువందనములుతానేజేసి చక్రధరుడుశెలవాయెను గనుక అయోధ్యకుమీరేగండనెనుఆపల్కులువినిమహాఋషులంతా చిత్రాసన ములుదీర్ఘాసనములు దండకమండలములచేతబుచ్చుకూ అయోధ్యకు

రాముచమరునవరిషించిరీ; తీర్చికూర్చుండిరి మహాఋషులంతా రాజా మమ్ముపిలచినపనులు, యేమికార్యములౌశలవివ్వండి అయిదేండ్ల ప్రాయమునాడు విశ్వామిత్రునియాగముగాచి, ఖరదూషణాదులఖండించి యును, జనకునింటశివవిల్లువిరచి జానకిచెట్టపట్టినాడు, నాడుకురిసెను పుష్పవృష్టి, మహాలక్ష్మిచనిపోయిన మీాదట, ఆపత్నికుడనై యుంటిని నేను సుమవృష్టికురియుకారణమేమి పుత్రులుద్భవించితేకాని పుష్పాల వాన కురియదందురు అపలుక్కలువిని మహారుషులంతా, నొకరిని నొకరుచూచుకొనియేమనిరాజుకువిన్నవింతుము, యెరిగించి తెతలగ్రుంచు నురాజు, ఆలోచనలోనరింతామనిరి, యెక్కువపదవనిపొందేవనిరి॥ మి క్కిలిభాగ్యం కలిగేననిరి, శలవునొంది మహాపురుషులంతా। తమవిడి దికి తామేజనిరీ, యచ్చట యీాక్రమముననుండగను అచ్చటిజానకి బాలులకయితే ఒకనెలఆయెను రాములకు ఒత్తిగిలనేర్చిరిబాలురు అపుడు రెండవనెలాయె లక్ష్మితనయులకు గట్టిగవుపెళ్ళుపట్టిరపుడు మూడవనెలాయె రాజసుతులకు వుగవుంగని యేడ్చిరివారు ఆటపా టల ముద్దుముచ్చట, యెవ్వరుజూతురు యీా ఆడవులలో, అవ్వలు తాత ముత్తవ్వలును, మామలుతండ్రులు పినతండ్రులును, అందరు వుండిరి యీావిధమాయె, యీాసమయంబున అయోధ్యనుండె, యెన్ని సొమ్ములుబెట్టనోశాంత, అందంబులు యిచ్చునోతాత, పతకంబూలు భరతుడిచ్చును, అనివిలపించు జానకిఅపుడు, కన్నులజలములుగ్రక్కున దెచ్చె, తల్లిముఖముతప్పకజూచీ, వెక్కివెక్కియేడ్చిరివారు వెర్రివా రలు వెరతురుఅనుచు, వూరకేవుండెనువసితామణియు, తాయిచ్చట యీాక్రమముసనుండగను, అయోధ్యలో శ్రీరాఘువులయితే, దాసీదా సుల పిలువడుయెప్పుడు, తమ్ములతోను మాట్లాడడుగా, రాచకార్యము లుచేయడురాజు, రాజ్యములేల పనులేమిటికి, ప్రాణసఖినివధియించక పోతే, నేనేప్రాణం విడువగరాదా, పతిలేనిసతికిజీవమెట్టిదో, సతిలేని పతిజీవనమంతే, చింతజేసిరి శ్రీరాఘువుడు, సింహాసనముతానేదిగెను,

పానుపుపైని, సన్నపు గొప్పుగపుసుక మరించి, సరసిజాక్షి నీను జనీదలచి తలపోయుచుండిరి శ్రీరాఘవులు నీలవర్ణునికి నిద్రయుబట్టె, స్వప్నమందున మహారాజునకు, వొగగా విధ్యోతించామసరి, కట్టినాది ఒకపట్టు చీర, కన్నులకాటుక కాలినిపసపు, కుడివైపు నుయాసిన గుత్తపురవిక చెక్కటగంధము చారెడుకన్నులు కనుమూసి తెరచుసంతలో, వారికి యెదుట సింహాసనమెక్కి ఆదిలక్ష్మి కూర్చుండెనుసీత, బాలురకు శిర సుంటిపాలుయిచ్చియు, యిహ్వారనిని కోపముతోయిటికే, సుందరాంగి మోమొత్తిహూ పమివనముల వధయించగబంపితివని, పలుకకయుంటివి జానకినాతో, పడతిహస్తముచేబట్టుకుతల నెను రాముసుతనమదిలోను అంతర్థానంబాయెనువారు, నటసుఖులై లలజూచి రాముడు, కలగన్న చంటముందద్దిల్లి సౌమిత్రిని జూచి యిట్లనిపలికె ఓయీసౌమిత్రి యేమో గాని, వింతయగునాస్వప్న మొక్కటిగంటి నెయ్యా యిగ్గాంగలను యెరుగను సుమ్మా మాసినపట్టుచీరయుగట్టి కన్నులకాటుక చెక్కటగంధము, కను మూసి తెరచుసంతలో, నాతో యెదుటసింహాసనమెక్కి ఆదిలక్ష్మి కూర్చుండెనుసుమ్మా, చెక్కటచేయి బిడ్డనుసెతుప్పానా, జనకజకూర్చు నివుండెనుసుమ్మా, యిద్దరు బాలుల ముద్దిసుసుకొని, పాలిచ్చుచును పడతికూర్చునె, ఇంతవనరోకోపంబేటికే సుందరాంగినో మాడుము నన్ను, వధియించగబంపితివనుచు, మాముల యోగ్గోకోపంబేల తలచుకున్న తరుణములోనే, అంతర్థానంబాయెనువారు, అన్నమాటలువినిసౌమిత్రి యెక్కడిజానకి యెక్కడిబాలురు, కలగన్నతోటు గంపగుత్తుగా, కల నిజమగునా రఘురాఘవుడ, అన్ననునను మన్నించెనుతిమ్మా, మహా ఋషులనుఅడిగిరావలె లింగనునిజూచి యిట్లనిపల్కె, పోవోయిలింగ దుడానీవు, విప్రవస్యులఋషులనుపిమ్మా, అపుడుదూతవిని లింగను డపుడు, గ్రక్కునఋషిపల్లెకుజనిచెంచె మహామునులకు దండముబెట్టి చక్రధరునిశలవాయెనురండి రామునిచిత్తము నోచ్చునోయనుచు విధిలేక మహామునులందరు, గ్రక్కున యయోధ్యను దనుదెంచి చిరిచాపలు రత్నకంబళ్ళుపరిచిరి ఋషివర్యులు కూర్చుండిరియంతలో రామా మమ్ముపిలిచినపనులుయేమి, యేమికార్యములో నెరిగిం

పుమీా, సురలుమునులు వినుడీమీాను, ఇంతవాడినయింతినిగాని, యెన్న డుయిటువలెయెరుగనుసుమ్మీా, వింతయినా స్వప్నమునేకంటి, మాసిన పట్టుచీరయుగట్టి, కన్నులకాటుక చెక్కిటగంధము యిద్దరుపుత్రులతో యింతియొక్కతి, నాకుయెనురుగా లక్ష్మివలెను సింహాసనమున సిరి గూర్చుండే ఇందువదనరోకోపంబేటికే, సుందరాంగిరాచూడుమునన్ను, వధియించగబంపితిననుచు, పలుకకవుంటివపడతీనాతో పడతిహస్తము పట్టగపోగా అంతర్థానంబాయెనువారు, యెక్కడి జానకి యెక్కడి బా లురు, యెందుకు యి[illegible]వరమేలను రామా కలగనకచోటగంపదింతు రా, కలనిజమవునా ద[illegible]పుత్రా, శలవులు.

——♦ కుశ[illegible]లకు అన్నప్రాశనచేయుట ♦——

గై కొనిమహాపురుషుల[illegible], తమతమవిడిదికితామేజనిరి, ముచ్చటయీా క్రమమున నుండగను, అచ్చటజానకి బాలురకయితే, ఆరునెలలుఆయె ను నేటికి, అన్నప్రాశనచేతామనిరీ, పర్ణశాలలుబాగుగచేసిరీ పంచవ న్నెలా ముగ్గులుపెట్టి ముత్యాలతోరణమ్ములుగట్టి, బాలురకు మజ్జన మాడించిరి, మొలనూళ్ళుగట్టిరప్పుడు, అంగటిముల్లు, పావనకాయల రావిరేఖలుపుసిగోరుపతకం, బుగ్గనుచుక్కా-నొష్టనుబొట్టు, పుష్పజాతు లుఫలజాతులును, ఆభరణంబులు పిండివంటలు అస్త్రశస్త్రములు ఆయు ధమ్ములు॥ కవలలవద్ద కాంతలుంచి, విడిచిపెట్టుడి బాలులననిరీ, కెవ్వున కెవ్వున కేకవేయుచు, గొప్పకనులాధిక్కరింపుచు, లవుడు ముందర తానేపురికి, క్షత్రియఆయుధమ్ములుబట్టె, తిరిగిచూచెను తమ్మునివంక, తర్వాతను కుశరాజే తెంచి, వరలుదీసినకత్తులుపట్టె హారితనయులు గనుక, హరికన్నామించియున్నారనెను, పరాక్రమములైనబాలురు వీరు యీబాలురు యెదిగినమీాదట॥ హరియులక్ష్మివనగూడుదుగనిరి, బంగ రుముక్కెర తెప్పించిరి క్షీరాన్నములోముంచిరి స్త్రీలు, బాలురనోటికి వ్రాసిరివారు, ఆరగించిలేచి హస్తముగడిగికర్పూరతాంబూలములిచ్చె, అంతలోనె ఋష్యశృంగుడు, అయోధ్యకుచనుదెంచెనుఅంత, సావిత్రిని చూచిల్లినిపల్కె- అవనిజసుతులకు ఆరునెలలు, ఆయెను నేటికి అయ్యా

వినుమీ, అన్నప్రాశననువారనికీ, ఆపలుకులువిని సౌమిత్రప్పుడు, ఆదిమూర్తిగర్భంబునబుట్టి, అడవులపాలు అయితిరవీరారు, అతిదుఃఖంబున అడలిరివారు; వూర్మిళమేడకు వచ్చెనురాజు, సౌమిత్రివచ్చెననుచు వూర్మిళకు మెరిగించెవారు; వార్తవినియవూర్మిళనంత, వచ్చెసతినిసతియు చూచీ భక్తితోముమ్మారుప్రదక్షిణంచేసి పతిపాదములకు తానేమ్రొక్కి, అడుగులపయినున్నప్రాణసతినెత్తి దీర్ఘాయువుగమ్మనిదీవించె,కొనగోళ్ళనుకురులుదువ్వుచూ, ఇందువదనరోవినవేనీవు సుందరాంగిరో వినుమనిబలికె ఆరుమాసములుఆయెనునేటికి, అన్నప్రాశన చేసిరసుమ్మీ ఆపలుకులువిని వూర్మిళఅంతట; ఆదిలక్ష్మిగర్భమందునబుట్టిఅడవులపాలు అయిరిమీరు, అనుచువూర్మిళ ఉడలుచుండగా, ఓదార్చెనుబుష్యశృంగుడు, చిన్ననాడుమాతండ్రిఇచ్చిన, ఆభరణంబులుఅన్నికలవు, ఆభరణంబులు అన్నియిప్పుడు అక్కతనయులకు యిత్తామనుచు, ఆభరణములు భర్తచేతికియిచ్చె, అందుకుసౌమిత్రంతటకదలి, జవవాహనములు ఘనముగనెక్కి, గ్రక్కునబుషిపల్లెకుజనుదెంచె, సుదతిసౌమిత్రివచ్చెనుఅపుడు, మహామునులకు యెరిగించిరిగా, వినయముతో తోడుకువెళ్ళి, కనకపుగద్దెనుకూర్చోబెట్టె, బంగరుచెంబుతో గంధవుదకము, పాదప్రక్షాళనకువారేయిచ్చిరి, పాదంబులుగడుగూకొని; నిమ్మరసముది నీరుమజ్జిగ, దాహంగైకొని క్షేమంజెప్పి,వదినెపాదపద్మంబులబడెను, అడుగులపయినున్న సౌమిత్రినెత్తి దీర్ఘాయువుగమ్మనిదీవించె.వస్త్రాలిన గట్టినగలేవిప్పి, అవనిజకుఅందిచ్చెనుమరది, అందుకునీజానకిఅప్పుడు చిన్ననాడుమాతండ్రయితే తరుణికియిచ్చిననగలుదాచెనా దాచిఉండెనా ఊర్మిళదేవిఅనుచుఆనందించుచుసీతఆబాలురకులలంకరించెను, ఆరునెలలు ఆయెనునేటికిఅన్నప్రాశనచేశామనిరి, ఆదిమూర్తిగర్భమందునబుట్టి అడవులపాలుఅయితిరిమీరు,అతిదుఃఖంబునఅడలివారు, శలవియ్యమని పలికెనుమరది హరిపొత్తునగాని యీబాలకులు ఆరగించగాచూడకోరికె, చూడగరుణయులేదనియేడ్చె,మీపొత్తున బాలురిద్దరు,ఆరగించగాచూడాలనెను, ఆపలుకులు విని రాముతమ్ముడు, స్నానసంధ్యాదికృత్యముల

దీర్ఘజపతపహోమంబులు గావించి భోజనశాలకు తానే తెంచె,నవకాయ
పిండివంటలతో వైభోగముగా వడ్డించిరి, పాలుమీగడ తేనె చక్కెర; బాలు
రకు వడ్డించిరి వారు, బాలురు గూడి ఆరగించియు, గంగజలముతో
కరములు కడిగి, కర్పూర తాంబూలములే వేసి, 1 గజవాహనం గ్రక్కున
నెక్కి గ్రక్కున అయోధ్యకు తాచనుదెంచె, తమ్ముని జాడలు నెరుగకను
వెదకుచుండిరి శ్రీరాఘవులు, మేడమిద్దెలు మల్లెశాలలు, చతురంగశా
లలు చలువశాలలు, సూర్యసోమవీధులు అన్ని॥ సౌమిత్రిని వెదకుచుండి
రిగా॥ యేమిమాయయో॥ యెరుగరాదు, యెన్నడువన్నె బాయనివాడు,
యెందులకే తెంచెనో మా సౌమిత్రీ అంగదుని పిలచిట్లని పలికె॥ పోవోయి
అంగదుడా నీవు, సౌమిత్రి పట్న పురాణిని, తమ్ముని జాడలు తెలుసుకురమ్మీ
ఆ పలుకులు విని అంగదుడపుడు వూర్మిళ మేడకు వచ్చెను అపుడు సౌమిత్రి
ఎందును లేదని తెలుసుకురమ్మనినన్నిటనంపె, ఆపలుకులు విని వూర్మిళదే
వి ఆశ్చర్యమ్మున వితర్కించుచు మహాలక్ష్మి చనిపోయిసమీదట
యెటువంటివారో యెరుగము అనెను ఆ పలుకులు విని
అంగదుడు వెళ్ళీ—రఘురామునితో విన్నవించెను—దంత
పు పాలకోళ్ళు తానేదొడగి, పచ్చలబెత్తము చేతవల్లెవాటు కొం
గొప్పను తూలా,, అంగదుండు అడపంబట్ట. నూరనపటము సుగ్రీవుడు
బట్ట గుబ్బగొడుగు భరతుడు బట్ట, చామరంబు శత్రుఘ్నుడు వీవ, పట్న
పువీధికి యేగెను రాజు, పచారు చేయుచుండెను రాజు, వచ్చెటి సౌమిత్రీ
నిజూచి రాముడు, రావణుతో నునిల్చెను రాజు అల్లంతటతమ యన్నను
జూచి, భక్తితో ముమ్మారు ప్రదక్షిణం జేసి, అన్న పాదపద్మంబులబడె
ను, అడుగుల పైనున్న అనుజుని యెత్తి దీర్ఘాయువుకమ్మని దీవించె, యేమిర
సౌమిత్రే మోగాని, యెన్నడునన్నెడ బాయనివాడవు, యెందులకే తెంచి
తివో చెప్పు, అంతట బాలురు ఆడుచుండగా, విభ్రాంతిని గొని నిలచితిన
నెను మాయలు యెన్ని పన్నులు యేలా, మాయలు నేర్చిన వూర్మిళదే
వి,యిక్కడ యీ ఆశ్రమమున నుండగాను, అక్కడ జానకి బాలురకయి తే

—♦ కుశలవుల అక్షరాభ్యాసము. ♦—

అయిదు వత్సరంబులాయెను నేటికి, అక్షరాభ్యాసము చేతామనిరి, పట్న పువీధులు బాగులుచేసిరి, పంచవన్నెలముగ్గులుంచిరి, మకరతోరము లుగట్టించి బాలురకు మజ్జనమాడించిరి, చుక్క బొట్టుమరబెట్టిరి కన్నులకాటుక తీరుగదిద్ది, ఆభరణంబులు అలంకరించి), బంగరుపీర మ్ములుదెప్పించిరి సభమధ్యంబున వేయించిరి, పసుపుగోచులుపెట్టించి రీవిఘ్నేశ్వరపూజకావించిరిఓంనమఃశివాయనుచు, ఓనమాలుచదివించిరి అపుడు, ఛప్పన్న శాస్త్రంబులుఅన్ని చెప్పనిదేచదివిరి బాలురుఆదిమూర్తి తనయులుగనుకానుమహరికన్నామించేయున్నా పరాక్రములుబాలురువీరు ఈబాలురువెదిగినమీదటను అవనిజరాములు కలియుదురనిరి ఒజ్జలకడ కేతెంచి)వారుఓనమఃశివాయనుఓనమాలుచదివించెను గురువు, పసిడి గజ్జెలు పాదంకట్టి నాటకశాలలో నాట్యంద్రొక్కె, పసిడిపళ్ళెముఃతోపర మాన్నములు నాలుగుకూరలు నవకాయపిండివంటలు కుశలవజానకి ముగ్గురుపొత్తున షడ్రసోపేతముగ నారగించ్రి గంగజలములతో కరము లుగడిగి కర్పూరవు తాంబూలము వేసె మునిబాలకులుజానకిపిల్లలు వన ములకాటలకేతెంచిరి గూటీబిళ్ళలుకోలాటములుదాగుడుమూతలుకోతి కొమ్మచ్చిపుప్పట్లుచెడుగుడిఆటలు ఛప్పన్నవిద్యలుకనపర్చిరి అంతలోను వాల్మీకిమహఋషి అవనిజజూడగవచ్చెనుఅపుడుజానకిదేవికి యెరిగించ్రి ఋషికియెదురుగ జపకజవచ్చి దాసురాలనని దండముబెట్టివ్యాఘ్రుచర్మ ముమీదనురుషిని కూర్చోమని ఆనతిచ్చెఅవనిజూచి ఆరుషిపల్కెఅమ్మ రో, నీకొడుకులిద్దరికి అష్టవర్షములువచ్చెను నేటికి వుపనయములు చేతా మనిరి ఆపలుకువిని భూజాతపుత్రులు మీరుపనయనంజేసితె యిప్పుడు, లీరిచేముట్టుట వారికికలా తిలతర్పణకపీరునిడచితె వారికిముట్టుటకల్ల, యెప్పటికిహరిచేకూడకపోతె అప్పటికయోధ్యమేమేతెంచిధర్మోపనయ నం చేతామనెఅ దొంగజన్నిదము వేయించండి శస్త్రవిద్యలు ఘనమం త్రములు మామరో మనములకేనేర్పండి కానున్నా మాయింటవంశమున పన్నెండువత్సరంబులదాకా వుపనయములు వాడుక లేదుఅందుకుమ్మా

కుశలవుల వుపనయనము

దించెనుయోగి దొంగజన్నిదము వేయించిరి అస్త్రవిద్యలు ఘనమంత్రములు వనములలో వాల్మీకుడు చెప్పె మునిబాలకులు జానకితనయులు, వనములకాటలకేతెంచిరి దాగుడుమూతలు చిత్రబిళ్ళలు వుప్పట్లను కోతికొమ్మచ్చి అందరుఆడిరి కారడవులలో మునిబాలకులుకూడిరంతట ఇనవంశజులకు గెలుపేమాపు అటువంటివారలుగనుకనే మిమ్ములను యెడబాపెడుతండ్రీ తల్లికానలకపుడేబంపే కుర్రలమాటలు లవుడువినియును చెక్కిలిగడలాచెంపనుకొట్టె ఆపలుకులువినికుశరాజంత అందరునుతనమేలను అడగరతమ్ముడ, అనుచుహస్తములచేతబట్టుకు, గుసగుసలాడుచు గుమిగానుండిరి, ముఖములుచూస్తే క్షత్రియమాపు, తల్లిని తలచితెబ్రాహ్మణకన్యా, కులములెట్టివో గుణములెట్టివో తెలియవుగా మనవారలకు అనుచు విప్రబాలకులాడినమాట, అన్నదమ్ములుచెవిలొగ్గివిని రాచస్త్రీలవలె వున్నదిసీతా ఊరికేచెప్పరు అడవారలు, వుగ్రములో యేతెంతామనిరి, ముందరమునిబాలురుయేతెంచి అమ్మరో నీబాలురుఅయితేను అతివుగ్రముతో వస్తువుండిరి, ఆపలుకులువిని జానకి అంత వెరచిజానకి వెనుకకునిలచె, ధైర్యస్థయిర్యము తానేతెచ్చి తనయులకెదురుగ తానేతెంచె, నన్నుగన్నతండ్రుల్లారా ఆడుకుఅలసి వచ్చితిరనుచు పద్మగంధి తనపయిటకొంగున బాలురముఖపద్మములు, తుడిచె, వెండిపళ్ళెములువేసిరివారికి నవకాయపిండవంటలు, ఫలములు, వంటలుకాయగూరలుపెట్టి సీతముందరవుంచె, అమ్మరోమమ్మకన్నది బొజ్జ ఆకలివుంటే ఆరగించుమి, ఆనాడడవులలోపలాతమకుశబరియిచ్చిన యెంగిలిపండ్లు యెట్టులారగించిరెతండ్రి, ఆకథనంతా చెప్పవెలమ్మా యెక్కువభక్తురాలని తెలసి ఆరగించినారతిశీఘ్రముగాను మహామునులను రుషులనుబిలిపించి, చిరిచాపలు రత్నకంబళ్ళు బరచిరీ, తీర్చిగూర్చుండిరీ మహాఋషులంత, వగవకన్నులనీరేమిటికే వనితరో నీవు పుట్టిన స్థలమేదె తలిదండ్రులెవ్వరో తప్పకజెప్పు, మామలెవ్వరో మరువకజెప్పు కులముయెట్టిదో గురువులుయెవరో, తేటతెల్లముగదెల్పవె మాతో అన్యా

యంబులు ఆడితివయినా, తల్లివిసీవని తరచక మేము, ఒప్పుగనిన్నుతప్పక ద్రుంతుము, మాతృద్రోహమని మనలమేము, ఆపలుకులువిని మహాఋషులును మునికాంతలును వనకాంతలును గణగడవణకుచునుండిరివారు సుతులపలుకులువినిసఖియిట్లనె అర్కవంశము బాలురమీదిఆచార్యులు వశిష్ఠుడు అయోధ్యరాములుమీతండ్రిసుమ్మీ మిథిలాపురినాయకుండగు చంద్రవంశజుడుజనకుడనియెడి మహారాజుమాతండ్రేసుమి, సూర్యవంశజుడు దశరథుడయినా మామఅవునని మగువాబలెక, కౌసల్యాకయికసుమిత్రులు, అయ్యగన్నాఅమ్మలుమీకు సౌమిత్రిభరతశత్రుఘ్నులు, వారుముగ్గురుపినతండ్రులె, మాళవిపూర్మిళశతకీర్తులును వారు ముగ్గురుపినతల్లులు, తండ్రిచెల్లులుశాంతాదేవి, మేనత్తకావలెముద్దుల కొడకా, ఇంకాబంధుబలగంబంతా. అయోధ్యలో కలిసున్నారనెను, అచ్చటవుండకఅమ్మరోసీవు,ఇక్కడికొచ్చినకారణమేమే, రావణాసురుని చెల్లెలువచ్చి రావణపటముద్రాసెనుసుమ్మి పటముకునీకువంకయేమిటికె ఆకథనంతా చెప్పవెమాకు॥ రావణబ్రహ్మ అనియేటివాడు, రాక్షసుడయిజనించెనుసుమ్మీ, సురలఋషులను గంధర్వులను, యక్షురకిన్నరకింపురుషులను దేవేంద్రాదిదిక్పాలురను, అష్టకష్టములుపెట్టెడువాడు, విష్ణుమూర్తికి మొరపెట్టిరీ, మూడుజన్మముల శత్రుత్వమున, రావణాసురుని వధియింతుననెను, రామావతారమెత్తివాని, లంకలోపలావధియించిరీ చేయకరాదుయెంతటివానికి, అనుభవించకాతీరదు యనెను ఇక్కడికీకథఆయెను అమ్మ శ్లో. మత్స్య కూర్మ వరాహశ్చ నారశింహశ్చ వామనః రామో రామశ్చః రామశ్చ బుద్ధః కలికిరేవచ. పది అవతారముల పరమాత్ముండు యెత్తినారని పెద్దలు చెప్పెను యేపుట్టకలోయేమిచేసిరి, ఆకథనంతాచెప్పవెతల్లి మత్స్యావతారంతామేయెత్తి ముచ్చుసోమకునిసంహరించియు వేదంతెచ్చి బ్రహ్మకుయిచ్చి, శరధిలోమునిగిన మందరగిరికవ్వముగానుతామే తెంచి యింద్రాదులకు అమృతమిచ్చిన, కూర్మావతారుండు మీ జనకుండె వసుధనుచాపచుట్టగ జుట్టెనహిరణ్యాక్షుని సంహరించిన వరహావతారుడు మీతండ్రేను, పళ్లెదునిపట్టెనరుకగా వచ్చిన

తండ్రిడినివిచ్చలవిడిగా, హిరణ్యాకశిపుని యీభువిలోను నరికిజంపిన నర సింహావతారుడు మీతండ్రేను, దానచక్రవర్తి ధర్మాత్ముండు; బలిచక్ర వర్తిని భిక్షకునడిగియు మూడడుగులతో ముచ్చటతీర్చినచిన్ని వామను డు మీతండ్రేనుయిరువదొక్కమారిలలో రాజులప్రజ్ఞతో ఖండించినపర శురాములు బ్రహ్మాండనాయకుడు మీతండ్రేను గొల్లకులమున రేపల్లె లోపలా నందయశోదలకు సుతుడైపుట్టి కంసునికాయముకాలునికిచ్చిన కృష్ణావతారుడు మీజనకుండె త్రిపురంబులు అగ్గినిబెట్టి త్రిపురదైత్యు లను క్షణమునమిమి బుద్ధరూపంబెత్తినసామీ మీజనకుండే మిక్కిలి నమ్మి తామ్రపర్ణితీరమందున బ్రాహ్మణునకు పట్టైయైపుట్టిపురుషోత్త ములోబుద్ధితో వెలసినశ్రీజగన్నాథుండు మీతండ్రేనుయిక్కడికికథఆయె అమ్మా ముగ్గురి సతులకునలుగురుసుతులూయెట్లుగల్గిరె అమ్మరో చెప్పు, తనయులు లేకనుదశరథరాజు,ముగ్గురుభార్యలతోనుకూడి, అశ్వమేధము ఒప్పుగజేసె, క్రతువుకుమెచ్చిఅగ్నిహోత్రుడు,బంగరుగిన్నెతో పాయ సాన్నము, తెచ్చిరాజీవణతులకిచ్చె.సుమిత్రమీదను పణతిక్రేమ తనపా లిదీతరుణికియిచ్చె, రవికులరత్నమురామచంద్రుడు, గౌసల్యదేవికి నుద్భ వించిరీ కైకమ్మకుభరతుపుట్టె,సౌమిత్రి శత్రుఘ్నులు సుమిత్రకుపుట్టె, అన్నదమ్ములునలుగురువారు, ముద్దుముచ్చటలుఆటపాటలు అస్త్రవిద్య లుశస్త్రవిద్యలుతల్లిదండ్రులకుతామేజూపి విశ్వామిత్రుని యాగముగా చిన అయోధ్యారాములు మీతండ్రనెను, విశ్వామిత్రుండెవరో యాగ మెట్టిదో,ఆకథఅంతాచెప్పవెలమ్మా, విశ్వామిత్రుండనియెటివాడు,రాజ ఋషిఅనిపలెకనుసుదతి మారీచసుబాహులను రాక్షసులు, మానియా గముదగ్ధముచేయు,దశరథుకడకుఋషియువచ్చిఆదిమూర్తిసీగర్భమందును నా, రాములవారయి పుట్టెనుసుమ్మీ,అసురులనుజంపియజ్ఞముగావను తనకుసహాయముయిమ్మనియనెను,కోపించునోకొట్టునోతిట్టునో,అనుచు నుబాలులానప్పుడుయిచ్చె, మునితోకూడావెళ్ళిరివారు తాటకియొక్క దర్పమణచిరీ,మారీచసుబాహులనుద్రుంచి, మునియాగముగాచిరివారు, రాతినాటిగాజేసిరిసుమ్మీ నాతియెట్టిదో నాయగుకారణమేమొ ఆకథ

సంతాజెప్పవెఅమ్మా, శ్లో॥ అహల్యా ద్రౌపదీతారామండోదరి స్తథా॥ పంచకన్యాపఠేనిత్యం మహాపాతకనాశనం, అహల్యయనియెటిఅప్సర కన్య పంచకన్యలలో బాలికామణి రూపురేఖలకు రతినిబోలుకన్యపు ట్టినకాలమందున, దేవేంద్రునకుయిత్తుఅనుచుగౌరవమునకుయిచ్చిపెండ్లి చేసిరి, దేవేంద్రునకుకోపంవచ్చిఒకనాడయినా వనితనుభోగంచేయకుంటి నాచక్రవర్తినినాశపథంజేసికోడితానయిఋషిపల్లెలోతా నెకూసెతూర్పు తెల్లవారెనదనుచు జపించెబుదర్భాసనము ఋషియు భక్తినిగంగకువెళ్ళె గౌతమరూపుయింద్రుడుదాల్చి సంభోగించెరుఆసతిల్లితోడ యిందువదన రోయింకాపొద్దు, చానగలదని సన్న్యాసొచ్చి తలుపుతీయుమి తరుణిరో యనెను యింద్రుడు యింతియింటనుండిరి, గడగడవణకుచు కాంతలం తటకన్నులజలిముకార్వగ, తరుణివచ్చి తల్పుతీయుగాసురరాజునుచూచె నుఋషియునీదేహంఅంతాయోనులుగమ్మని, శపించెన్ చక్రవర్తి నీపతి వ్రతయగు పణతినిబిలచి, పరమాత్ముండు పర్ణశాలకువచ్చి, నిన్నుద్రా కుడనూకన్యవగుదువు రాజీవాక్షిరాయగసుమ్మి, యిక్కడికికథఆయెను అమ్మ, అక్కడికాకథచెప్పవెమాతో, ఆదిమూర్తిఅవతారమెత్తెటినాడు అవతారమ్మునుయెత్తుమనిరీ మేదినిచాటున కొన్నాళ్ళుయితె తపమాచ రించిరి తాననిపలికె కొంతకాలము జరిగినమీద లంకలో నుద్భవించితి అనెను యిరువదిబాహుల రావణబ్రహ్మ శివపూజార్థం వుద్యానవనము నకు, సుమములుకోయగ రాజనుదెంచె, కమలములన్నికోసెను బ్రహ్మ కమలములన్ని యెంచిచూడగా, జానకిన్నున్నా కమలంబొకటిమూతపడి వికసించకవుండె, యిరువదహస్తములకు బరువయితోచె బంగారపుతట్టలు దింపిరి పట్టపురాణి మండోదరిని బిలచిరి, యేమిచిత్రమో చెలియ తెలియదు బాహువులకు బరువులుతోచే పుష్పమొకటిగో పుష్పంవెదకు శోధించివెదకెను చెలియ పసిమిపుత్తడి బొమ్మదివుండే కనిపెంచని కన్యదొరకెను, కన్యధారనుకొంటును, పట్నపుదేవ్రులు బలెక్కను అందరికంటె సౌందర్యమునకు చక్కనిచెలియపెండ్లాడెదనని అసుర మనిమాటలుమరువావినియు మండోదరితా నిట్లనిబలెక్క శక్తిఅంత,

మున చెలియబుట్టె, కూడ రావణకూడమకోరిక, నీఐశ్వర్యమునాశన
మగును, పుత్రమిత్రకళత్రాదులతోడ అసుర వంశము దగ్ధంబగును,
లంకకు ఘాతవచ్చెననెను;బంగారపు మందసముచేయించిరి పళ్ళుఫలహా
రం అందునవుంచె కనపు పెట్టెలో కాంతనుంచియు, పాలసముద్రములో
పణతినివిడచె నడిసముద్రినానాతిగడచిచేరెనుముఖిలాపురిభువిలోకికొం
త కాలము వుండెనుపృథ్విని సంతతిలేక జనకరాజు ముందరమున్నారెక్ష
నుకట్టి,యజ్ఞముచేయగదున్నెనుభూమి, నాగటిమొనకు పెట్టెతగిలిపదు
నాలుగుభువనమ్ములుమ్రోగ, నడువగజాలవున్నవృషభపు
కన్నులు చీకటికమ్మె చనురుమధ్యమున జనకుడుండగ, రాణువవచ్చి
మొరబెట్టిరీ,మిథిలేశుండుమొదలకుండగసామ్యాదారికెననిసంతోషముతో
సభకందరికి సెలవునిచ్చెను, నాగటిచాలే నాథుడుజూచిపసిమిపెట్టెదీసె
కావుకావని కలవరించుచు,వెక్కి-వెక్కి-తాయేడుస్తూను, మహాలక్ష్మివలె
మగువాదొరకె, మదిలోనునమస్కారముజేసి, కనని పెంచని వైదేహిని
దెచ్చివప్పగించ్రి భూవమునింట చన్నులపాలుచెలియకుకురిసె,భూదేవికిని
పురుదుపట్టిరి, యిరువైయొక్కదినముంమున భారనాలగానిచ్చిరి: వారు
నామకరణము వ్రాయించిరియేమనినామకరణము వ్రాసిరే, మహియందు
విలసిల్లితిగనుకమహాలక్ష్మియనినామకరణము వ్రాసెభూమందునజన్మిస్తి
నిగనుక, భూపుత్రినామకరణము వ్రాసె జనకరాజుకుదొరికెనుగనుక,వ
రలక్ష్మియని నామకరణము వ్రాసెఅవనిలోవుద్భవిస్తినిగనుక,అవనిజయని
నామకరణము వ్రాసెఇన్ని నామములుఅమ్మరోసెకు,తనెనట్లున్న వితరుశిరో
అనెను పుట్టింటనువురిగినవెనుక ముగ్గురుకన్యలు పుట్టిరిరాజుకు, ఆడుతు
పాడుతు నలుగురునుంటిమి,శివవిల్లువిరచినవారికి, సీతనిత్తునని చాటించె
ప్రతినపట్టెనుమాజనకుండు,ఆదిలక్ష్మినీనేనని యెరింగి,అయోధ్యరాముల
కిస్తామనిరీనాయాగముగాచె రాజుకౌశికుతోడనుకూడి వచ్చిసకలమ
యినరాజులుచూడగనువిల్లువిరచెనునావిభుడపుడుఅల్లునిదెచ్చియింటను
బెట్టిదశరథునకు రేఖలనంపిరి రామునికీకళ్యాణంబనుచుసపరివారముతో
దశరథుడొచ్చెనలుగురిసుతులకునలుగురికన్యలయిచ్చిపరిణయం హెచ్చు

గజేసెను అయినదినము శుభములుగడపి పరివారంబుతో పడుచునంది
రిమిషిలేకుండ అయోధ్యకంపె, వెళ్ళెదారిలో సూర్యవంశజుడు, పరశురా
ముడను బలవంతుడు సన్నద్ధుడై యుద్ధముసేయ; వోడించిరి శ్రీ రాఘవులుత
మ్ములందరితో దశరథేశుడు అయోధ్యకువారే తెంచిరీ జ్యేష్ఠపుత్రులగు శ్రీ
రాములకు పట్నముకట్టదలచెను రాజుపట్నంబంతా బాగుగచేసిరి, మంచి
ముత్యములతో రణాంగ్గ్యైపంచవన్నెలా ముగ్గులుంచిరి అమ్మశలప్రలుఅడిగి
రవిమ్మా రామా రాజును సేతు శుభలగ్నంపు, నమయంబాయె, పట్నంబు
లకు ప్రభుపును జేతు, ఆమాటలువినిజనకుల్లుడు, తల్లులనగరికితానే తెంచె
కౌసల్యసుమిత్రలకు తానెరిగించి; కైకతో జెప్పకాంతుడువెళ్ళె అమ్మరో
పట్టాభిషేకముచేతుననుచు ఆయ్యజెప్పనుఅమ్మరో సీకు తోసుణంబాయె
ను, తరుణంరవిమ్మా; ఆమాటలువినిఅలజడిపడుచు, సుందరలుని మోటిముదిత
నుబిలచివింటిమందరవిభునిమాటలుఆనాడు సేనుఅరణ్యంబులో సారథినై
నడిపినకాలమందున నాసుతునకు పట్నముగట్టిపసినా ఆగ్గిగ్లవిపినంబులకు
రాసుతుసంప రాజువరమిచ్చె వరమునుమానివల్లభుడు చెప్పును రాజ్యంబు
రామునికివ్వ కోరికగలదటకొమ్మరో పిసపేరాజ చెల్లెనుర మణియుగెలిచె
తండ్రివాక్యములు తప్పకజరిపె, ఒక్కడికీ కష్టఆయెనుఅమ్మా, మీతల్లెవరో
మీతండ్రెవరో యేరాజ్యంబో యేభూమిలిరో పతినిజంబనుసతి కేమమ్మా
ఆకథఅంతా ఒప్పవెమాకు కేకయరాజు భార్యకైకేయిని పరిణయ
మాయెను, బాల్యంబును, కనకపుమేడలో కాంతమున్పుంచె భరణంబూ తే
భామకుజరిపె పిలువడుచూడను ప్రియముల్లాడను భామరోరమ్మని
పక్కనుజేర్చడు, వనితనుగోరడు వాంఛలుయిడడు, బాల్య
యౌవన కౌమారములు ఆదంపతులకు తల్లెనుసుమ్మి
షేకిమృదంగము భోరుకొల్పుచు, పచ్చలపాలకి ప్రభువుయెక్కి
వచ్చెనురాజు వనితయింటికి, చూచెనువిభుని సుదతిగ్రక్కున, అర్ఘ్య
పాద్యం బమరగనిచ్చె, యెన్నగమెనుబది వర్షములు జరిగె, కన్నెరో
రమ్మని కౌగలించడు — భూవిభుడొచ్చిన కారణమేమో, అంతరంగములో
అడుగదామని, అంతఃపురికి వారేజనిరి, పతియుప్రభువా ప్రాణదైవమా

ప్రాయంబాతా నడుమగలసె-వ్వల్లభవచ్చిన కారణమెచెపా - సుగసుపె
ట్టకా మన్నవ చెప్పుచిలుకలకొలికి సూనసకామిని - తలకి గొడవతో
యజాక్షిరో! మనసులోకోరిక ముదితరో జెపుమ అతివాసిచే- భ్యాగమ్ము
లలనరోజాసుట వాంఛయుగలదె పలుమాటలు నేయుకని, వాడిగింకే
లతో వేవ్నిళ్ళుదాచి దంతపుపిటయుథవునికివేసి, సంకె గాతములుగా
సామికిపెచ్చి, శిరసంజెను శీఘ్రముంబునను, పీంచుకొ సూమందనె,
నాలుగోకోటను చీమలబాయు, నెన్నత్తుండ నాచినుఁ రాజా, సేనగా
జెప్పెదు నోద్యముగాను, సపరినారముచక్కగవినుడి, న్నకుక్కమకుక్క
వతో చక్కనిసతిచే, చిక్కిరాజు మోహంపడియు, అభ్యాగనము అమ
రగజేసె, కళ్ళజూడమ కరుణయులే. చస్తునొపుత్తునెను కనవేసుగ
నెను, కోడువదలికొంగ నేరండి భావాలుము పుణ్యాత్ముల పుట్టినలో
భావతెలుగును, చీమలమాటలు గూఢలియోనిగి, నన్నుపుసతిజూచి
పకపకనగియె, అంతలోపలా ఆతివజంకియు, పలువ్రాతానుపదటను
గలిపి పకపకనవ్విన కారణమేమెను, ప్రాణవల్లభా సొగసునజెప్పు,
చెప్పకుంటివా శివునిఆన, విష్ణుప్రఆన బ్రహ్మఆన, త్రిదంద్రులను పా
పైఆన, కలికికపటమాటేలా కాంతరొకల్మష పెరాతేగ, గాచ
కార్యపు గనికినెన్నో గరిగాచేసు, పూర్వపు
కార్యం బుద్ధినిడలచి, ప్రాణసఖిరో నవ్వితి, నెను, స్త్రీ తప్పగ
రాదె, గాచకార్యములుబలుకగరాదె, అపలుకులుపని అరివ చెప్పను,
పసిడిగిన్నెయు పారవైచెను పతికోపం పాకజాక్షికేనె, పరలోకం
ప్రాప్తంబయినా, మాటజెప్పేదా పట్టువదలను, గట్టిగచిన్నదికట్టె కంక
ణం, అవనీశుండు అమగుచాటను, కాంతరోనాతో కలహంబేలికి,
సరసిజాక్షిరో చక్కగవినుము, పిపీలికంబని పిలుచుట తెలుసు, ఆమా
టలునే ఆతివచెప్పితే, శిరస్సయినా వేయిభిన్నములగును అంతేకానిమ్మ
నుచుబలికె, క్షితిపేవ్పించె రమణినమ్మనె. మంచిగంధపుతరువులుదెచ్చె
ఆవు నేతిలోజనపనారతో, ఆకాశంబుతో క్షితియుచేర్చె పురజనులంతా
బోరువచ్చిరి మంత్రిపురోహిత సామంతులువచ్చిరి, అవనీశుండు

ఆలితోఁజెప్పె, సమయమందున చీంబోతొకటి, చక్కలమేకను చెక్కిలి
నుద్దిడి, మన్మథుకోరిక మదిలోగలదు మనసుదీర్పుమని పగుపనుయ
డిగె, నామీదప్రేమ నయముగనుంటె, పడినిలువులబావిలో పచ్చని
పూరివున్నదివల్లభపూరికితెస్తివా, చల్లగకోరికచెల్లిస్తును, పూరికిబోనేల
చాపగనేల, భువిలోప్రాణమువదలనువుంటే, బలుసుకూరదిని బ్రతుకగ
వచ్చు, శిరసుపయినిసిగవుంచేను, పట్టెడుశుమములు చుట్టగవచ్చు,
పదిమందలకు ఖామందూని, సతులుసుతులు మనుసులుకలరు నీతో
వలు నాకేటికి, వెర్రివాడు ఆరాజుగనుకను, భార్యమాటలకుభ్రమసి
రాజు, అర్థప్రాణం ఆలికిచ్చె, చీంబోతుభాషా రాజుకుదెలసి బుద్ధినిదల
చెను భూభర్తపుడు చెప్పెనుచెలియా జరిగినమర్మం, పట్నంబునకు
పోయెదననెను, వంచనచేస్తివి ఓవల్లభుడ ప్రాణమెల్లనని పంతము
బట్టి, అగ్నిహోత్రమున అంగదూకురికె, అన్నవింటివా అన్నప్రతాపము
భళిరాతమ్ముడవింటినియనెను వంశంబెరిగినకన్యలయితే మంగళముకలి
గిన గోవ్రులనయితె, కోరిశేవలెను కూరిమితోడా, యిక్కడికికథఆయెను
అమ్మా, ఆవలికథలు చెప్పవెమాకు, కబోదివాక్యమునుకథవినుడు,
కంట్లకానవిబోదిరుషికి, పుత్రుడైనసుమిత్రుడుగలడు, తల్లిదండ్రుల
కావడిమోసుకు, మర్రివృక్షమునీడనువుండి, తలిదండ్రులు దాహంబ
డుగ, పట్టుకు బ్రాహ్మణుడేగె, బుడబుడమనుచు బుర్రముంచగ,దశరథ
రాజు వేటకువెళ్ళి బుర్రచప్పుడు మృగమనితెలిసి, వేగిరపడుచువేసెను
విల్లు, బాణముతోటి బాలుడుకూలి పరమాత్మబ్రహ్మదేవుడా, అంబు
లబాధ అధికంబాయె, బాణముతీయుమిప్రాణముపోను, అనివిలపించగ
ఆలకించుచు,దశరథుడంతటతనయునుజూచిరుషిపుత్రకాకాచిరక్షించుమి
యెరుగకచేసితినేరముకానీ, ఈవిభుమాటలు విప్రుడువినియూ,కాకుత్
స్థజుడా కార్యముమించె, అంధులకునతనితల్లిదండ్రులిద్దరు, అరణ్యములో
మర్రులక్రింద, దాహంబనిఅడుగుచునుండిరి తీర్థముబట్టుకుతీరుగవెళ్ళి
వధూవరులకు ఒనరగయిచ్చుమ బుడబుడబుర్రతో నీళ్ళుముంచుకు
వధూవరులజేరగవచ్చె, తడవాయెనుపుత్రుడురాడాయెను దుష్టమృగము
లుగొంపోయెనో, పామునోటనుబాలుడుపడెనో అనుచు సడలిరి ఆదం

పతులు,అప్పుడు చెప్తిఅయ్యాలారా,అప్పులుకొనుడనిఅవనీశుడనియెఅందు
కోకవారలుఅప్పుడు,ధరణీపాలకునితడిమిచూచిరి,కిరీటములుభుజకీర్తులు
మలుతల్వరుదండిగగలదు;బ్రాహ్మణబాలునికీపసయెక్కడ; బాలుడేడని
ప్రభుపునిఅడిగెవిప్రవర్యాయినవంశజుడను దశరథుడందురుధరలోనన్ను
వనములోకి నేవేటకురాగా,జలములకు చనుదెంచెనుబాలుడు,బుడబుడ
మనిబుర్రచప్పుడుగానా వేటమృగమనివేస్తినిఅంబూ, కాలునిపురికీబా
లుడువెళ్ళె ఆమాటలువినిహడలుచువారు క్షీతినాథామాకుచితిబేర్పు
ముప్పునముగకట్టెకాలమందున,అవసానకాలమునఅడలుతునీవు హాపుత్రా
హాపుత్రాయనుచు,ప్రాణంవిడుతువుప్రభువానీవు అనుచుప్రాణంవిడిచిరి
వారుఉత్తరక్రియలువారికిజేసి,మరలివచ్చెనుమనపట్నమునకు నాటిశాప
మునేడేతగిలిసూర్యవంశజుడుస్థిరముగవెళ్ళె, కైకమ్మకాషాయవస్త్రము
లివ్వ,ముడమతోడుతముగ్గురుకట్టి,భరతునకురాజ్యంవొప్పగనిచ్చిఅడవు
లలోనికిఅపుడెవెళ్ళిపర్ణశాలగావించుకు మేముపదునాల్గేండ్లు, కారడవుల
లోకాపురముంటిమికడుమోదమున, రామునకురాజ్యములేకపోవుట భర
తునకుపట్నంకైకకట్టుట, వింతమాటలువిని,భూపాలుడు, విలవిలప్రాణము
కొట్టుకొనుచుహాపుత్రాహాపుత్రాయనుచు, ప్రాణములువిడచెను పట్న
పురాజు,భరతశత్రుఘ్నులునందిగ్రామానుండిరి,ఆచందమునఆరురోజులు,
ఆపుచేసిరి యినవంశజుని, భరతుడువచ్చి క్రియలుదీర్చె యెంతటివారలె
అమ్మరోవీరుమహానుభావులే అమ్మరోవీరు పాచిపీనుగనిపించుకోలేదా,
తైలమునపక్వముచేసిరాజునూ, ఆపుజేసిరనిఅతివయుబలెక్క, స్వర్గగతు
డగుట తనయులుదెలిపి, హెచ్చుదుఃఖముతోవచ్చి భరతుడు కన్నతల్లిని
కళ్ళనుజూచిరామలక్ష్మణులుయేరనిబలెక్క, పదునాల్గేండ్లుపట్నంకట్టి, వన
వాసంబేగవరమిచ్చెనుగా,భరతకుమారాపట్నంబేలు, ఆమాటలువినిహ
డలిభరతుడుకైకనుచంపనుఖడ్గముతీసెచల్లార్చిరిఅచ్చటివారంతా కౌస
ల్యమేడకువచ్చెనురాజు,జరిగినకథలువినెనురాజు, రాముడేగెనురవ్వాలు
యేలరాజ్యములేలరత్నములేల,మేడలుమిద్దెలునాకేలనుచు,అమ్మకాళ్ళ
హడలెనురాజు,తండ్రిచచ్చినఘనశోకమున, అమ్మకాళ్ళబడిహడలెనురా

జూపట్నపుదేశిభరతు శత్రుఘ్ను,యువిదలిద్దరు గోదార్చి తైలపక్వముగు పీరు
గతీసి, పుత్రక్రియలుగావించీ అశ్వదానము గజదానము, గోదానములు,
భూదానములు,కన్యదానములు,కాంతుకుచేసె,చిత్రకూటము స్థిరముగ జే
సిరి,రాజ్యమువల్లకభరతరాజన్న యేగినజాడలుజూచుచువనదుర్గంబులు
నదులునుదాటిపర్ణశాలకేపదుగునవచ్చెఅన్నమువదిననుజూచిభరతుడు అ
డుగులపైనిపడెలుచున్రాలె, అయోధ్యాకునుఅరిగెయుంటకు పట్నంబెం
దాకుపదవియొంపకు,రాముడు లేనిరాజ్యంబేలాసెగజేసెననివేయేలుమి అ
లసిగానిఅలవిగానిఆనలుబెట్టితాడ్రిమరణముతానెరిగించె,దశరథుడేగుట
తెలిసిరాముడు.ముగ్గురుమూర్ఛలుగొంనిరిఅపుడుసకలముతెలిసినసర్వజ్ఞు
డపుఅయోధ్యరామాఅడలుటతగునా ఆదరించిరక్కడివారంతా గోదా
ర్చిరిరాముని సౌఖ్యముచలుసురుకలిసిదశరథరాజుకు, పుత్రక్రియలుర్వీ
సుడుజేసె,అశ్వదానముగజదానములు,కన్యదానముఘనముగజేసె రాజ్య
మునోల్ల రాణువనోల్ల,రథగజతురగము నేనోల్లననెను,పరమాత్మ్మడ యీ
పమునాక్లెంల్లనీపాదకులకానుకయిమ్ము నీకుమాఱుగనానిజూచి పూజచే
యనుపురుషోత్తముడా,ఆమాటలువినిసౌమిత్రప్పుడు,అన్నపాదుకలుఅను
జునకిచ్చెపాదుకులందుకుభరతుడంతటనందిగ్రామమునకునాధుడై యేగె
పర్ణశాలానుంటిమి మేము,చుప్పనాతనిరెూటిసుదతివచ్చిరమణిమోహము
నరామునిరమ్మనెనుయేకపత్నీవ్రతుడను నేనుమగువలందరు తల్లిగజూ
తు, కోరికవుంటేకోరుమనుజాని,సౌమిత్రినిసుదతికోరగా, ముక్కు చెవులు
చెండాడెను సౌమిత్రి,వెళ్ళెనులంకకుతల్లైనుఅసుర, తనపాట్లన్నీ అన్నకుజె
ప్పె,దేవదానవమానవగణమునలేకరకలికి చిలుకలకొలికి రతిభారతుల
మించియున్నది,చెలియచక్కదనము జెప్పగలేను, అతివమాటలువినిఅసు
రరాజు,మారీచునిమరిచేరగబిల్చి,మాయలేడివనురూపముదాల్చి, మాప
టిలోపలమగువను దెమ్మి శోకుంటేనునీసుకంఠము, యీఖడ్గముతో దెగ
వ్రేతుననెను, ఆమాటలువిని అసురుడంత, నీచేచచ్చిన పుణ్యము లేదు,
వరదుడుజంపిన వైకుంఠంబు వానరగవచ్చును పాపములేదు ఆలోచించి
అసురుడంత చుక్కచుక్కలు సూదికొమ్ములు నాలుగు పాద

ములు నాలుగువన్నెలు,నవరత్నంబులు చిన్నలుదాల్చి పూరిమేయుచు
పిడకలుకొరుకుచు, ఆకులుదినుచు అంగలేయుచు చెట్లుగుట్టలు చెంగు
నదాటుచు, చుక్కపగడాలాడుచుచుండె; రామరమణినిచెరగొనపోవ
లేడివేషమున రాక్షసుడొచ్చె,వచ్చిన ఆసురనజూచి నేను,నవమన్మథుడా
నాతికోరగ,దీర్చనుదిక్కు-నీవేకావా; అరణ్యములోపల ఆమాటకేమి
లేకనుకోరితి మృగమునుదెమ్మని, విల్లుంబులు చేతబట్టుకు, తమ్ముని లక్ష్మ
ణ ఆసతినివిడువక, అబలాజానకి అరణ్యమందున, విడిచివచ్చినాయువిద
యుత్రిళ్ళు, అనుమనసునకు నీకే అప్పగించితిమి, మహీవిభుడంతటమృగము
తోనేగె. ఆకాశంబుభూమియుదిరిగి వనపర్వతములు వననుగద్రిప్పె
దొరకదాయెను మాయామృగము, హాలక్ష్మణ అనుజారమ్మన,ఆర్త
రవముతో అసురుడువెళ్ళె, ఆమాటవిని అయ్యోనేను హాడలుచుసౌమి
త్రినిబిలచి, అన్నకు అపజయమాయెనుసుమ్మి, అనుజారమ్మని ఆర్తర
వమును, స్పష్టముగా, నేవుండవింటివి, అన్నసుకూడ అతిశీఘ్రమునునా,
పరమాత్ముడుతోడుకుతోడుకుపరుగుసరమ్మి. నామాటలువినిముగ్ధామర
దిచక్రవక్షకుడు జగన్నాథుడు, పరమాత్ముండుపాలనకర్తభానువంశ
జుడు భయమేలేదు, అమాటలువిని అల్పబుద్ధితో లక్ష్మణుమాట
లులక్ష్యముసేయక, నిజముగబల్కితి నిష్ఠురోక్తులు నామాటలు అలిగి
గుంది, వనమృగములకు విహంగములకు, నతనుగాయుడని స్థిరముగజె
ప్పి ఏడుఆనమాలునేబెట్టి రేఖగీసులుతానేసీ విల్లునంబులు చేతబట్టుకు
అన్నమార్గమునచనెసౌమిత్రి. అక్కడికాకత ఆయెనుఅష్టా, వంటనుం
టివె వనితరొసీవు, ముగ్ధకుమారకుశడావినుము, చెల్లజూచుచు లతల
జూచుచు,కారడవికాలముగడుపా, దండకమండలం చేతబుచ్చుకు-రుద్రా
క్షపేరులుమెడతో మెరయ విభూతిరేఖలువిస్తరిల్లగ-భవతిభిక్షాందేహి
యనుచును,వృద్ధరూపునావక భూసురుడు,పంచాక్షరిపరసజేయుచు పర్ణ
శాలకుపరుగునవచ్చె ఆ అతిథి అభ్యాగతపూజలుసేయ, పవిత్రకులమును
సత్కరించుట,మంచిదేననిమనసునదలచి, రేఖగిరులనుమెలమితోదాటి
వేదతాపసికి పైడితినిభిక్ష,పదితలలూ యిరువది బాహువులు,వికృతరూపిన

కిక్కిలిముఖము,కోరపండ్లమ్రొరనిగుళ్లు, కన్నులనిప్పులు కణకణరాల,లం
కాధిపుని వంకేజూచి,కాళ్ళుగజగజగా వణకుచుండగామూర్ఛలొముని గి
పృథ్విపైపడితి.అసురుడుగడ్డతొడను కదలించి,రథముబెట్టెను లంకకుయే
గె, అసురునిజంపి రాముడుమళ్ళి, తమ్మునికెదురుగ తానే తెంచి, వని
తామణిని విడిచివస్తివా,అపశకునంబులుఅధికంబాయె, లక్ష్యముసేయ
కలక్ష్మణవస్తివ, అనుచుపర్ణశాలకువచ్చిరి సీతవున్నా చిహ్నాలులేవు
అవనిజవున్నానంద మెలేహు, ననుచునడలుచుననుజుడుతాను, మృగముల
పక్షులతామడుగుచును,రచ్చరాళ్ళ వెంటకునడిచెగిరినదిగుహాలుతామే
గడచి,పంచవటీతీరముకు జేరిశబరిదర్శనమిచ్చియుజనిరి, కబంధుడనియెటి
రక్కసుజంపి క్రమముగరుష్యమూకాద్రికిజనిరి, హనుమంతుడు పొడ
గాంచెనుఅంతసుగ్రీవునితోసఖ్యంబేటికేఅయ్యలుచేయకారణమేమో ఆ
కథఅంతాజెప్పవెమాకువానరకులమునబుట్టినవారువాలిసుగ్రీవులనియె
టివారు,అన్నదమ్ములుఅయియున్నారు, పెద్దవాడుబలవంతుడుఅనుజుని
దన్ని ఆలినివుంచెకపినాయకుతొశపథంజేసివక్కఅంబుతొవాలనిగూల్చి
సుగ్రీవునికి పట్నముగట్టి,నలనీలాంగదజాంబవంతులతొ ఒక్కఘడియ
లోవారధిగట్టి రావణుబలము రాముడుగూల్చి నన్నుతోడుకురమ్మని
పిలిచె, హరియెదుటను ననునిల్పిరి, అటు మోహమాయెను
శ్రీరాములకు అగ్నిహోత్రుని సాక్ష్యముగోరె, అంగదుడాది
వానరులెల్లహెచ్చుమోదమున పేర్చిరిచిచ్చు, భూదేవిఆకాశవాణిరో,
బుద్ధిగలిగినదాననునయితెహరిహరబ్రహ్మేంద్రాదులెల్లరయదగాయుండ
నినేమొక్కిసందరుచూడనగ్నినుదికితికట్టినబట్టనుండకుండగా కప్పుకొను
కచెదరకుండగకొలనిలోపలాకమలమువలెను,పకపకనగుచునుపంజాక్షి
యు,నిప్పులోపలానిలబడియుండ, వెండికంచముపమిడిచెంబు అగ్నిహో
త్రుడుచేతబుచ్చుకు అమ్మరొగమ్మనిహస్తముబట్టెకాళ్ళుకడిగికన్యాదానం
బిచ్చె,సుగ్రీవాంగదనలనీలులతో లంకరాజుతోలక్ష్మణుతోడ, పుష్పక
మెక్కిపురముకుబోవ నందిగ్రామమున అభరతుండు, అన్నరాడనితానే
తలచి క్షితిలో చావనుస్థిరముగకోర మేమయోధ్యను చేరితిమనుచునంది

గ్రామమున నాధుడువిని అన్ననుజూడ అయోధ్యకుపట్నపువీధులు బాగుగచేసిరి కస్తూరికళ్ళాపుజల్లిరి పంచవన్నెలా ముగ్గులుంచిరి పచ్చల తోరణాలు బాగుగగట్టి పట్టాభిషేకముప్రభువుకుగట్టె ఉత్సాహంబున వుంటిమిమేము గర్భవాసమున కవలలనిద్దర, కనుమనిబ్రహ్మ కానుపు యిచ్చె గర్భిణిదాలిస్తినిమిమ్ములను, అయిదోమాసంబున నయితేను సీమంతంబులు గావించారు, యేడవనెలను మాజననీజనకుదూతలచేతను వార్తలబంపె మమ్ములజూడ మిధిలేశుండు వచ్చిజూచెను వసుధేశు లను అమ్మలజూడాఅతివసంపుడి, యింతినితోడుకయిపుడేపోదు, నవ మాసంబులు నిండిననీూదట వుభయులును వేంచేయుమనిరి జనకుండేగె తననగరికి యెనిమిదోనెలను పుష్పవ్వలతోటలో పొన్నలపొదలచెట్లనీడను పూలపానుపైశయనించితిమి చిలుకలపలుకులు వింటున్నాముహంసనడ కలుచూస్తున్నాము, సంతోషముతో నుంటిమిమేము, యేమికోరికలో తెలుపుమనెను, ఆడదాననుఅబలనుగనుక, మునికన్యలనుచూడగోరితి అందుకురాజుకు కోపమువచ్చి సౌమిత్రినివెంటనుయిచ్చి చంపబంపిరి శారదవ్రులకు సతియేమయిన నేరముజేసితె పతిశిక్షించుటధర్మముగాని భార్యనుజంపుట భర్తకుజెల్లు, మరుమాలుచంపునురాలోకమున ఆలిని చంపుట అవనిలోకద్దాకోరికజరిపేవారుఅయితే, మునికాంతలబిలిపించగ రాదా, ఋషికన్యలతో నాడించగరాదా, యెంతవారేలఅమ్మరోవారు పరమాత్ముని చెట్టబట్టిందివెుదలు శాములకులోనై పడతీవుంటివి, అతి దుఃఖంబున నడలిరివారు పట్టెపంచముపానుపుమీూద పవళించాబెట్టి శ్రీజానకిని లఘువుండునుపాదములొత్తగ కుశలుండువింజామరవీవ తల్లి కొలువునావుండిరివారు యీావిధము అమ్మనుజూచి యెట్లుగభరియింతు మురామనము యెంనుబోవును శ్రీరాఘవులు శపధముచేసి సాధింతుము బంటునయినా'డిచ్చటికొచ్చి యీావిధంబుగచనువెంచితె గుట్టుతెలుసును శ్రీరాముంకు గురుతుబట్టును శ్రీరాఘవులు శారదవేషమున వెడదా మనిరిబొట్లు బాగులు జతగావాడిగి పట్టుదట్టిలుబాగుగగట్టివరతీసినకత్తులు చేబట్టిహాం యెదుటనిల్చిరి వారుపట్టెమంచముపానుపుమీూద సన్నదుప్పటి

మూసుకమరించి, సరశిజాక్షిని మదిలోదలచి తలపోయుచుండిరి శ్రీరాఘవులు నిద్రాపట్టైను శ్రీరాములకు, మోహమున్న బాలురపొడగాంచి, యేదేశము మీరెవ్వరనెను, యినవంశంబున యిద్దరుబాలురము, జానకిదేవికిజన్మిస్తిమి, అయోధ్యాకుఅధిపతులామా చెలువముతోమీభండారముకు హక్కుదార్లమనిసుతులు బలికిరి, అనుజునిచేతను ఆలినిజంపి అయోధ్యలోవుంటివిరాజ పతిలేనిసతివలెయుడుమిగుందవలెను మూలనుంటివ రామారమ్మి యుద్ధముకు [illegible]చుబల్కుచు పుత్రులప్పుడు, అంతర్ధానంబైరివారు పలుముఖమ్ములుచూచి రాముడుదిద్దరిల్లి మేల్కొంచెప్పుడు సౌమిత్రినికౌగిటజేర్చుకు [illegible] సౌమిత్రితేమోగాని గమన్నడు [illegible] యెరుగను నేను [illegible] యనాస్వప్నముబాడగంటి [illegible]డు [illegible] బాలురు [illegible] కత్తులు చేపట్టి, సీరా [illegible] పులుదాల్చిరి నాముయెదుటను నిలిచిరివారు యేదేశముమీదని నడిగితిని [illegible]వంశంబున యిద్దరుబాలురము, జానకిగర్భమున జన్మిస్తిమి అయోధ్యకు అధిపతులముఅనిరి చెలువముతోమీభండారమునకు హక్కుదార్లమనిబల్కిరి నాయు, ఆలిని అడ[illegible] అయోధ్యేలుచు వుంటివిరాజ ఘనయుద్ధమునకు రాజా [illegible] ఆపలుకులువిని సౌమిత్రనియె, యెక్కడజానకి యెక్కడిబాలురు, కవలలులేను కలయేకల్ల, అంగదునిబిలచిట్లనిపల్కె, పోవోయి అంగదా [illegible] మునులరుషులతోడి [illegible], ఆపలుకులువిని అంగదుడపుడు [illegible] చను[illegible], మునుల[illegible] [illegible], చక్రి [illegible] వరుల[illegible] రాముని[illegible] [illegible] బుచ్చుకు [illegible] రప్పించి[illegible] [illegible]చుండిరి [illegible] పిలిపించినను [illegible]పనులు, [illegible] ఆ [illegible] సురలు [illegible] యింత [illegible] స్వప్న [illegible] యిద్దరు [illegible] హిత

ముతో యెదురుగవచ్చి, యినవంశమ్మున పుట్టినవారము, జానకిగర్భాన
జన్మించాము,అయోధ్యాకుఅధిపతులాము, చెలువముమీభండారమునకు
అర్కవంశజాఅధిపతులమనెను, ఆడవిలోపలఆలినిజంపి అయోధ్యేలుచు
వుంటివరాజపసిలేనీసతిచందమువలెను,మూలకూర్చుండికనుగుదవలెను
ఘనయుద్ధముకురాజారమ్మి, అనిపల్కవారంతధ్యానంబైగీర్వణుడుచంపి
నబ్రహ్మహత్యలు,రాక్షసరాజునుచేసినవిద్యాసోకయున్నది భూసురులారా,
యాగయజ్ఞములు చేయించండిదశదానంబులుచేయించండి, బ్రహ్మచర్య
హత్యలుబాపించండిఆమాటలువినిమహాఋషులంతా సతిలేని యాగంబు
లుకలవా పతిలేనిదానంబులుకలవా,ఆలిలేకఅధికారమెలేదు,జానకిపోడు
గునఅంతేవెడల్పున, కనకపుబొమ్మచేయించుమనె, మారువివాహం
పొందుమనిరి, మహామునులు ఋషులుచనుదెంచిరి, పదియారువన్నెబం
గారముతెప్పించి, జానకివెడల్పుఅంతేపొడుగున, కనకపుబొమ్మనుకావిం
చిరి, జానకికన్నా హెచ్చయినాను, జానకి కన్నతగ్గయినాను, హర్షించ
మనె ఆరాఘవులు, విల్లువిరచిందాదిగరాజుకు కలసిమెలసివుండెను రా
ముడు, ఆదిలక్ష్మిరూపురేఖలు శ్రీరాములేతేగలడనిరి, యిరువదినాలు
గు పూర్ణకళలు, యిందువదనకెచెందియున్నవి, గడియను వొక్కరూప
మును కల్కినియెంచ శక్యముగాదు సౌమిత్రిని తేగలడనిపల్క యి
రువదినాలుగుపూర్ణకళలు యిందువదనకే పొందున్నాయి, ఘడియకొ
రూపానవుండు,కాంతనుయెంచుటకమలజువశమా,నాకుశక్యముగాదనిబ
లికె,మహాలక్ష్మిరూపురేఖలు, వాకుడుతేగలడనిపలికె, మునికన్యలతో
జానకిదేవి చతురంగంబులు ఆడుచునుండె, విభ్రాంతిగానిన్నించిఅచ్చట
అచ్చటభావించిచూచెనుగానున్న యెన్నడుపరస్త్రీల నెంచలేదు,
యువిదయున్నది చూచుటెందుకు, మామరోమాకు మరువకచెప్పు,
అమ్మవినుమీ ఓసీతమ్మ, అయోధ్యలో శ్రీరాఘవులైతె, అశ్వమేధ
యాగముసేయ, తలపెట్టిరి దశరథసుతులు సతిలేని యజ్ఞముతే
దనిరి అవనిజరూపు అడిగినవారు, ధరణిపాలకులు తేలే
కాను, వాల్మీకులనడిగెవారు—ఇరువదినాలుగు పూర్ణకళలు, యింపు

వదన కేపాంక న్నాణ్యముగడియ కువాక్యపూషమునుంచు, కావించిశక్యము కాదనిరి బంగరు శిల చేయించిరి, సీతా వ్రాసెనుచక్కగ గనుపు వ్రాసియిచ్చెను భూమిజలపుకు అంశుకుని వాల్మీకుండంత, గ్రక్కునఅయోధ్యకుచనుదెంచె, చదరుమధ్యమున రాముడుండగా వచ్చిచ్చెను శ్రీరాములకు, అంగకునీ శ్రీరామచంద్రులు మూర్ఛమూనిడి చందమువలెను, మూర్ఛయుదెలిసి యినవంశజులు శోకించిరి, సర్వము తెలిసిన చక్రవర్తివి నీవుచింతింపకారణమేమి ఇక నాలస్యము జేయగరాదు, పగియార్వన్నెబంగారము దెప్పించిరి, జానకీవెడలపులం తేపాంగుసు, కనకపుబొమ్మను కావింపుమనె విశ్వకర్మను బిలిపించిరి, విశ్వకర్మవిగ్రహం జేసె, గిర్దేశమువారలందరికి, శుభలేఖలు వ్రాయామనిరి, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు, సౌమిత్రినిచూచిట్లనిపల్కె, మామజనకునకు లేఖలువ్రాయు, యెట్లుయెట్లగావ్రాయగవలెననో, యెరిగింపుమీయన్నరొంగు నెనుసూర్యమండలం యేలుతున్న, యినవంశజుడు రామచంద్రుడు, ధరణిజతండ్రికిదండములను ము, అయోధ్యలో మీయల్లుడు అశ్వమేధయాగమునలచె, దాసదాసీపరిజనంబులతోనందరుగూడియేతెంచండియిచ్చటికి మీరాగ నెంచకుంటె రామారువివాహంపొందుదునెనుఅనియిట్లు లేఖవ్రాసిరివారుఅంగదునిపిలచియిచ్చెలందుకునిఅంగదుడపుడు సింహద్వారము చేరువరాగా చూచెనుభరతుడు చోద్యముగాను యీవిధంబుగా లేఖవ్రాసి ఇచ్చెనొక్కనా జనకుడురాడు యేకాంతమున వ్రాతామనెను చంద్రవంశజా జనకరాజా సూర్యవంశజుడు రాముడుతమ్ముడు ననేకానమస్కారములనెను మీసుతవధియించినామని మనస్సునంనున క్రోధంవద్దు, మీసుతనువధియించగలేదు. ఋషిపల్లెస్థిరంబుగనుండె, వాల్మీకులయాశ్రమమునందు సుఖముగమునున్నది సుతులనుగూడి యాగముసంపూర్ణమయిన మీదటకార్యమ్ములుచేకూడునెనెను సపరివారముతో కూడా మీరు యిచ్చటికి మీరువేంచేయూడీఅనిఅంగదునికి నందిచ్చిరిలేఖ అంగదుడేగను మిథిలాపురికి శ్రీరాముబంటువచ్చెననీ చారులుజనకున కెరిగించిరి అయోధ్యలోమాకెవ్వరుగలరు ఆదిమూర్తితో పనులేమిటికి మాజానకిచెల్లికి.

మీాదట మాఠపనులుమీా కేమిటికి కూరిమిజనకుడు లేకయున్నది, విడ మరచి జదివించెనులేఖా సోమదయాజులు రాముండట సోమదేవీఅవనిజ యనెను, కన్నులపంఢువుమూతామనెను రాములకేమిాపగ జేసితిమో, అనుచుబలుక-చు ఆడలిరివారు ఇక నాలస్యముచేయగరాదనివన్నెమిార బంగారము తెప్పించి విశ్వకర్మనుతాబిలపించి సీతనుభూలేట్ శ్రీలక్ష్మిని శీఘ్రముగను జేయించిరి, మంగళసూత్రము మగువకువుంచె, పన్నెండు చేరలపట్టురవికెలు, కుంకుమభరిణెలు కొట్టుపసుపులు, కొబ్బరికాయలు పనసఫలంబులుపది వేలాకావిళ్ళుబట్టుకు యేనుగుమీాద మెలమితో నెక్కి- కదలెనుజనకుడు కడువేడుకతో మిధిలేశుండు మహలుకొచ్చెనని యెరి గించిరి శ్రీరాములకు ఆపలుక-లువిని సౌమిత్రపుడు జనకునికెదురుతానే వెళ్ళి భక్తితోముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసిరి, మ్రొక్కి-ముందర నిలచెను రాజు, అడుగులవ్రాలిన అల్లునియెత్తి, దీర్ఘాయువుగమ్మని దీవించె, ఆనందబాష్పములురాల్చుచు, అంతఃపురములోపలకేగి పూర్మిళ మేడకు రాజుయేగి పూర్మిళనుకౌగిటనుజేర్చి యెంవపున్న వెజానకిదేవియేవపము లలో దాచియుంచిరె ధరణిజవల్లతప్పాలువుంటె మాకెఅయినా కబురం పగరాదా, భరియిస్తె భరియింతుములేక వధబోదేబోదుము అనిరి, కాని కార్యము కాంతజేసితె గృహమందున వధియించగరాదా, అనుచు సుతలనుగూడి జనకుడు అంగహగూడి నడలిరిఅప్పుడు పట్నపువీధులు బాగుగజేసిరి కస్తూరికళ్ళాపుజల్లిరి పంచవన్నెలా ముగ్గులుబెట్టిరి అరుం ధతితోవసిష్ఠుడొచ్చెఉష్ణోదకంబులుగావించిరి శ్రీరాఘవులుతోడుకవచ్చి శిరసంటి మజ్జనమాడించి రత్నహారములు రాజుకువేసె భూపతి భుజ కీర్తులువుంచె పచ్చలుజెక్కి-న బహువులుంచిరి కస్తూరితిలకంబుయుంచె సొగకన్నులకాటుకదిద్దిరి పనిగనిదుస్తులు బాగుగగట్టె పసిడిసీతను తోడుకవచ్చిరి శిరసంటిమజ్జనమాడించి పసుపువస్త్రము పడతికిగట్టిపసు పుకుంకమ పడతికివుంచి భేరీమృదంగము భోరుకొల్పగా దేవదుందుభులు మ్రోయుచునుండ సపరివారముతో కదలిరాజు తల్లులనగరికితానే తెంచె రాఘవేశ్వరుడువచ్చేననుచు కౌసల్యతోదూతలుజెప్పిరి కన్నతల్లియు

మెఱుగవచ్చె తనయునుతల్లిపాదములవ్రాలె అపుసులపయినున్న తన
యునిమెత్తి, దీర్ఘాయుష్యగమ్మనిదీవించి, యాగశాలకుజనువెంచిరి, బం
గరుపీటలే వేయించిరి కూర్చోబెట్టిరి ఆనాపతుల పళ్ళెములుముగు
లుంచిరి విఘ్నేశ్వరపూజకావించిరి వశిష్టగురూధతులు వొప్పుగవచ్చె
జనకులనుదోడుకవచ్చె అభ్యంగనముకావించిరి పట్టుపీతాంబరం తెప్పిం
చిరి, వుత్తరీశునకు ప్రవేశుండు శ్రీలక్ష్మికియిచ్చెజనకుడు గజవాహనము
ఘనముగయెక్కె మిథిలాపురి తానేయేగె మిథిలాపురికి జనకుడేగెనని,
శ్రీరాములకెరిగించిరివారు, పరిణయమువొప్పుగపడకలుసల్గిరి, వుంటే
రాజుకు సంతసమయ్యె అవనిజలేని అయోధ్యేలని తాడ్రివెళ్ళుటా తగి
యున్నది, కారణార్ధముయిట్లుగనుండె, పచ్చలుచెక్కిన పసిడిమాత్రము
పసిడిసీతకు పడతులుగట్టె దంపతులకు తలంబ్రాలుబోసిరి నాలుగు
దినములుజరిగెనమీదట నాగవల్లియుగావించిరి నిర్దేశంబులవారల
కపుడుశుభలేఖలువ్రాయించిరి,కువలయాక్షుల కూర్చోమనిరి అరుంధతీ
వశిష్ఠుడొచ్చెను, జానకిచేరవచ్చినవారు జానకివింటివమేమయితేను,
అయోధ్యలోదశరథసుతుడు అశ్వయాగముసేయతలచె, పోయివత్తుము
శలవియ్యాలి, పసిడిసీత యేనోమునోచెనో, పరమాత్మునితో యజ్ఞము
చేయ, నాకర్మంబిట్లున్నదిగాని అడవినుండుమని వ్రాసెన అజుడు,
అతిదుఃఖంబుననడలెనుసీత, అవనిజపాలికియజ్ఞంగాపు, యమలోకంబె
ఆమెఅయోధ్య, హరితోమిముసను కూర్చేటంగుకు, మాయపన్ని
యాగముతలచారు శలవియ్యవెవో భూసుతయనిరి, దంపతులిద్దరు
పర్ణశాలలజేరిరి వుచితాసనముల కూర్చోమనిరి, అంతట నవనిజ
బాలలిద్దరు; అంతటతల్లికి యిట్లనిపలికె, సీతమ్మవింటివా అయోధ్య
లోను, రాఘవేంద్రుయాగముసేయ, తలచినారని తప్పకవింటిమి,
చూచివచ్చుటకు సుదతిరోమాకు, శలవియ్యుమీ జానకియనిరీ,
సుతులపలుకులను సతివినియు, నన్నుగన్న నాతండ్రులారా యాగము
చూడను యేగుటతగదు, నమ్మరాదుమీతండ్రినయితె, అగ్నిలోను
దూరిలించెనుగదా, అనుజనియిచ్చి అడవికిబంపె, నాటిరాముడు నేడే

గాడా రాజులజేరితే రవ్వలొచ్చును, తండ్రినిజేరుట తగదనిపల్కె; మిమ్ములజూచిన నిబ్బరంబున, వొదిగియుంటిని వనములలోను, నాడురాముడువధియించుటకల్లా, నేడేమరణము నిశ్చయమగును, అజునుయెటుల ప్రవాసియుండెనో విధాతజనుపు విశ్వములోన, సుతులనుజేరి సరసీజాసన శంకరుకొకటి, దేవలోకమున యింద్రునకొకటి, బ్రహ్మలోకమున బ్రహ్మకునొకటి, అయోధ్యా యేలుతువున్న, సూర్యవంశజుడు, రామచంద్రులు, అశ్వమేధయాగము చేయదలంచిగాన తప్పకమీరు మీను సవారముగూడి, యాగము చూచి యేగుండనియె అంగదునికి లేఖలుయిచ్చి, అంపెను రాజానందముతో శంకరుకొకటి బ్రహ్మకుయిచ్చి అంగదుడొచ్చె, మున్ద్దలపోసిర శత్రుఘ్నారమ్మి, మహాపురుషులనుతోడి తెమ్మి ఆపలుకులువిని శత్రుఘ్నుండు, ఋషిపల్లెకె తానేతెంచె, మహామునులు యెదురుకొని, గంగపుటకము కొంతునకిచ్చె, పాదప్రక్షాళనగావించె, నీరుమజ్జిగదాహంబిచ్చె, క్షేమవార్తలు తెలియజెప్పె, సురలుమునులు సభచేసిరిగ, అయోధ్యలో శ్రీరాఘవులపుడు అశ్వమేధయాగముసేయ తలచిరిగనుక తప్పకమీరు, వచ్చికార్యంవొప్పుగజరిపి, పిచ్చేయుండని రాజుచెప్పె లఘువృష రామాయణముజరిపి, కుశలు [illegible] ప్రసంగము సేయవాల్మీకులచెంతా [illegible], [illegible] కు [illegible]లబోలు నడకసొంపులు లక్ష్మణుబోలుయితరచిహ్నములకుభరతునిబోలు యెంత చక్కనిబాలురువీరు ఋషిపల్లెచేరకారణమేమొ, బాలురగన్నాతల్లిదండ్రులు, యేమితపము ఆచరించిరో, బాలులారనీరువినుడీ, అయోధ్యలోరామచంద్రులు యాగముచేయదలచుచున్నారు యాగముజూచియేగండనెను శత్రుఘ్నుండు చేరెనయోధ్యపట్న పదిరెండామడపొడుగు, కిటకిటలాడుచునుండిరిజనులు, జువ్విసమిధలు రావిసమిధలుమామిడి మేడి మోదుగసమిధలు కపిలావునెయ్యి తెప్పించారు ఇకనాలస్యంచేయగరాదని, శ్రీరాములను తోడుకవచ్చి శిరస్నానమజ్జనమాడించిధరణివరునకు తల్లొత్తించి, సాంబ్రాణిధూపము వేసె కళ్ళకట్టుకకస్తురిబొట్టు చిక్కగనేసిన చక్కనిపుస్తులు, రమణులు తెచ్చిరాజకుయిచ్చె, పసిడిసేత నెతోడుకవచ్చిరి

శిరసంటి మజ్జనమాడించి పసుపులోముంచిన పట్టువస్త్రము పసిడిసీతకు కట్టిరివారు నవరత్నసొమ్ములు నాతీకుంచిరి దేవమంగళభుజము మ్రోయుచుండగా, యజ్ఞశాలకు చనుదెంచిరిగా శాలకుత్తరభాగమందున ఆరట్లు గావించిరి అచ్చటజువ్విసమిధలు రావిసమిధలు మేడిమోదుగమర్రిసమిధలు కడవులతో కపిలావుల నెయ్యి పసిడిపాత్రలతో ఆజ్యముంచి, అగ్నిహోత్రుని, ఆవాహనజేసిరి పటిభాండములో పొంచిరియపుడు, రాత్రింబవలునయి దుదినములు అన్నప్రదానంచేసరివారు పదునెనమండ్రు ఋత్విజ్ఞులతోటి యజ్ఞముచేసిరి శ్రీరాఘవులు సౌమిత్రిచూచి ట్లనిపల్కె అమ్మకౌసల్యనుతోడుకరమ్మి అమ్మదెమ్మనిఅంగదుతో జెప్ప కౌసల్యనగరికి వచ్చెనంగదుడు అమ్మ శ్రీరాములు రమ్మనిపంపె, యజ్ఞశాలకేచనుదెంచూడి ఆపలుకులువిని కౌసల్యపుడు సోమయాజులురాముడాయెను సోమదేవి మాఅవనిజఆయె కన్నులపండువు చూతుము మేము అనుచుపల్కుచు పట్నముదేవి, కళ్ళజలములు గ్రక్కునదెచ్చె అమ్మశలవుసంది అంగదుడు వూర్మిళమేడకువెళ్ళెనువారు రఘురాములు రమ్మనిరమ్మా, యజ్ఞశాలకు యేతెంచుమి ఆపలుకులువిని అతివలుమ్రుగ్గురు అతిసుఖంబున అడలిరివారు సోమయాజులురాముడాయెను సోమదేవిమాసీతమ్మాయెకన్నులపండువుజూతుము మేము అన్నివిధంబుల జేసెనురాజు రాముల కేమి పగజేసితివేమో ఒక్కలతోను శృతకీర్తిట్లనె, అక్కనుఅయినా అడవులకంపె, ఒక్కనుచంపివచ్చెనుమరగి ఒక్క [illegible] వనితనుజక్కగజేసెను శ్రీరాఘవులు గొప్పగాలు [illegible] గొప్పవారిక అదు పేమిటో ఎంతకట్టడిగా [illegible] మ్ములనిపుడు జనకునిగర్భము [illegible] ఆడబిడ్డలోఅలపులు [illegible], ఆపలు [illegible] తానోదార్చి [illegible] శాంతమరదళ్ళు చెలి [illegible] శాలకి చనుదెంచిరి [illegible] సోఫాలువేసిరీ,

కన్నులజలములుకాంతతెచ్చె, యెంత వెర్రిదానవెయమ్మ యింతకాలముదాకా అయితేయేమియెరుగని వారముగనుక, వోదిగియుంటిమి వనములలోను శలవియ్యామి అమ్మాయనిరి నన్నుగన్న నాతండ్రులారా, యేగవలదని యెలమిజెప్పె, అంతలోనే వాల్మీకిమహాముని, జానకిచదురుకువచ్చినరుషి అయోధ్యవార్త అమ్మావింటివా, రాఘవేంద్రుడు యాగముసేయ, చూడబోదుముసుదతిరో మేము, శలవియ్యవెటజానకి దేవి, పసిడిసీతయేనోమునోచెనో, పరమాత్మునితో క్రతువులుసేయు,నాకర్మా వశమిట్లున్నది, అడవినుండుమని అజుండువ్రాసె, జానకి అదిజన్నముగాదు, యమలోకమె ఆఅయోధ్య, హరితోమిమ్మువనగూర్చుటకు, మాయపన్నియజ్ఞముతలచారు, శలవియ్యవెవో జానకిదేవి, మనుమలపల్కులమామవింటివ, యెన్నివిధంబులజెప్పినగాని, వినకయుండిరి యీబాలకుల, వాల్మీకుండువచ్చెననుచు, శ్రీరాముల కెరిగించిరివారు, చారులువచ్చితోడుకువెళ్ళి, వ్యాఘ్రచర్మాసనకూర్చోబెట్టి, యిక్కడ యీక్రమముగనుండగను,అక్కడజానకిబాలురుఅయితె, శలవియ్యవె అమ్మరో అని, బంగరుటోపీసిరసునబెట్టిలాగులంగోటీలు తామేకట్టి కత్తికమాత్తా ధరియించిరి డాలుతల్వారుచేతనుబట్టి శౌరశారదానిధీయనుచువచ్చిరి వాలికీఅయోధ్యలోను, అయోధ్యాకోటద్వారమ్మున గణఘణమ్రోగేటిభేరీలూథగథగ మెరసేటిఆయుధమ్ములు, గొప్పయీటెలు కురుచకత్తులు గజఅశ్వసాలలుఅన్ని, చాలుబలంబుకిళ్ళజూచియు, ఆక్కడనిలచిరి నకగడియైనా, అన్నచూస్తివా, అయోధ్యపట్నం భళిరాతమ్ముడచూస్తివఅనెను, యిటువంటిపట్నమెడబాసి, కాంతతోకలసి కానసుంటిమి, యెంతవెర్రులమయితిటుమనము, వచ్చిరితూర్పువీధికివారు చక్కెరవంటి చిలుకపలుకు భాషించేటిశుకములజూచె అచ్చటనిల్చిరివక్కాగడిను చేరిరిదక్షిణవీధికివారు అచ్చటబాలుర ఆడుచునుండగా, మీతోకూడా ఆడెదమనిరిగెలిచిరినచ్చటబాలురనెల్లాపడమరవీధికిపారతెంచియెక్కడ జూచిన వేదశాస్త్రములుతర్క వ్యాకరణమీమాంసాదిగ, షట్శాస్త్రంబులుచక్కగజదివె, విప్రోత్తములను వేడ్కతోజూచిసచ్చటనిలిచిరిఒక

గడియైన, వక్క శాలలోఋష్యశృంగుడు, తపసు జేయుచుతా గూర్చుండె, ఋష్యశృంగుని చెంత జేరగా,చాటునపుండక మీరయితేను, హరియెచటకు జనిపెంచితిరా జానకీసుతులను దెలిసిసమీాదట, చక్రాయుధమున తెగ వేయునుగా,కార్యమునుమించిపమలపనునశమా,ఆమాటలువినికవలలిద్దరు యెంతవెర్రివాడవోమామా యేమనసంతానుమామరోసీతో; యిన్నాళ్ళ దాకా అయితేసుతబలలమెరుగనివాలముగనుక వోదిగినుంటిమివనముల లోను చచ్చి తెహారిచేతిలోజచ్చేముబ్రతికితె నయోధ్యాపుర మేలెదము, జానకిబాలురమాటలకు మొలకనవ్వులువ్వవచ్చెనురుషికి బాలురను చెట్టబట్టుకుశాంత మేడ కేతెంచెనురుషి యెవరో రాచాబాలురతోడియతి వస్తున్నాడనిసతికిదెలిపియెహరుబావనుధర్మముకాదనిపలుపుసరసనుతా నిలచుండె బాలులారమీామేనత్తనుగో ఆపలుకువినికవలలిద్దరుఅత్తకు భక్తితోముమ్మారుమ్రొక్కె నిండుకౌగిటజేర్చిసుతులు చుంచుచువ్వి ముద్దిడెముగుదఅత్తశలవుఅల్లుళ్ళంది సౌమిత్రిప్పన్న శాలకుజనిరిసుతుల నిద్దరజూచిరాజునన్నుగన్ననాతండ్రులారా తండ్రిదగ్గరకు వెళ్లుటతగదు చక్రాయుధంబున తెగవేయునుతరువాతేమిసేయగవచ్చు యెంతవెర్రి వాడవోతండ్రియిన్నాళ్ళాదాకానైతె యేమియెరుగని వారముగనుక వోదిగియుంటిమి వనములలోను చచ్చి తెహారిచేతులోజచ్చేము,బ్రతికితె నయోధ్యాపురమేలెదము జానకిబాలురుఆడుమాటలకు మొలకనవ్వులా నవ్వెనురాజు బాలురచేతులు చెట్టబట్టుకాపూర్ణిమళ మేడకు చేరెనువిభుడు, యెవరోరాచబాలురతోటి పతియేతెంచుట సతియుజూచి తలుపుచాటు న,తానిలచుండె బాలులారామీాపినతల్లనుగో అవనిజసుతులను ఆలితొ జెప్పె తల్లికిముమ్మారుప్రదక్షిణంజేసి పాదంబులనేవ్రాలిరివారువ్రాలిన సుతులనువనితతాయెత్తిదీర్ఘాయులుగమ్మని దీవించె కన్నులజలముల తెచ్చెనుకాంతపూర్ణిమళకన్నులజలములఅన్ని బాలురకుసభిషేకములాయె నన్నుగన్ననాతండ్రిలార అయోధ్యేలక నడవులనుండు అనుజుడువ్రాసీ నాడబాలలారనమ్మనామీాతండ్రినయితెరాముసన్నిధికిపోవద్దనె, తడ వాయెమేమేతెంచిశలవియ్యవెఅమ్మహోయనిరి, శలవులుబుచ్చుకుకవల

లిద్దరు జౌశారదాకరుణానిధియనుచు సింహాద్వారముజేరిరివారు సింహా
ద్వారపుకావలివారలుపోనియ్యమనికవలలబట్టె యెవఁడర నీపేరెవఁడుచె
ప్పునాపేరంగదుడనితాబలికె అన్నవింటివాపీడిప్రతాపం,భళిరాతమ్ముఁడ
వింటిరయనెను తండ్రినితానై తెచంపించి పినతండ్రినికొల్చెరవీడు బంటు
క్రిందబంటునను మ పరమాత్మునిపాదంబట్టె అంగదుని వదలించివారలు,
రెండోద్వారం చేరిరివారు రెండవద్వారము నాంజనేయులుపోనివ్వనని
కవలలనాపె ఎవరునీపేరెవఁడురన నెనుఅన్నవింటివాపీడిప్రతాపం భళిరా
తమ్ముఁడ వింటిరయనెనుసిరిజాడను శ్రీరాములకిచ్చెలంకభస్మముజేసివచ్చి
ద్రోణాద్రినిసేదెస్తి ననుచువిర్రవీగుచుంటివియేమో నీయాసతికి మీరాజు
కు, ఆగెటివారుఅవనిలోలేరు,హనుమంతునీసణచివారు మూడవద్వారం
ముదముతోజేరి నల్లనిరూపువాడిగోళ్ళు కేశముతోకప్పుడుయున్నా జాం
బవంతుని చూచిరివారు,పోనివ్వనురాబాలురమిమ్ము యెవఁడురనీపెరెవఁడు
చెప్పు,నాపేరేజాంబవంతుడనెను చతుర్భుజశాలిననుచు, చాలాకాలము
గడచినీవు ఆలినడవిలోవధియించి, బంగరుప్రతిమతో యజ్ఞముసేయు,
రాజుకునీవుబంటువయితివా, అనుచుకవలలు జాంబవంతునితో గదాయుద్ధ
ము ఘనముగజేసె ఆధ్వనిఆలకించియు శ్రీరాఘవులు సౌమిత్రిని పిలిచి
ట్లనిపల్కె- సింహాద్వారమందున ధ్వనిఅయ్యెచూడునుచుచును అనుజుని
బంపి వారలయుద్ధమువారించెగ జౌరకరుణానిధియనుచు అవ్వలకడకు
చేరిరివారు, అవ్వలారవింటిర, ఆలిని అడవులలో వధియించి బంగరు
బొమ్మతో యాగముచేసితె చూచుచుంటిరె చోద్యముగాను దశావ
తారముల తండ్రినిపొగడిరి, అవ్వలకు మొక్కుచు నుండిరివారు, నృ
త్యముద్రొక్కుచు నుండిరివారు, బాలులారమీరలు నయితే, హరిమె
దుటికి జనుదెంచిరా, జానకిసుతులనితెలిసితె రాజు, చక్రాయుధమున
తెగవేసెనుగా, తర్వాతేమీ సేయగగలరు, బాలురచూచి భరతశత్రు
ఘ్నులు, ఇంతచక్కనిబాలురువీరు వాల్మీకాశ్రమమునందేగలరు, యీ
బాలురకు తల్లిదండ్రులు యెట్టితపములో జేసిరోగాని, చక్కదనానికి
రాముని బోలు, మితభాషకు సౌమిత్రినిబోలు శాంతగుణమునకు భరతుని

బోలు, తాతవాల్మీకిపద్దకు జేరిరి తప్పులువొప్పులు లేకుండా రామాయ
ణము చెప్పామని సింహాసనములు వేయించిరి సింహాసనముపయిని
బాలురెక్కిరీ అగ్నిహోత్రునినిలిపిరివారు పదునెనమండ్రు, ఋత్విక్కుల
తోను, జువ్విమోదుగురావిసమిధలతోను, యాగంసేయుచుండిరివా
రు, పూర్వవంశజుల నామము జెప్పె, పరిహాసములా బాలకులపుడు,
వీరరాఘవసోమయాజులపసిడిసీతసోమదేవిని నామకరణము సయముగ
చేసె ఆలిని అడవులలో వధియించి, పసిడిసీతతో మఖముచేసిన, ప్రమ
పమూర్తి సోమయాజులు ఆపలుకులువిని రాఘవులకు,యీటుపోటులు
నాటెనుమదిని, యెవరిబాలురో వీరిద్దరును, తెలియుటకిప్పుడు సమయ
ముగాదు॥ నరుంధతీ ఛాయాదేవి హారతియిచ్చెను శ్రీరాములకు,
హెచ్చుబహుమతియిమ్మనిఅడిగె రామచంద్రునియిత్తుమనుచు, రమ
ణులతోను నవ్వుచుబలికె, పసిడిసీతతో యాగంచేసిన ప్రతాపమూర్తికి
మంగళమనిరీ, జనకుల్లుతో జలకమాడినవారికి మోక్షముగలదనిము
నులును జెప్పె పోవోయిఅంగనాడానీవు నంతఃపురములలోపల కేగిఅమ్మ
లముగ్గురబిల్చుకరమ్మా, అక్కశాంతను చక్కగబిలువు, మరదళ్ళతో
మరువకజెప్పు వెళ్లెనంగను డంతఃపురికి ఆదివిష్ణుతో జలకమాడినవారికి
మోక్షముగలదని మునులుజెప్పిరి రమ్మనెరాముడమిమ్మనందరి ఆమా
టలువిని వూర్మిళదేవి, రామునిపంతము చెల్లెనుఅక్క లక్ష్మణుకోరిక
లీడేరెనే, యిన్నివిధంబుల దశరథపుత్రుడు,అవనిజనారబట్టెటలేమొ
ననుచుబలుకుచు అతివలుముగ్గురు నతిసుఖంబున నడలిరివారు, పచ్చల
పల్లకీల దెప్పించిరి, కౌసల్యాకయికసుమిత్రలు శాంతా మరదళ్ళుగ చె
లులు పడతులంతా పల్లకిలెక్కి యజ్ఞశాలకు యేతెంచిరి, మంగళస్నా
నంమగువలుచేసె ఆభరణంబులు నలంకరించిరి పోవోయిలక్ష్మణ అశ్వ

అశ్వమేధయాగంచేసి అశ్వమును విడచుట

శాలకు తండ్రులనాటి హయమునుదెమ్మి వెళ్లెనులక్ష్మణు డశ్వశాలకు
దూరుపుదిక్కులతురగముజూచె, దక్షిణశాలాతప్పకజూచి,పశ్చిమశాల
కుతానేతెంచె, నాలుగుకాళ్ళనాలుగువన్నెలు నవరత్నంబుల సిరిగుల్కె

టి తెలుపుకాళ్ళుదీర్ఘపుతోక పదివేలతురగమ్ముల నెంచిన పంచకళ్యాణి పట్టుక తెచ్చె, మంగళస్నానము చేయించిరీ; పసుపుకుంకుమలు రాయించిరి భమిడితాకా వేయించిరి మంగహారతులిప్పించిరి గజవాహనమెక్కెను రాముడు పసిడిసీతనుతోడుకవచ్చిరి బాలులెక్కిరి పుష్పలరథమునందలంబులనందరెక్కిరి దేవదుంధుభులు మ్రోయుచునుండగా భేరీమృదంగం ఘోరుకొల్పగా, యమునానదికి యేగిరివారు, వాహనంబులుదిగిరక్కడ సంపెంగతయిలంబు తెప్పించిరి, పసిడిసీతపయిజల్లించె, స్నానము జేసిరి పరిజనులంతా, పొడివస్త్రములు కట్టిరివారు యెవ్వరివాహనంబులువారు యెక్కివచ్చిరి, పట్నములోకి నాలుగువీధులు ఊరేగిరి సింహద్వారమందు నరిగిరి పసిడిసీతనుతోడుకవెళ్ళి అంతఃపురమున వుంచిరివారు, వెండిభమిడివిస్తళ్లువేసిరి, పాత్రాభికారం పడతులు జేసె, నవకాయపిండివంటలు నాలుగుకూరలు, వడ్డించ్రి వయిభోగముతో, చిల్లివిస్తరొకటివేసుకు పంచటరుగుపయిబాలురు కూర్చునె, వడ్డించ్రి వారికివీరు శత్రుఘ్నుడు ఆద్యముయిచ్చి బాలురుతోచెప్పెను అపుడు, కవలరారమీకర్మవశంబు యిట్లుండగా యేమనగలము వెండిభమిడివిస్తళ్ళువుండగా చినిగినఆకు సిద్ధపరచుకు, పంచటరుగులాకూర్చుంటిరా, బ్రహ్మవ్రాత తప్పనువశమా, అడవినుండుటకు అజుడువ్రాసే, అయోధ్యకు అధిపతివయ్య అనరానిమాటలు నంటెనిమిమ్ము శత్రుఘ్నుండు కుశలుండపుడు, పిడిగుద్దులుగదాయుద్ధముచేసె, ఆలకించి అవనిపతియు, సౌమిత్రినిపిలిచిప్లనిపలికె, ఆపలుకులువిని సౌమిత్రంతట బాలులకడకు వచ్చెనురాజు, కవలలిద్దరాచూచె కన్నుల, నివారించెను హరియుద్ధమును యెప్పటికి శత్రుఘ్నుండనీవు. దుడుకుదనమురా తమ్ముడనేది విప్రబాలలూ వినుడీమీరు, దధిమధుపధానమ్ములు బూరెలుగారెలు అరిశలాదిగా, ఆరగించుమని వడ్డించిరీ, బాలులిద్దరూ భోంచేసిరీ గంగజలముతో కరములుకడిగి కర్పూర తాంబూలం వేసిరి వారు, పరిజనంబుతో కొలువయిరాజు, పంచకళ్యాణిని తెమ్మనమనెను, పత్రికవ్రాసికట్టుమనిరీ, యెట్లుగరాతురో యెరుగనుఅమ్మా శాంత మేడ

కేతెంచెనురాజు ఆక్కనుచూచి మ్రొక్కినిలచి, పటమువ్రాయుపద్ధతి యేమో, అక్కరోమాకు చక్కగదెల్పు, జానకినదవ్వులకంపినప్పుడు లక్ష్మణుచేజంపించినప్పుడు, దశరథసుతరామా నెనిపిలివరా, నెుగుగను తాంబలికేశాంతా బంగరుశేను చెప్పించియు, సచ్చలకలను చేతబట్టుకు రారాతమ్ముడ వ్రాయురపటను; సూర్యవంశజుడు దశరథసుతుడు తాటకాంతకుడు అవనిజవిభుడు అయోధ్యేలేగ ఆరఘురాముడు అశ్వమేధాయయాగము చేసి, సుండుపదరాజుల తాగెలువంగ సవనిలోపల అశ్వంపడితే అర్థరాజ్యముయిస్తుననుచును ప్రకటన వ్రాసి పటమును గట్టి విచ్చల విడిగా అశ్వం బిడిచి చిన్న వాడను శతృఘ్నుని పంపించగా తురగము వెంట అస్త్రశస్త్రములు అయుధమ్ములు ఆరువేలరాణువను యిచ్చి, పంపించిరిగా శత్రుఘ్నుని రాజువద్దశెలవలుపొంది, కవలల కూడి రుషియుయేగె సహలువిధులు నానాదేశములేగెను, అశ్వముద్వీపాంతరములు, గరుడయక్షగంధర్వకిన్నరులు, దేవేంద్రాది దేవతులెల్ల చూచి అశ్వమును చేరగవెరచి కొలనులులేనికట్నములిచ్చె రామునితో చెప్పమని యడిగెవారు అల్లదిద్రోవనిచూపెడివారు, అవనితోకూడా అరిగెడివారు అనేకవిందులు జేసెడివారు, తూరుపుదిక్కులుచూచెనశ్వము దక్షిణదిక్కూతప్పకజూచె, వుత్తరదిక్కుకువచ్చెనశ్వము, వాల్మీకాశ్రమం జేరెనుహయము గంగవొడ్డునకవలలునిల్చి మునిబాలురతో ఆడుచునుండిరీ అన్నతో ఆడుచుండెడిలవుడు, చూచిఅశ్వము జేరగవచ్చి చుండుదువ్వి చేతబట్టుకు పత్రికవిప్పి బాలుండుచదివె, అయోధ్యరాజు అశ్వంవిడచె అశ్వంపట్టినఅధిపతులెవరో అవజపతికి యెరిగించితిరా, అర్థరాజ్యము యిచ్చెదమనుచు ప్రతిజ్ఞవ్రాసినపటముగట్టె అయోధ్యరాజుకు అతిశయమేలా ఆవంశములో పుట్టగలేదా అతిపరాక్రమములు ఆపగనులేదా కౌసల్యఅతిపీరులగంటె, జానకిదేవిచోరులగనెనాపుట్టెను వింతలుభూలోకమునయెంత జెప్పినాయిక నేవిడువ, మేమెరఘుకులమునబు

పరమపతివ్రతసీతఅయినా మేముఁవచ్చివిడచినదాకా మాకార్యముచే కూడినదాకా, హరితో మేమొనగూడినదాకా యిచ్చటనుండుమయీ తురగంబు అనుచుకవలలూ ఆలోచించి కదళితరువుకట్టిరిఅశ్వాం,రాచ శాలురా రాణువజూచి పు ట్ట గో చు లా పా రు ల

లవుడు అశ్వమును కదళితరువుకు కట్టివేయుట.

జూచి పట్టబోకునీప్రాణంబోనుముట్టబోకు నీకుముర్ధాలుచెడును అయోధ్యాధిపతిఅశ్వంయిది హరిబ్రహ్మాదులు ఆపగలేరు, దేవేంద్రాదులు త్రిప్పగలేరు రాముతోయెవ్వరుపోపగలేరుతపములుజేసినరావణబ్రహ్మ ఆగలేకనూహతమయినాడువిడువుముఅశ్వం వేగంమీరుఅశ్వాన్ని విడచేదిలేదుర చెప్పుకోరనియబ్బతోబోయి తాపసోత్తముల తనయులుమీరు భూములేలెటిప్రభువును నేనువిప్రబాలురుమీరుగనుకను దధిమధుసూపాదధన్యములు యజ్ఞముజూచీఆరగించియు,బంగారుశాలువపై గప్పుకొనియేగుడనుచుశత్రుఘ్నుడుబలుక అశ్వాన్నివిడచేదిలేదురచెప్పుకోరమీ రాజుతోపోయి,యొపకుబాలురకతిసాహసముయెగ్గులెరుగకాయెదిరించెదరేవోరంటేఓరనియెదరోరిపేరుజెప్పక పేలుతున్నారూవివరించెదవిశదముగాను రావణుమర్దన రాముతమ్ముడు శత్రువయిరిని శత్రుఘ్నుడను, శత్రువులెందరుచచ్చిరనీవేటతెల్లముగ తెల్పుమీరాజ యేమిరబాలుర యితిహాసములుయెగ్గలెరుగకి యెదిరించేరు పట్టరబాలునాతో బాణం తలచుకోర దైవాలనందరీనా దైవాలను తలచునుయేలా చేతకాగలదిచేయుమియనెను యెక్కుపెట్టిబాణములపుడు శత్రుఘ్నుండుకుద్రలవేసె, యేడుతునకలు చేసెరిఅంబులు నీదేఅరాకవాశంబయితే అన్నకు తప్పనితమ్ముడవయితే—— అతిశౌర్యశాలివిఅయితే—— ఒకబాణమయినా తప్పకతగులును ఘనయుద్ధముజేసెరివాడు సేవలన్నిటినిపడగూల్చెను ఆగ్నేయబాణమున శత్రుడుగూలె గోపించునితమ్ము

——♦లవునిచేత శత్రుఘ్నుడు కూలుట♦——

డు కూలెననుచు పరిహాసంబులు ప్రజలేచేసె చనురుమధ్యనా రాముడుండగా, శేషజనంచెంతకువచ్చి లవునిచేతశత్రుఘ్నుడుకూలుట

రాఘవులకు ఎరిగించిరిగా మూర్ఛబొంచెను శ్రీరాఘవులు
మూకమామిడిచందమునను, కూతబెట్టుచుకూలెనుభువిని మూర్ఛదె
లిపిరి శ్రీరాములకు తమ్ములగూడిఅడలెనురాజు పోపోయిభరతుండా
నీవు,మునిబాలురనిద్దరహతముజేసి యాగహయమును తోడితెమ్ము
అన్నమాటలువిని భరతుండు, సింహనాదము తాజేయించి, పరిజనము
లతోరావించి రథగజ హయతురగంబులతోను, డాలుతల్వారు కత్తుల
తోను, కత్తియాలెలు విల్లులతోను, వీరగంధము తాసెబూసి ప్రళయ
వీరుని భంగీకదలె యుద్ధభూమికితానేతెంచె పెక్కుపీనుగులగుట్టల
పైని అరకవంశజులు ఆడుచునుండిరి, చితబిళ్ళలు కోలాటములు కోతి
కొమ్మ దాగుడుమూత ఆడుచుండిరి ఆబాలకులు అన్నకడకు
జనుదెంచిలవుడు వచ్చెటివాడేదేశపురాజు, పెచ్చములేకా చెప్పుమి
అన్నా అన్ననువదినెను అడవులకంపి, పదునాల్గేంఢ్లు పట్నంబేలిస
భరతరాజువీడేలనెనూ విచ్చలువిడిగా వచ్చెనుసేన చుట్టిరి అశ్వం
చుట్టుప్రక్కలా యెవ్వడుర అశ్వంపట్టినవాడు విడువకుంటివా
వధియింతుము ఆమాటలువిని కవలలిద్దరు కూలివున్నా తమ్ము
నిజూడు చచ్చిపడినాసైన్యముజూడు ముగ్గురు అయినా రథములు
జూడు, కంఠముదెగినా గజములుచూడు తునకలుఅయినాతురగము
లచూడు, ఝూంకారమ్ములుసేయగబోకూ, ఆపలుకులువినిభరతుండ
పుడు, కూలియుంటివతమ్ముడనీవు అనుచు ఆయుధమ్ములువిడచి, కిం
చెను సేనలతోను, పట్టుపరుపులు దెప్పించిరి, పవళించబెట్టిగీ శత్రు
ఘ్నుని, ఇరుగడల తనచారులనుంచే, వీవనలతో విసరుచునుండ
అశ్వముచేరావచ్చి భరతుడు, ఆదివిష్ణు అవతారమూరి అతనితో యె
వ్వరుపోపగలేరు రావణకుంభకర్ణాదిదనుజులు, గుర్వలేకనూహత
మయినారు, విడువుడిఅశ్వంవేటంయనెను,చెప్పుకోరనీయబ్బతో పోయి
యెందుకుబాలుడ యితిహాసముఖ, మీకథల మేదోమీస్థల మేదో
విప్రబాలులూ వివరించండి, కులములడగేవృష్టలమడిగేవు, ముందు
గాను తెలిపేదిలేదు, నీవేరెవరో తెలుపుమిరాజా, రావణమర్దన

రాతమ్మున్నడా, నాపేరేభరతుడందురు అన్ననువది నెనుయడివులకంపి పట్నంబేలికభరతుడవటరా, కవలలుమాటలు కర్ణములుకలాయె, తల్చుకోరనీదైవాలను, పట్టరబాణంబాలుడనాతో, అస్త్రయుద్ధంజేసిరి వారు, శస్త్రయుద్ధముజేసిరివారు, గదాయుద్ధము చేసిరివారు నారాయ ణాస్త్రముభరతుండువేయ, మూర్ఛిలిలవుడు కూలెనుధరను రథముపై బెట్టుకులవుని, చూచిభరతుడు యిట్లనిపల్కె, రూపురేఖలూ రాముని బోలూ, చక్కదనమునకు సౌమిత్రినిబోలు, సూర్యవంశపురాజుగూలె నని భూదేవికికోపంవచ్చి, పూలపాన్పుఅయి నిలచెనుపృధ్వి, సీత పెట్టిన అంగరక్షలు, శతవర్షంబుబ జీవితమయ్యె, చమురునవున్న శ్రీ రాములతో, లవుడుకూలెనని చారులుచెప్పె, వినిమనంబు జాలిబొం దెను, లవునివుంచి రథమేయెక్కె, అయోధ్యజేరి ఆభరతుండు పశ్చిమ వైపునశాలలోపలా, భద్రముగానూ బాలునివుంచె అంతలోను విప్ర బాలుడువెళ్ళి బాలుడుకూలెననిపలికితోను, యెరిగించంగ అవనిజవిని మూకమాయిడి చందంబునను, మూర్ఛలమునిగెను సీతాదేవి, కొంత మూర్ఛ మతికొంతకు తెలిసి, ఆహాసుతయని అడలుచునుండే, చిన్నశిశు వును కొనిపోయిరిగా, అస్త్రంనాటినసమయమందున ఏమితోచెనో నీచిత్తమున.

—♦ లవుడుకూలెననివిని సీతదుఃఖించుట ♦—

కీర్తన.

ల॥ అన్నచోట (లవకుమారాఅనిపాడేది) యెన్నోతలచూకు యేమానిమరతూలవకుమారా॥ అన్యాయముగ భరతుండు దరినిన్ను బడవైచెలవకుమారా॥ తాతలుశాస్త్రిలు తర్కింపగాలేను॥ ల॥ అవ్వ లందరుగూడి ముద్దాడగలేనుర॥ యెత్తుకొమ్మనినీవు యెదురెదురు చూచేర ల॥ పాలియ్యమనినీవు పైటచెంగట్టేవు॥ ల॥యె॥ శంఖమును మించిన చక్కనికంఠము॥ ల॥ మల్లెమొగ్గలుబోలు చక్కనిపల్వరసల॥ లక్కాతీగెలుబోలు చక్కనిపెదవులు॥ నువ్వుపువ్వులుబోలు చక్కని

కొమరుడు తెలసి, యెంతో కడుశోకింపుచునుండె, హాలవకుమారా హా సహోదరా, రాకుమారారారాయనెను, అని పలువిధములశోకించేటి, బాలునిదుఃఖము బాపిరివారు, తల్లికొడుకును నడలిరివారు అంగలార్తువాలమ్మానీవు, క్షత్రియధర్మం బెరుగనిదానవె, జడియకుమనుచు తల్లికిజెప్పి, లవరాజును తెచ్చిముందర, నిలుపకుంటివా అచ్యుతునాన, రాజుకునేను సుతుడనుగాను, హనుమంతునిచే ఆనవాలంపిన కనకాంగుళ్యం కాంతరో యిమ్మా, వుంగరమందుకు వేలినుంచుకు, రథపు చాగలా జాడనునడచిన, అయోధ్యపట్నంబమరత కేసి, సరయూనది చక్కగజేరి, తమ్మునిజాడకు వొప్పగజూచుచు, పదిలముగాను బాలుడు గూర్చునె, వుదకమునకు వచ్చినవనితలు, కౌసల్యామనుమని కళ్ళతో చూచి, ఆణిముత్యపుహారమ్మెరయ, దేహమునిండా సొమ్ములుమెరయ, యెంతచక్కనివాడేకొమ్మా, సీతసుతుడు అవునుసుమ్మా, యిప్పటివరకు లవుడువుంటె, కవలవలెనువుందునుసుమ్మా, నిష్కారణముగ భరతుడు చంపె, రాజు న్యాయములేకపోతేను, వుండరాదు ఆపట్నములోను, సీతతోగూడి పోయెదమంటె, పంపకపోయి మాపురుషులును, అతివలు మాటలు బాలుడువినియు అతివరొవచ్చేటి ఆసతియెవరను, ముందర యనియెటికయికాదాసి, బలితీర్థములు చేరగవచ్చె, నతనికి నాకు అమ్మవెనీవు పట్నములోపుట్టిన వార్తలుయేమి, యేమివార్తలు కలవురబాలుడ ముందుగానువక బాలుండయితె, శత్రుఘ్నుని కూలజేసెనుసుమ్మి, తరువాత భరతుండయితేను లవుడనుబాలుని కూలవేసెను, యమయమునానదికేతెంచిన దాసి వుదకముముంచి ప యికియెత్తేటిసమయము నందునంగుళ్యము వేసె, నేనేరఘుకులమునబుట్టిన, కౌసల్యవ్రతము నిజమయితె, ఆదిమూర్తి మాతండ్రిఅయితే, జానకి కడుపతివ్రతఅయితె హనుమంతునిచే ఆనవాలంపిన, కనకముద్రిక ఘనముగనయితె, లక్షణంబుగాలవుడే బ్రతుకు, గిరులుకన్నా వృక్షముకన్నా, నవలోకంబుల

కన్నామించి, బరువయితోచెరు, భాండం అపుడు దుష్టజంతువా కష్టజీవిడ, బరువయిపుడకం పారగతోసె అంగుళ్యం ప్రోగగనపుడు, మరదలవేలను తాధరియించి పశ్చిమశాలకు పరుగునవేగి, లవునిచేత నూ వుంగరముంచె, మూర్ఛయుదేరి లవుడులేచి నీరజాక్షిరో సి వెవ్వ తివె, కయికదాసిని మందరయందురు తండ్రిని అడవుల కష్టడంపిన తల్లి బానిసవ తరుణిరోయని తక్షణంబు తలతెగవేసె బలిసుమి సుందర బలి యీపురికి ఆడదాని చంపితిననుచు, అనుకోకండి ప్రజలందరును, మాతండ్రి నాప్రాయమునాడు, అసురకన్యనూ కాస లోజంపె, వంశాచారంతప్పకుండను, మందరను నేచంపితినవేను, మం దరనుమర్దించితిననుచును చెప్పెను బాలుడు భరతునితో బోయి, దివ వారమ్ములుచేసునోయేమో అనుచుబలుకుచు బాలుండపుడు, సర యూతీరము జేరిసుతుడు, అన్నను జేరి సాగిలి మొక్కి, నడిసీధికే కవ లలువచ్చి, ఊరునలేడా మీరాజేంద్రుడా, రాడోమాతో కయ్యము నకు, పతిలేనిసతిలేనిపుడు, మూలగూర్చుండినా ముగుదవలెను, తొ ల్లిటిఅశ్వము గురుతులుచూచి, అశ్వము నిప్పుడు, బాలురు చనియూ, యెప్పటి తరువున తప్పకకట్టె, తల్లినిచేరీ తనయులు మొక్కగా, యల్లమునికాంతలు చల్లగబ్రతుకుమని, నవ్వుచు కొందరు చేరీ దువ్విరి శిరసు, చెక్కిలినొక్కుచు ముద్దిడుచును, అలసిరాయని ఆదరించెను, యీవిధమున ఆశ్రమమ్మననుండ, అయోధ్యలో శ్రీరాఘవులు నాడుతెచ్చిన బాలుడేమాయె, బలి అయోధ్యకు బలివేయుమనె, పెట్టేబాలుడుకాడయ్య, అయోధ్యపట్నం యేలేటివాడు, అపలుకులు విని శ్రీరాఘవులు, భరతుని బిలచి యిట్లని పల్కె పోవోయీ భరతుడనీవు ఆయుధంబుచే అబలులగూల్చి, అశ్వాన్ని తోడుకరమ్మి ఆపలుకులువిని భరతుడపుడు, ఘోరునరణభేరీవేయించె భేరీనాదము ప్రోయగనపుడు, కూడిరి సేనలమూకలవారు, డాలుతలవార్లుచేతప ట్టిరి ఆణిముత్యములహారము మెరయ, పున్నమచంద్రునిబోలుమోమున

కస్తూరీ బొట్టమరగవుంచె, పీరగంధముపూసెనురాజు, సేనలనుగూర్చుకు
చేసిరీకదలి, అశ్వముజూచి కదళినిజేరె, యెవడురఅశ్వంకట్టినవాడు,
విడువరఅశ్వంకుర్రడయనెను, ఆదివిష్ణుఅవతారమూర్తిది అనంతపద్మ
నాభుడిదిరా అశ్వం, అతనినియెవ్వరు గెల్వగలేరు, రావణకుంభకర్ణాదు
లాదిగా, గెలువగలేకను హతమయినారు, విడువరతురగం విప్రబాలు
డా, అశ్వాన్నివిడచెదిలేమర, చెప్పుకోరమీయబ్బతోబోయి యేలర
బాలుర పరిహాసములు, యెగ్గులెరుగక యెదిరించుమురా, అశ్వాన్ని
విడచివయిచితే, సాకేతపురికి తోడుకపోయీ రాజయజ్ఞముచూపించి
యు, దధిమధుఘృతసూపంబులతోటి, సంతర్పణచేయించెదరమ్మా,
అదినీకుసమ్మతికాకుంటె, కుందనాలుశాలువిప్పించెదరమ్మా, చిరునవ్వు
లతోసీతతనయులు చిన్నిజనకునికిట్లనిపల్కె, మీఅయోధ్యకు మేము
వస్తే పప్పునన్నమూపెట్టింతూవ, గోవులనుకాయింపగలవా ఖాసుదారు
వలె కళ్ళుజూతువా రాకున్నామీతల్లులు నగరున దేవిడివద్ద కావలి
యుంచెదవా తల్లులదలపా నెంతవాడవు ఆయువులేకా ఆడెదవేమీ
అంతరమెరుగక ఆడుటతగునా అంతరమెరిగినవాడవుగనుక అన్నను
వదినెనను అడవులకంపి యెన్నికతోరాజ్యంబేలితివి ఆపల్కులువిని
భరతుండు మామనవీవినయంబున వినుమా అన్నఆజ్ఞలోవుండేవారం
అరమరలేని అన్నదమ్ములు అర్కవంశమువారముమేము మామనవి
వింటిమిమేము అన్నలఆజ్ఞలో యుండెటివారా అరమరలేని అన్నదమ్ము
లా అర్కవంశమువారామీరు అరమరలేనివాడవుగనుక అన్ననువది
నెను అడవులకంపి యెన్నికతోరాజ్యంబేలితివి ఆపల్కులువిని భరతుం
డపుడు పిల్లకాకికీ వుండేలుదెబ్బ తెలుసునా పులినిజూచి నక్క వాత
లెట్టుకున్నట్లు, యెలుకనుజూచి పిల్లివోదిగినచందమున, లోంగక
బాలుడ ఝుడువకవుంటే, పట్టరబాలుడ బాణంతోడిగి, తలచుకోరా
నీదయివాలను, మూదయివాలను తలపగనేలా.

భరత కుశలవ యుద్ధము.

చేతనయిననిచేయరయనెను, యెక్కుబెట్టిబాణంబులుగొడిగి, చక్రధరుని తనయులపయివేసె, మీదేలర్కావంశంబయితే, అన్నకుతప్పని తమ్ముడవయితే, అతిశౌర్యశాలివినీవయితే నీవువేసినబాణముకిప్పుడు వారావణ మూర్ఛలుఅనిరి, కాలుబలముపయి భరతుడువేయ, లవుడడ్డముగా దాన్నిద్రుంచె—కుశుడువేసిన అంబులచేత—కూలెనుభరతుడు కుంభినిమీద—అశ్వముకూలె గజములుకూలె—సేనలుఅన్ని చెదరిపోయె—కయికతనయుడు కూలెననుచు కాలుబలంబులు కొందరువచ్చి చదురుమధ్యమున రాముడుండగా—అనుజుడుకూలెనని అన్నకు జెప్ప—ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు—మూకమానిడి చంగమ్మునను—మూర్ఛబొందెను శ్రీరాఘవులు—అన్నమూర్ఛమరి అనుజుడు దెలుప, యేమిరసౌమిత్రేమిటోదోచదు వేగమెపొమ్మి రణభూమికినీవు గదాయుద్ధముచేసిఅయినా—అశ్వాన్ని వేగమెదెమ్మి—అన్నమాట వినిసౌమిత్రి—రావణమర్దన రాజావినుమి—అక్షోణీబలమునడచారు అచ్చుటతమ్ములు కూలీనారు—భరతశత్రుఘ్నులు కూలుటెగాక నిందలబాలు అయితిమిమనము—పసిడిబాలురతోయుద్ధంబేల, సాటివారితోయుద్ధంజేసితె—ప్రజ్ఞలుఅన్ని బయలుపడును, వారితోటిక్రౌర్యముమనకేల—బాలకులంటే జడుపులెందుకు—యేమిర సౌమిత్రేమనిబల్కెను. అన్నమాటవినిలక్ష్మణుండు, జయభేరీ వేయించెనురాజు భేరీనాదము ఘోరకొల్పగా కూడినసేనలమూకలువారు—కాసికులు కట్టిరివారు డాయితలవార్లుచేబూనిరి కఠారికత్తులు చేతబట్టిరి, హయగజముల సిద్ధంబుజేసిరి పున్నమచంద్రుని బోలెటిమోమున కస్తూరితిలకమువారువుంచె, ఆణిముత్యముల హారమువేసె భుజమునభుజకీర్తులువుంచె దండిగదుస్తులు బాగుగగట్టి, అస్త్రశస్త్రములు తాధరియించి అరువేలరాణువతోను, గజవాహనము ఘనముగయెక్కి, గ్రక్కునబుషిపల్లెకు జనుదెంచె, పెక్కుపీనుగుల పెంటలపైని, అచ్యుతసుతు

లు ఆడుచునుండ్రి, చిత్రబిళ్ళలు ఆడుచునుండిరి, కోలాటములు వేయు చునుండిరి, వుప్పట్లు చడుగుడాటలు, గజశిరస్సులతో ఘనముగనాడె వచ్చెటివాని అన్నజూస్తివ, ఆదిమూర్తి అనుజుడుసౌమిత్రి సుమిత్రతన యుడు సూటిగవచ్చె, యెదురుగ జనుచెంతామా అనిరి, మ్రొక్కి ముందల నిలుచుదామనుచు, చుట్టుతిరిగి నమస్కారముచేసి, కవలలిద్ద రుకాళ్ళనుబడిరి, అడుగులనున్నా బాలునిదీసి దీర్ఘాయువుగమ్మనిదీవించె భరతశత్రుఘ్నులు మీతోయిపుడు, అనేకయుద్ధములు జేసినారా, యేవిధంబునాగెల్చిరిమీరు, మీతోయుద్ధము శాయగలేము, మీ మీదఅస్త్రంవేయగలేము, నన్నుదువ్వించుడీ కొడుకుల్లార, ఆడుమాట లకు కవలలు నవ్వి మిమ్ములకూలగనేసినవెనుకా అశ్వం విడిచిపెట్టుట మేలా అశ్వమేధాయాగంబేరా, రాజుతోడరణములుమాకేలా అయో ధ్యాపట్నంబేలా ఆపలుకులువిని సౌమిత్రవుడు ధైర్యవంతులు దృఢ చిత్తులును ఆదిలక్ష్మితనయులు మీరు అనుచు పొగడుచు నట్లుండ్రి, విప్రబాలుడా వయిరమెందుకు యినవంశపురాజుది యీ అశ్వం విడిచీమాతో అయోధ్యవస్తె దధిమధుసూపాఘృతములతోటి

కుశ లవ లక్ష్మణ యుద్ధము.

అన్నసంతర్పణమమరగజేతు జారీచెంబుదర్భాసనము యిద్దరికినేయింపు తోనిస్తు, అనుచు అంబులు తాసంధించి అనుజులమీద శేషు దేసె, వేసినశరము చెదరగొట్టుచు రథములశ్వములు కూలగనేయుచు, కాలుబలంబులకంరమునరుకుచు కవలలిద్దరు చెలరేగుచును వేసిరి, పురుషులు, రఘురాముబంట్లూవీరు, అరసిచూడుమని ముందరబెట్టె యెవ్వారుచూడక యీయడవులలో, వాడిగివుండకారవ్వాలుజేతుర, తన యులుమెదినీ తండ్రులమీద, రణములు సేయుటతగునా, ముందు వచ్చినాచెవులకన్నను వెనుకవచ్చిన కొమ్ములవాడను సామ్యమునిజము అవనితనసుతులానదలించెతల్లి అమ్మరోయేమనిచెప్పౌనుమిపుడు, సేనలన

న్నిటబడవేసితిమి శత్రుఘ్నునికూలనేస్తిమి భరతుడిసీ పడవై చిలిమి సౌమిత్రియు కూలెను భువిని ఆపల్కులవిని జానకిదేవీ పట్టుమనసుపు చేతబుచ్చుకు గ్రక్కున గంగాస్నానముచేసి అగుక్కనకు నగ్నిబిచ్చి అయినప్పుడు ఆవునేతిలో పంచుముపత్తి వత్తియువేసి, నేనేరాఘువు సతి అయితేను నేనే భూమికిసుతనయితేను నే జేసినతపములు నిజమైతేను కుంబినికూలిన మరపలులేచి వారివారివాహనములెక్క వేగమ ధ్యకు వేంచేతురనెను అగ్నిసాక్షిగ్రతుని ఆవాహనముచేసి, తీవ్రముతోను లక్ష్మణు నొక్కశరమున, కూలెను అతని కుంభినిమీద, తండ్రినిజూచి జాలిపొందియు, లాగులు నడికట్లప్పుడు విడచి, సౌమిత్రి డాయవాగలు చనుదెంచి, నవయవంబులుపట్టిజూచిరి, పకపకనవ్విరి బాలురుతమలో సూర్యవంశముకాదురవీరిది, విప్రకులమురా యనుచురుబలెక్క, దశర థులకుయుద్ధ్యవించగలేము, బ్రాహ్మణులకయినాపుట్టిరివీరు, కుడిభాగం బున కుశుడుగూర్చునె, యెడమభాగమున లవుడుగూర్చునె, గోవిందా తమ్ముడు కూలెనని, గోవిందాయని గేలిచేసిరి, లవుడు పాదంబులువత్తు చును, కుశుడు వింజామరమువీవ, తల్లివిడిదికి చేరిరివారు, అన్నరో వింటివ యితనిచర్యల్లు వీరిని కనియేటప్పుడుతల్లీ, నిద్రపోవుచూకన్నది అనెను, ననుగన్ననాతండ్రుల్లారా, తండ్రిని గొడుదుర ధరణిలోపలా, రాజునుగొట్టా చేతులాడెనా, రవ్వలుదెచ్చుట రాజనీతియా తగదని సుతులకు తల్లీజెప్పె ఆంజనేయ నల నీలాంగదులా, సుగ్రీవ సుషేణ జాంబవంతులా, నెత్తినినీవును కట్టుకువచ్చి, అమ్మ చూస్తివా చోద్య దీపముబెట్టె సౌమిత్రియుకూలెననుచు—చారులు శ్రీరాముల కెరి గించిరి— మూకమామిడిచడిచందమునకు — మూర్ఛయుబొందిరి శ్రీరాఘవులు—అంతమూర్ఛమరికొంతకుదెలిపి, అడలుచునుండిరి ఆరా ఘవులు, తమ్ముడనీకుపట్నముగడితే తనివితీరగ యేలగలేవె—ఆహా భరతుడయేమ ఋతివిరాఅడవులలోపమనాలుగుయేండ్లు—నిద్రహారము లులేకుండాను, మాదంపతులకుఅంగరక్షణగాగాచియుంటివిశత్రుఘ్నుడనీస్ప రారాలక్ష్మణ చూడరనన్ను—హాసౌమిత్రి యనిఅడలవాడగు—ము

గ్గురికన్నా ముద్దుగ పెరిగిన—గారాబములతమ్ముడనుచుదశరథరాజుకు నీమీదెప్పుడు—యెడలేనిమోహంబుగలదుగ, శత్రుఘ్నా శత్రుఘ్న యునియేడ్వగదొడగె, సౌమిత్రిటుగూలిన వెనుక, కార్యంబులుచేకూడవుర నాకుశిఖయజ్ఞోపవీతముతీసివయిచి, దండకమండలంచేతబుచ్చుకు—కావివస్త్రములుధరించుకుని—దక్షిణాభి ముఖమయ్యెదననెను—ప్రాణంబులుహరియింతుననెను—హనుమదాంగద జాంబవంతులు—అంతా గూలిరివక్క—పట్టునా—జగములుఅన్ని తల్లడపడెను— ధర్యముదెచ్చుకురామచంద్రులు—పూర్వజన్మమున పురుహూతుండు బ్రహ్మదేవుడుఆశంకరుల్లు—రణరంగములోరాణువనిచ్చి —రక్షింతూమనిశపథముజేసె—దేవులఅంతరంగమునదలచి—గరుడునిరమ్మనిగ్రక్కున దలచె—తలచినమాత్రమునగరుడుడువచ్చి—కాకుత్థ్సునికి కన్నులబడెను వేగమె అయోధ్యకుపోవగవలెను— వైనతేయుడావాహనముగవిష్ణు అయోధ్యపతినిఅంతటచూచి ఆదిలక్ష్మిలేకుండగాను—హరివాక్కడినీమోయననెను, బంగరుసీతనుతాదెప్పించి వైనతేయునివాహనమెక్కి అంతఃపురము లోపలకేగె తనకుమార్డు వచ్చెననుచును—కౌసల్యతో కాంతలుజెప్పె, యెదురుగవచ్చి ఆకౌసల్య ముద్దులసుతునిముద్దిడెతల్లి, తల్లులిముగ్గురికితాసేమ్రొక్కి అక్క శాంతను—చక్కగమ్రొక్కె—తనయునిదండము తల్లిఅందుకు, తమ్ములతోటితనయుతోటి, సతీసుతలవైభవంబులతోటి, ఆయుష్మంతుడవై అయోధ్యేలుమి, అమ్మరొనన్నెల్లెదీవిస్థివమ్మ ఘోట బ్రహ్మచారి మార్గమున వంటరినుండాతలచి నేను, తల్లిదీవెన బ్రహ్మదీవెన, జయజయమని, జనులూపలెక్క తాతతంద్రులూ తప్పకయెక్కె, గజవాహనము యెక్కి రాముడు, గొప్పయీపెలుకురుచకత్తులు అమరతల్వారు తాధరియించి పదకొండువేలరావణవతోడ, అవనిజసతియుపుడూకదలెకగుణాసముద్రుడతడేగనుక, కౌసల్యతనయుడని వేయించిభేరీ శాంతచిత్తుడతడేగనుక శాంతకుతమ్ముడనివేయించిభేరీ, కవలలతండ్రిఅతడేగనుక కైక

సుతుడని వేసి భేరీ:జయముకలిగినావాడేగనుక, జనకులల్లుడగువేయించి
భేరీ మంగళహారతులంగనలిచ్చె బూర్ణకలశలు మొగసుగవచ్చె
వేగమెఋషిపల్లెగనురాజు కొలదిసేనలుచేర, పెక్కుపీనుగులపెంటల
మీద, సూర్యవంశజులుగుంపుగూడి, చిత్రబిళ్ళలు ఆడుచునుండ్రీబం
తులాటలు, బాగుగానాడిరీ, అన్నరోవచ్చెగుంపులుజూస్థివి, అఖి
లాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకుడు ఆదిమూర్తి కదలివచ్చెను అన్నా,
యెదురుగ చనుదెంతామామనము ప్రొక్కముందరనిలతామయనిగి,
ప్రొక్కముందర నిలచితేయిప్పుడు, గెలువగలేమని గేలిజేతుగు,
మదిలోనే దండనమస్కారంజేసి యప్పటివలెనేఆడుతునుండిరీ, అంతా
రిదిగిరాఘువులు బండపైనికూర్చుండెనురాజు యుద్ధభూమిని కళ్ళ
నుజూచె భూమినిపడియున్నాతమ్ములా వొక నెదిక్కు కేకా తెప్పించె
శీతలోదకముతాజల్లించె, చిరుగులాకులుపయిగప్పించె, పరిజనమును
కావలియుంచె, సైన్యముఅంతాసరసకుజేరి, విభీషణునివేగమె బో
యి, బాలురనవధియించినీవు, అశ్వమునైనాగంగకురమ్మా, అమా
టలువిని దనుజుండప్పుడు, బాలురుజేరతా చనియె, బాలులారానా
పలుకులవినుడు, మీరుపిన్నలునేనుపెద్దను, ఆదివిష్ణు అవతారమూర్తి
అనంతపద్మనాభునిదిరాఅశ్వం, అతనితోయెవ్వరు నోపగలేరు నాతని
నెవ్వరుగెల్వగలేరు రావణాదులు హతమైనారు, అసురునిమాటలు
అబలలువిని అన్నవింటివాపినిప్రతాపం యింతగిట్టు లంకకుచేరని,
అన్నగుట్టును రాజుకుచెప్పి అన్నునురాజుచే తాజాపించి పట్నా
చేలిన పాపాత్ముడు అనుచుయిద్దరన్నదమ్ములు విల్లంబులతో
వానినేయచని నిలువలేకను నిమిషముమీద రావణుతమ్ముడు రాముని
జేరి అయ్యాయేమని చెప్పగముచ్చట పెక్కు మాటలు మకుకువ
బలెకా యేమివ్యాజములో యెరిగింపుమీ విప్రబాలుడారన్నని పిలిచితి
యెవరురవిప్రుడు తెలిపెదనెను నీతాతవిప్రుడు నీతండ్రివిప్రుడు
నీవువిప్రుడవనిగట్టిగబలెకా, పారిపోయినవానిపట్టగరాదని, కరుణతో
డనువిడిచిరినన్ను దనుజులు ... విధినివినియు, గెల్వలేము యీ

బాలురతోటి పూర్ణకళలుపొందున్నాయి అనుచుప్రస్ఫురని తానే లేచి, పయినున్న పచ్చశాలువతీసి .నడుముకుచుట్టెను నారాయణు ను.తండ్రినిజూచితనయులంతట ఆదివిష్ణువు యితడేనటరా, అలినిఅడ వులలోవధియించి అయోధ్యేలిన అధిపతియతను పసిడిసీతతో యాజ్ఞముచేసిన ప్రతాపమూర్తియితడేనటరా అశ్వమేధముసేయు గదలచిన అవనిజపతియునితడేనటరా తనయులమాటల వినిరఘురా ములు యీకెపోటులానాకెనుమదిని, గెల్వలేముయీబాలురతోటి పూర్ణకళలుపొందున్నాయి దశరథసుతుడుతరలివేగమె కదళీతరు వున గాంచెనుఅశ్వం అశ్వంయెవ్వరుపట్టినవారు విడువుర అశ్వంవో కుర్రా అశ్వంబట్టిన వాడనునేనుర అశ్వమునూ విడచేదిలేదుర అదురుబెదురులేకుండాను అశ్వముయేమనికడితివిబాల్లా అదురుబెదురు లేకఅశ్వము మెట్టువిడిస్తివిరాజానీవు వోరంటే వోరనియెదవే కుర్ర నీపేరెవ్వరు నిజముగజెప్పు పేరుకులమును పేర్మితోనడిగెదవువి వరించిమావిద్యములందెదవా నీపేరెవ్వరోచెప్పుమీరాజా ఆదివిష్ణు అవతారమూర్తిని దశరథసుతుడను రాముడందురుదురు, మీపేరెవ్వరో చెప్పబాలుడా ఇనవంశమ్మున బుట్టినారము దశరథులకు మనుము లమనెను విష్ణుమూర్తికీపుత్రులుగారని తాటకాంతకుడు దర్పనజేసె వినరేరని వివేకహీనుడుగనుకా తమ్మునితో సతివనములకంపి స్త్రీహత్యనుజేస్థివనీవు యెందుకుబాలుడఈపరిహాసములు మెగ్గు లెరుగక యెదిరించెదరా అశ్వంవిడచి మాతోవస్తే యాగము చూచిభోంచేసి సంభానయు చక్క-బుచ్చుకు ఋషిపల్లెకుమీరే రండనెను చిరునవ్వులతో సీతతనయులు తండ్రినిజేరియిట్లనిపల్కె- మీఅయోధ్యకు మేమేతెంచితె పప్పుఅన్నమూ పెట్టింతూనగజముల వద్దను కాపలుంతువా హయములవద్దను కొలువునుంతువా తల్లుల నగరిలో దేవిడివద్దను కావలియుంతువ కాకుత్థ్సా—యెందుకు బాలడయితిపాసములు విడువుమిఅశ్వం వేగంలనెను అశ్వాన్ని విడచేదిలేదుర చెప్పకోర నీయబ్బతోను తనయులమాటలకు

నాట్యముఁ సేయా, ఋషులుదేవతలురాణిగఁగూడి, విష్ణుసహాయము వచ్చెదననెను, పతిమాటలు అవనిజవిని, పార్వతివద్దకు పడతియువచ్చె, ముగుదనుజూచి ముందరజేర్చుకు, కోరివింటివాశివునిమాటలు రామ కుశలవుయుద్ధముసేయ, రాములురమ్మనిబంపె, మహేశ్వరుడు సపరివారముతోను, బయలుదేరునట మదగజమనా, దక్షకన్యకా తరుణితో బల్కె విష్ణుసహాయము మీరలుఅయితె, లక్ష్మిసహాయం నేబోదానను, బాలురకూబాలురూసహాయము, విఘ్నేశ్వరుడా, వీరభద్రుడా, కుమారస్వామి ముగ్గురురండీ, తల్లిమాటలు తలనుదాల్చి, ముద్దులకొడుకగు, విఘ్నేశ్వరుడు, మూషికవాహనముతో ముందరకదలె, వందలకొలదీ ప్రభలుగట్టుకు, హశ్వరభాశరభాయనుచు, వీరభద్రుడు తానేకదలే, మంచిమయూరం మించగనెక్కి కుమారస్వామి తానేకదలె, ఘంటలకందిని ఘనముగానెక్కి శంభుడువెడలెను చోద్యముగాను.

కీర్తన—రేగుప్తిరాగం—ఆదితాళము.

కదలేనమ్మా కైలాసపతి । ఘనయుద్ధమునకు కదలేనమ్మా కైలాసపతి । నందియుభృంగియు నాట్యములాడగ వృషభవాహనమురూఢిగనెక్కియు ॥క॥ కుర్రలగుశలవులిద్దరితో । కౌశలమేర్పడ ఘనయుద్ధమును జేయ ॥క॥ విఘ్నేశ్వరుడు వీరభద్రుడు మురిపముతోనుముందునడువగ । కుమారస్వామిని కూడుక వేగమె ॥క॥

విశ్వేశ్వరులశలవాది విభీషణుడు, బ్రహ్మలోకమునకు దానేయేగి అజునీజూచి దనుజు త్రెంచుకొని, అయోధ్యలో శ్రీరాఘవులిపుడు, అశ్వమేధయాగముసేయ, మిమ్ములబిల్వనంపిగినన్ను, అశ్వంవిడచిరి ఆవిశ్వములోనా, కట్టిరిబాలురు కదళితరువును, కవలలగెల్వలేకనురాజు కోరెను యీశ్వరు రాణువతోటె, సాంబమూర్తియు చెక్కగవెళ్ళె అనుచుబల్కి అందివ్చెలేఖ, సృష్టివిప్పిచూచెనులేఖ, వత్తునననుచు

వా(క్రుచ్చెను భవుడు, ధరణికూతురు భారతిజేరి, అక్కవింటివా గావ ప్రతాపం, చంటిపిల్లలని జాలిలేకను, రామచంద్రులు యుద్ధముసేయు, విధాతవత్తునని ప్రతిజ్ఞజేసె, సప్తమహాఋషులబంపుదునని, చక్కగ భారతి అక్కకుజెప్పె.

శ్రీరాగం—ఆదితాళం.

హంసావాహనరూడాయెనమ్మా । స్రష్టాతానపుడు హంసావాహ నుడాయెనమ్మా । జనకులల్లుండు చెలగుయుద్ధము । సుతులతోతాజేయు సతతమురమ్మని ॥హ॥ సప్తమహాఋషులు చక్కగనుకొల్వ । సురలు ఋషులు పిక్కటిల్లియుండ । పెక్కురాసుతుల స్రుక్కడగించను ॥హ॥ కుశలవులప్పుడు కుంభినిగూల్తునాకుని । అట్టహాసముగా గట్టిగ వేయుచు ॥హ॥

హంసవాహానం బ్రహ్మయుయెక్కి, ఋషిపల్లెకుతా శీఘ్రము జేరె, దేవేంద్రుడు శచీదేవితోగూడా, ఋషిపల్లెకుతా శీఘ్రముఃవచ్చె శిరితోగూర్చునెపార్వతిదేవి, సుతులనుజూచి కాకుత్థ్సజుడు నారాయ ణాస్త్రము నాధుడువేసె, నాలుకజూపెను లలనాక్షిపార్వతీ, అదిశక్తి అయి అడ్డునిలచి, వద్దువద్దు బాలురతోవాద, గెలువలేరు యెంతటి వారయినా, విష్ణు సహాయం శంకరుడొస్తే లక్ష్మిసహాయం నేను వస్తిని, అనుచుఃబల్క దక్షుకన్యక, చెప్పసలవిలేని సేసనిచ్చె, జణ జణలాడెటి భేరీలూను ధగధగలాడేటి ఆయుధమ్ములు, యిరువదివేలా రావణతోటి, రణరంగమున నిల్చిరివారు, యిప్పుడుచూచితే యి ద్దరుబాలురు, యిరువదివేలా రాణువతోను, రణరంగమునసనిల్చియుం డిరీ, గెల్వగలేరు యీబాలురనయినా, పూర్ణకళలతో విలసిల్లిరీ వంట రిగనుండెను ఆరాఘవుడు, అయోధ్యకు చెప్పిపంపాలనిరీ, చారుల చేత కబురులుబంపి, మిగిలినసేనలు వచ్చిచేరెను, చావగమిగిలిన కాలుబలంబు, తమఆయుధములతో తామేజేరె, యినవంశజునిజూచీ

శంకరుడు, అక్షోణిబలమునణచాడు, భరతశత్రుఘ్నులు భువినిగూ
లిరి, నిందలుపాలుఅయిరిమీరు పసిబాలురు అజ్ఞానులువారు, కవల
లతో కార్పణ్యంబేలా, అనుచుఅనుజునిచేరగబిలిచి యుద్ధభూమినీ
పడియున్నట్టి, వారినితిరుగా బ్రతికింపుమీమా, దివిజపతిమాటకజుడు
మెచ్చీ, బ్రహ్మకమండలోదకంబెచ్చి; పెక్కురుసేనపయి చక్కగజల్లె
గాహువువిడచిన సూర్యునివలెనే యెప్పటి తేజంబులవారు, యుద్ధ
భూమినీ లేచినిలచిరీ, రాఘవులశలవుబొందిశంకరుడు, బాలులడాయను
రాజనుదెంచె, బాలులారవినుడీనాపలుక్కలు, మీరుపిన్నలు నేనుపె
ద్దను, ఆదివిష్ణువు అవతారమూర్తి, అనంతపద్మనాభుడిదీ అశ్వం
ఆతనిని యెవ్వరు గెల్వగలేరు, రావణాసులంతటివారలు, గెల్వగలేకను
హతమయినారు, విష్ణువుడి హయమును వేగంబనెను హయము
నుమేము విడిచేదిలేదుర, మ్రొక్కితెహయమును విడతుమనిరీ,
కవలమాటలు గంగాధరుడువినిని, జనకల్లునిచేరగవచ్చి, మ్రొక్కితే
అశ్వం విడిచెదమనిరీ, వారుపిన్నలు నేనుపెద్దను, హయముకు మ్రొ
క్కుట అదిసరియగునా, ఆపలుక్కలువిని, శంకరులంట, కుశలవులును
కుదురుగజేరి మీరుపిన్నలు వారుపెద్దలు, హయముకుమ్రొక్కు
ట అదియెట్లనిరీ, మహామునులను అడుగుమనిరీ, విష్ణుసహాయం మును
లకుగలదు, ఋషులుజెప్పుటా నమ్మికలేదు, శంకరులను చెప్పుమనిరి
కేశవశివుడు కలిసియుందురు, వారుచెప్పుటానమ్మికలేదు, బ్రహ్మను
కోరి పలుకుమనిరీ, విష్ణువు నాభికమలమందున, పుట్టువిరిచినా బ్రహ్మ
నుగనుక, బ్రహ్మజెప్పుట నమ్మికలేదు ఛాయాసతిని చెప్పుట వేడ,
సూర్యకులమున బుట్టినవారు, సూర్యకులమునా పెరిగినవారు
సూర్యుడుంటె అభిమానమెగాదా, సూర్యునిసాక్ష్యము వలదనిబల్కె
భరతశత్రుఘ్నుల చెప్పుమనిరి, తండ్రినెరుగను పినతండ్రినెరుగను
వారుచెప్పుట నమ్మికలేదు, సౌమిత్రిని చెప్పుమనిరీ; ఒక్కయింటనే
పుట్టినవారు, ఒక్కచోటనే పెరిగినవారు, ఒక్కచోటనే యుండినవారు
వారుచెప్పుట నమ్మికలేదు, ఫణిధరుడంతట బాలురతోను, కోరిచెప్పు

డి కోరికయెవ్వరో, తల్లిదండ్రిని గురుదైవములా, తప్పకదలచుకునే ప్పగ్రమొక్కితే, హయమునుయిత్తుము అయోధ్యపురికి మన్మథ వే మాటలు వినియు తాటకాంతకుడి దబ్బునలేచి తండ్రి దశరథరాజు నుదలచి॥ గురివశిష్టులమూర్తి తొదలచి॥ అంగదు అడపంబట్టి॥ చా మరణ శత్రుఘ్నుడు వీనిశూర్యపటమునుసుగ్రీవుడు ధనుర్బాణ ముసౌమిత్రిబట్ట, అశ్వముకడకుఅతిత్వరగవచ్చె, తల్లిదండ్రిగురుదైవము ముదలచి, తురంగమునకు, త్వరగామొక్కిబండపయినికూర్చుండేను రాజు, పరరాజులని వీరలతోను రణరంగములో యుద్ధముజేసె, పరరాజులుగారూసుమ్మి, పద్మగంధికీసులనిబలెక జనకునినూతు రెండున్నది, చేతపట్టితానేలేచెను ఆపల్కులువిని అచ్చటివారలు-వా ల్మీకాశ్రమమున వనితయున్నది క్షేమానున్నది సీతాదేవి—తండ్రికి మొక్కమని తనయులుజెప్పె ఆపల్కులువిని బాలురప్పుడు — సీత తండ్రివెంటనే వారలుజనిరీ కాకుత్సజునికళ్ళకుజూపి కవలలుగ్రామ కుమనికన్నాగిశె జోడుహస్తములు మడుచుకువారు దశరథసు తుకుదండముబెట్టె దీర్ఘాయువుగమ్మనిదీవించి-కన్నులజలములు జలజల రాల కవలలనిద్దరతొడపయినిడుకొని ముచ్చటతాను ముద్దాడిగీ—

కీర్తన—ఆనందభైరవిరాగం—అటతాళం.

మత్స్యావతారమా తండ్రిదశరథరామ మహాలక్ష్మిసీతమా తల్లిగావలెగా కూర్మావతారాన ఘనులయినశ్రీరామ, మహాలక్ష్మిసీత మాతల్లిగావలెగా అన్నిప్రతిచరణములోను పాడేది వరహావతార మున వధియించినరామా మ, నరసింహావతారమున హిరణ్య కశ్యపుని జంపినరామా మ—రామావతారమున— రావణుజంపిన యట్టిమాతండ్రి దశరథరామా మ—వామనావతారమున బలిసీడ్చి కినరామా మ—బుద్ధావతారమున పురుషోత్తముడై వెలసినమా తండ్రిదశరథరామా మ—కృష్ణావతారమున—కౌరవులద్రుంచినతండ్రి దశరథరామా మ—

అస్త్రవిద్యలుఘనమంత్రములు, వనములలోవాల్మీకుడుజెప్పెవల
వేసివెదకినచందమునా వెదకుచుంటిమీ జగములలోనా—మాతండ్రి
జాడలు తెలిసె నేటికి నారితొ మేమువనకూడితిమిగనుకా—అయోధ్యకు
జనుదెంతామనిగీ ఆదివిష్ణువూ మాకుతండ్రి — ఆదిలక్ష్మి సీతా
తల్లి, పరిపరివిధముల ప్రార్థింపగా విని వాల్మీకుడు పిలిచిబాలుర
చాలుప్రతాపం రమ్మనిబిలచె లవుడు రామాయణముజదువ—కు
శుడు అర్థప్రసంగముచేయ వాదికియుండెను వాల్మీకుడు నన్నుగ
న్ననాతండ్రుల్లారా వాదిగివుంటిరా వనములలోను సుతులనిద్దరతొ
డపైనుంచుకు శిరముమూర్కొని కవలలనెత్తి వాల్మీకుని జూచిట్లని
బల్కె జనకసుతయెంతున్నదో, తరుణితోడితెమ్మనిబల్కె, రాజు
పల్కుటవిని వాల్మీకపుతుతనయాశ్రమములోనికి యోగీధవళనేత్రినికో
ర్కెలీడేరె తడయకసీపతికడకే తెంచూ పుత్రులన నీసుపుత్రులుసు
మ్మా పుండరీకాక్షుతో కలిపిరివారు కొందరుసీతకు మ్రొక్కెటివారు,
కొందరుకౌగిటజేర్చెటివారు సీతపయినము అనిమెటివారు, శుభ
చిహ్నములతో నుండిరివారు అభ్రకేశుడు అంబికగూడి ప్రజాపతి
యాభారతిగూడి యెవరిపరిజనముతో వారలుఅంతా యెవ్వరివిడిది
కివారేగిరీ వాల్మీకులతో వనజానేత్రి కొంతదూరము నడచిరాగా
జానకిబాలురు తల్లినిజూచి అన్నతోతమ్ముడు యిట్లనిబల్కె, అబల
జానకి యేమెరుగదురా తాతవెంట చనుదెంచుచుండెను మ్రొక్కిన
ముందరానిలుచునుయేమో మ్రొక్కిముందరానిలచితె రాజు ఖడ్గ
మ్మున తెగవేసును రాజు ఆపుచాయరా అమ్మనుఅనెను యెంతవెర్రి
దానవెలమ్మా యింతటిదానవె నీవేగనుక ఆనాడగ్నినిచొరిపించె
తమ్మునియిచ్చి అడవికిబంపె మరచితివా పూర్వపుపనులు దిగ్గ
జమంటి పుత్రులుండగా కొదువయేమిటే కాంతరొనీకు—వెర్రిగొల్లని
బిడ్డావలెను దశరథసుతుడు తప్పకవచ్చె పర్ణశాలకు పతినితెమ్మ
ని,తగుసభమాన్యకు తానేతెంచె యతులారపదునాల్గేండ్లు పద్మగంధి
నీబాలురతొ భువిలోమెచ్చాపోషించితిరీ అత్తింటికి ఆడబడుచును,

పసుపుకుంకుమ యిచ్చిపంపుచీ య[illegible]చేసినా[illegible] రాముడు అగ్ని
హోత్రము యిచ్చుటుండగా సతీసిబంధు[illegible] స్వర్గ[illegible]
వదన యున్నదిగనుకా [illegible] పచ్చలపల్లకీ
తెప్పించారు పడతినందులో[illegible] తెప్పించీ
రి, హాదా అయినావేయుంచిరి [illegible] గజవా
హానము ఘనముగనెక్కి [illegible] సపరివా
రముతో తామేకదలె దేవ[illegible] [illegible]
రంభలు నాట్యములాడ యక్షకిన్నరులు [illegible] గంధర్వులుగా
సమూహాయ నారదపరాశర పుండరీకులు [illegible],
మాండవ్య శాండిల్యులుగూడి ధరణి [illegible]
జూచీ రాఘవులంతటా రావణవధకు [illegible]
ఋషిసంఘము నెప్పుడు దింగువలెను [illegible] వినుము
రాఘవా శరణుశరణూ చక్రధర[illegible] [illegible]
ఆదిపురుషా నీకేశరణు

కీర్తన— [illegible]రాగ— ఆ[illegible]తాళం

మత్స్యావతార గోపాలరామా । [illegible] యేలగరామా ।
కూర్మావతారగోపాల రామ[illegible] । [illegible]
అవనిజను యేలరరామ వనిత[illegible] యేలరరామా । నర[illegible]
తార గోపాలరామా । [illegible] రామా । [illegible]
తారమున వసుధ[illegible]రామా [illegible] యేలగరామా । పరసు
రామావతార గోపాలరామ [illegible] రామావ
తారగోపాలరామ రమణిభూపుత్రిని యేలగరామా [illegible]రామావతార
రామ భాగ్యవతిని యేలరరామా బుద్ధావతారమున ప్రబలినరామా
పృథివికన్యను యేలరరామా కల్క్యవతారగోపాలరామా కాంతా
మణిని యేలరరామా మాధవశ్రీధర గోపాలరామా మమ్ముకటా
క్షించి యేలరరామా॥

ఋషులందరును రాజునుజేరి ఋషిపల్లెకుచనుదెంచూమనిరీ తపసిక్రొముక్కి రానిబల్కె అశ్వాన్నిచేతబుచ్చుకు కవలలిద్దరు చనుదెంచిరి సౌమిత్రినీవువేగబోయి బాలురకూను బుద్ధులుజెప్పి తురగంబూను తోలుకరమ్మి రామరాఘవాదశరథపుత్రి పూర్వ మందునా కారడవులలో భూసుతను దిగవిడిచినారు మీతోను నవి చెప్పగలిగెనా బాలురతోను మనవులుచెప్పా నాతరముకాదాని బల్కె ఉన్నిదినంబుల దాకానైతె దివిటీవేసి వెదకినచందమున— వెదకుచుంటిమి జగములలోను తల్లిజాడలు తెలిసెను నేటికి—మీ రంతా అయోధ్యకుపొండి—నేనయినా ఋషిపల్లెకుబోదు—యేమిర లక్ష్మణ పరిహాసములు యితిహాసములు యెరుగనుఅన్నా తల్లినిచూచి వచ్చెదననెను ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు భరతునిజూచి యిట్లని పల్కె పట్టుబట్టిరి బాలురు పట్టువిడువకా మానము అనిరీ—వారు హయమునుదోడుకునేగుచుండిరీ పద మీఋషిపల్లెకు బోదాము— అని ఆలోచన చేసిరివారు, కవలలడ్డము, కాంతుడువెళ్ళే, వచ్చిరివారు యిచ్చిరిహయము, లవునితొడపైనుంచి రాముడు, గజవాహనము గ్రక్కునయెక్కె, కుశలునితొడపైనుంచి లక్ష్మణుడు, పూవులరథము తానేయెక్కె, మున్నూటరవై వాహనములతో, కాకుత్థ్సజుడు కదలివచ్చె, నాలుగువీధులూ పూరేగిరి వాల్మీకాశ్రమమందు నరి గిరీ, పర్ణశాలకు ప్రభువేవచ్చె, చిత్రాసనములు దర్భాసనములు పారుటాకులు పరిపించిరి తీరుగకూర్చుండిరి మహామునులంతా, అంత లోను వాల్మీకమహాముని, అరుంధతినిజూచి యిట్లనిపల్కె, దశరథ సుతునకు ప్రొద్దుపోయెను, అగ్నిహోత్రము వేళాయెనుగా, వృష్ణోద కము కాపించిరీ శ్రీరాములను తోడుకువచ్చి శిరసంటి మజ్జనమాడించి పట్టుపీతాంబరము కట్టనిచ్చిరీ బంగరుకలశతో గంగవుదకము, యువి లుదయించిరీ కడుశీఘ్రమునా, పసిడిపీఠము దెప్పించిరి, పట్టపురాజుకు వేయించిరి రావిమోదుగా జువ్విసమిధులు, కపిలావునెయ్యి, తెప్పిం చిరి అగ్నిహోత్రమునావాహనచేసిరి, అంతలోనెబాలులిద్దరు, అమ్మలేనిది

రాముండెట్లు అగ్నిహోత్రములుశాయగలడో పసిడిసీతగృహమందుం
డగా, అక్కరలేదని పలికిరిబుషులు, ఇక నాలస్యం చాయగరాదని
రాజునకుభోజనపువేళాయెనని బంగరుఆకువేసిరివారిగ, పాతాళిభికారం
పడతులుచేసె, నాలుగుకూరలు నవకాయపిండివంటలు, వడ్డించిరిగా
వైభోగముగా, తమ్ములతోటి తనయులతోటి, ఆరగించిరి అతిశీఘ్రము
గా ఆరగించేసమయమందునా, యేమమ్మాగంధతి బుధులు, భూమి
కన్యాజాడలులేవు యింతినితానుహాస్యముజేసి, గంగజలములో కర
ములుకడిగి, కర్పూరతాంబూలములువేసె, సమస్తపరిచారములతోను రా
జు, రఘురాములు కొలువయియుండె. పరిచారికలబిలిపించిరప్పుడు
కనకపుమేడలతాళముతీసి, బాగుచేయమని శెలవులునిచ్చె, చిలుక
లతో చిత్తరువువ్రాసిరీ, పంచవన్నెలాముగ్గులుబెట్టిరీ, ముకరతో
రణమ్ములుగట్టిరీ, భమిడికోళ్ళపట్టెమంచమమర్చె, యిగగడలతలగడ
లమరగనుంచె, ప్రొద్దోయిపూసినవి పొన్నపుష్పాలు అవితెచ్చిప
రచిరీ ఆపాన్పునిండా, దూపోయిపూసిన మల్లెపుష్పాలు అవితె
చ్చిరిపరచిరి ఆపాన్పునిండా, తోడిమాలుతియ్యాని చామంతిపూలు
అవితెచ్చిపరచిరిఆపాన్పునిండా దశదిశాదీపములుంచె, పన్నీటికలు
పండుటాకులు, ముత్యపుసున్నము ముగుదలువుంచె, అనాసపండ్లు అర
టిపండ్లు, పంపరపనసలు నేరేడుపండ్లు, బంగరుతబుకులో అంగనలుంచె
కనకపుమేడలు బాగుచేస్తిమని, బాలురువచ్చి రాజుకు చెప్పజానకి
తోడుకవచ్చి, సకలశృంగారంజేయుమనిరి, శీఘ్రముగా సీతకుతల
అంటి, పసుపుతోపన్నెండు నలుగులుబెట్టిరి— శ్రీగంధముగాలకలుది
ద్దిరీ, మున్నూటరవయి కాగులనీళ్ళతో, మాణవతినుజ్జన మాడించె —
మెత్తనివస్త్రాలను మేనుతళ్ళొత్తె, వెలపట్టుచీరలుగట్టించె వేలుముడివెల
దికివేయించె, కుంకుమరేఖయు కురురుగదీర్చి, వెండిపళ్ళెము పోగమొ
వాలీ, నాల్గుకూరలు నవకాయపిండివంటలు, వడ్డించిరి వయిభోగ
ముగా, ఆరగించియులతివాలేచి, గంగజలముతో కరములుకడిగి
కర్పూరపుతాంబూలములువేసె, సంపెంగాతయిల మొసగబెట్టిరిభమిడి

సువ్వెనతో పాపిడిదీర్చిరి, లక్షలుచేయురాగిడియుంచె చంద్రవంక
చేర్చుక్కబెట్టె, మొగలిపూవుజడలల్లిరివారు, ఊదాపట్టురవికదొ
డగిరి, చేతికిబాజాబందుపెట్టె, హస్తకడియా లమరగనుంచె, సూడి
గంబులు గాజులుంచి, అందెలుకడియాలమరగనుంచె, మూడువే
లూచేయముక్కెరాబెట్టె, కెంపులజంపులు చెవులను బెట్టె, నాగేంద్రు
డిచ్చిన నాగపతకంబుంచె, జనకుడిచ్చినచంద్రహారము, జానకిమెడను
వేసిరివారు,దశరథుడిచ్చినతారహారము, జానకిమెడనువేసిరివారుసూర్యు
డిచ్చిన సూర్యహారము, జానకిమెడమ వేసిరివారు, చంద్రుడిచ్చిన
చంద్రహారము, జానకిమెడనువేసిరివారు వీతిహోత్రుడిచ్చినవయిడూ
ర్యహారము, జానకిమెడనువేసిరి వారు, నిలువుటద్దము నిలిపిరచ్చట
పదునాల్గువత్సరంబులు, పతినెడబాసియుంటివనెను, యీచందం
బునుచూచితెరాముడు, యెన్నడునిన్నెడబాయదుఅనిరి— జడపువ్వు
లబంతులప్పుడు, నడుమునవీపునాట్యములాడ—గొప్పకన్నులాకా
టుకమెరయా వలెవాటుకొంగొంతుతూల సీతవచ్చి తనతల్లికి మ్రొ
క్కి, భూసుతను భూదేవియుజూచి—యశ్రవలువదిష్టిఅనుచును, నల్ల
పట్టుశాలువగప్పించె, చిలుకలచప్పటి తెలవేయించె, చిలుకలచు
ప్పటిచాటునసీత శ్రీలక్ష్మియుతీర్చికూర్చుండె—అంతలోనె వాల్మీకమ
హాముని—శ్రీరాములకడకొచ్చెనుఋషి — అందరికినిచ్చెను రాజు
వొంటిగవున్నాడురాముడు, బాలులారమీతండ్రినిబిలచి, తల్లికడకు
తోడుకపొండి ఆపల్కులువినిబాలురప్పుడు— కుశలవులతో యిట్లని
బల్కె —అమ్మయయితేయేమెరుగదు, మాటనిజమురాఅన్నా యనెను
అంతఃపురములోపలికివెళ్ళె, ఆపుశాయరా అమ్మనునీవు— అంతలోను
కుశలుండేగీ, సచ్చటతల్లినితప్పకచూచి, యింతచక్కని పతినెడబాపి
యెంతద్రోహముచేసెనురాజు, ఆదివిష్ణుతోగలసినవెనుక — ఆదిలక్ష్మి
ముఖపద్మమునుజూచి, యిరువది నాలుగుపూర్ణకళలతో యిందువదన
అమరుచున్నది చూడు, తల్లనిమదిలోతలపరాదని తలవాల్చిరికవలలు
తమలో, ననుగన్ననాతండ్రులారా, మీతండ్రినితోడితెత్తు ననియెను

హస్తముసాచెను అప్పుడాసుదతి, హంసలువాలిచందంబుననూతల్లి చేతులోతనయులువ్రాలె, యెత్తితొడలపయినుంచె, వారి చెక్కిలి నొక్కి ముద్దిడుచును, వాళ్ళోళ్ళపడ్డ బాలురతీసి, పాలుయిచ్చెను పద్మజగంధి, తల్లిహారము సవరింపుచును, నమ్మినంటిరా నీవయితేను ఆదిమూర్తి వచ్చెననుచు, మ్రొక్కిముందరనిల్తువుయేమొ, మొ్రక్కిముందరనిలచితెరాజు చక్రాయుధము ; దెగవేసునుగా, హరినయినా వధియించుచండంట మేమంతావధబోధముననిరి, రాజువచ్చి బ్రతిమాలిన దాకా, రాజుకళ్ళపడవద్దసుమ్మీ, హంసలువాలిన చందంబుననూ, తండ్రిమీదనువ్రాలిరి సుతులు, అదిచూచి సౌమిత్రన్నతో చాల ప్రొద్దుబోయెనురామా, అంతగపురమున కరుగండనెను, మంత్రి మహా మునులందరికి, తమ్ముళ్ళకు శెలవిచ్చెనురాజు, బాలురచెట్ట బట్టుకురాజు అంతఃపురములోపలికేగె, చంద్రకాంతపు చాయలు దేరా అదేగృహమనుచు తండ్రికిజెప్పె, తిరిగివచ్చిరిబాలురుతమరు, పగడపుగడియ ప్రక్కకుదీసి, కూర్మావతారుడుకునురుగయేగె, పానుపుపయి కూర్చుండెనురాజు యిరుగడలతలగడ అమరగజేరి వొయ్యారముతో వుండెనురాజు వొక్కగడియా విచారించెను, వొక జామాయెను తనకుమదిలో, వక్కజాముచారించెను, వక్కయుగ మయిదోచెను రాజుకు నిద్రరపట్టకా నీలవర్ణుడూ, నలుదిక్కులా నాధుడుజూచె, జనకజయున్నాజాడలులేవు బూర్ణకళలు బొందియుండెను ఆడితప్పని పలికిబొంకని అన్యాయంబులు ఆడనివారు జానకిని వధియించానసుచు పలికినాడుసౌమిత్రినాతో, జానకినివధియించక మునుపు వుద్భవించిరి యీబాలకులు, పెంచియుండిరి యీఋషులెల్లా పద్మజగంధి యెందునలేదు నలుముఖంబులజూచిరాజు, కలువపుప్పటి ముసుగులుజూచి శ్రీలక్ష్మియెందువున్నదనిరి, లక్ష్మినిగనుకాబిలచితి మయినా, మునికాంతలు అపహాస్యముజేతురు, లక్ష్మినిగనుకా పిలువ కుంటిమా, పద్మగంధి యేతెంచదు అనెను, పడతినన్ను యెడబాసిన దాది, పరస్త్రీలను నేనెరుగనుసుమ్మీ.

కీర్తన—ముఖారిరాగం—ఆటతాళము.

పన్నెండుయేండ్లాయె పడతి నన్నెడబాసి । జానకీ పరస్త్రీని తనపాను భావంబులోపల జానకీ । నామాటనీవయిన నమ్మలేకుంటి వా జానకీ । కడమకాంతలెల్ల కౌసల్యసమము జానకి ల॥ అతివరో ఆమాట అదినమ్మకుంటేను జానకి । అతివలందరు అక్కా-శాంతతో సమము జానకి ॥వ॥ ౨॥ ఆనాడు అడవులలో కందమూల ఫలము జానకి । అదిపంచాభక్ష్యాన్నమయివుండెజానకి ॥ప॥3॥ కారడవిలోపల పారుటాకుపయి పవళిస్తెజానకి అదినాకు హంసతూలిక తల్పమాయె జానకి॥ప॥౪ వనములోపల తులసిదళమునీవివ్వగ జానకి । కర్పూర పీడెతూయె । కాంతప్రాణముకు జానకి॥ప॥౫॥

రావేజనకుని పెద్దకూతురా—రావే భూమినిపుట్టినకన్యా, రా జాలోపాణి రమ్మనిబిలచె—పద్మగంధినీవుపల్క-కుంటివా శిఖయజ్ఞో పవీతముతీసి—దండకమండలం చేతబుచ్చుకు కాపివస్త్రములుకట్టుకు యిపుడు, వుత్తరాభిముఖమయ్యెదననెను, ప్రాణంబులుహారియింతు అనెను, పతిమాటలు సతివిననంత—పతిబ్రతిమాలగ యేతెంచకుం టె, సతికిద్రోహమని బుధులుచెప్పనురు—పతివ్రతకాదని తలచురా జు, చిలుకలపప్పటి ముసుకటుదీసి—చేరవచ్చెను పతినిజేర సీతముఖ ముతో తాసరిరాలేమని దీపంబులులజ్జించెను అపుడు—సీతచేతులతో సరిరాలేమని—చెరుకుకోలలు లజ్జింపుచునుండె—అతివతొడలతొసరి రాలేమని—అరటిబోదెలు లజ్జింపుచునుండె అతివకన్నులతొసరిరాలే మని —కలురేకులువెనుకకుపారె— యింతికురులకు— సరిరాలేమని గండుతుమ్మెదలుకుబోయి—పడతిపల్వరుసతో సరిరాలేమనిరి— దానిమగింజలు తాలజ్జించె—కోటిసూర్యప్రభలు వెలుగగా—కోమ లాంగినీకర...వ ...—కళ్యాచీకటికమ్మెనురాజుకు—అల్లంతటతసపతి నీజూచి భక్తి...మరు...ప్రదక్షిణంజేసి—పతిపాదంబులపడతియు బడగా అ...గు...సాలస...సతినెత్తి పడతిసంతటాపాన్పుకుదీసి కర్పూ రతాంబూలంక్రమముగజేసి—రవికెముడి రంజిల్లుతువిప్పె—కనకగిరు

లబోలుకాంతకుచములు— అత్తరుపన్నీరలదియురాజు— బంగరువీవన విసరెనురాజు శాంతకుచుట్టెనుకర్పూరదండను—దంపతులిద్దరుభోగించిరిగా, కొంతసేపటికి నిద్దురదేరి—నవరత్నాలసింహాసనమ్మీఁద—నలినాక్షితోఁగూర్చుండెనురాజు, వరలక్ష్మీముఖపద్మముజూచి—తనలోనె ఆశ్చర్యముపొందె యింతచక్కనిసతినెడబాసి—అయోధ్యలోనే నొంటరినుండి, యజ్ఞముచేసితిరామీరయినా—రాఘవసోమయాజులుమీరయితిరిగా—పసిడిసీతసామిదేవాయెనా ముత్యాలబారసాలలోపలు క్రతువుజేసిరా శాంతతోగూడి—నాకైనాప్రాప్తములేదాయె నేనయ్యొ చూడగలేనయితి అనుచుబల్కుచుఅవనిజతాను—కన్నులజలమును ఘనముగరాల్చె—బంగరుశాలువతోరాజు— చెలియకన్నుల జలములదుడిచె— యజ్ఞముకాదెజానకినాకు— యమలోకం బయివుండెనుసుమ్మి బొందెమాత్రముఅయోధ్యలోనున్నది—ప్రాణమునీమీఁదనుండెనుసుమ్మి యజ్ఞముజేసినాఁడయితేను—జనుదెంచిరీయీబాలకులు—సూర్యాభులు తాగొబ్బునవాడిరి తనయులుగలిగి తండ్రులమీఁదికి—యెదురుకొనెదరనుసామ్యముగలిగె యెరిగియెరుగ అజ్ఞానకృతమునా—హయమును గట్టిరియీబాలకులు ముందుగానునీపెద్దకొమరుడు—శత్రుఘ్నునికూలగజేసె తర్వాతభరతుడువెళ్ళి లవకుమారునికూలగజేసె —సుదతీ తానీదుసుతులనియెరుగము, బాలురతో చాలయుద్ధముజరిగె—యెందరయినసౌమిత్రితోసరిరారని—పలికెజానకి పతితోనపుడు— —సౌమిత్రి దాచివుంచెను—వాల్మీకుడురుపోసించెనుమమ్మ— —బాలుసముకూర్చిరిమిమ్మ—వేడుకలన్నీచేకూరెనుఅనెను—యెల్లకాలమునకుయెన్నికశాయ—కవలలుదైవమని కాంతతాపలికె—బాలురనూ పిలువుమని పలికె—అనేకయుద్ధములుచేసి—కవలలిద్దరు అలసటజెందె—సతీ బిల్వమని బతియుబల్కె॥

కీర్తన—నాటరాగం—ఆదితాళం.

నిర్దయులైయున్నా మీతండ్రికిదయవచ్చె మాతండ్రులారా— రారోయిననుగన్నాతండ్రులారా, కరుణాకటాక్షునాడు కాకుత్థ్సునదయ వచ్చె తండ్రులారా, తడయకమీరిపుడు—తండ్రిదగ్గరజేరి రారోయి మాతండ్రులారా ॥ని॥

కన్నులనిద్దుర గడలుకొనంగా,రావిరేకబొట్టులల్లల్లాడ—పాను పుకడకు—జనుదెంచిరీ హ స్తముజాపెను అవనిజఅంతాహంసవాలినా చంచమ్మునా తల్లిచేతిలో(వాలిరివారు—కుడిభాగంబున కుశ లవులిద్దరు యెడమభాగముగజానకిదేవి రాజుశయ్యను పవ్వళించిరీ అయోధ్యమరచె ప్రజలనుమరచె—ఆరుఘడియల తెల్లవారుజామున వాల్మీకిమహాముని లేచెనుఅపుడు భూపాలంబు పాడుతునుండె॥

మేలుకొలుపు—భూపాలరాగం—ఆదితాళం.

సిరుగలుగుకౌసల్యాగర్భరత్నాకర శ్రీరామచంద్రుడా ॥మే॥౧॥ సురలాకానందాము బొందానుదయించీన — సూర్యవంశాగ్రణి ॥మే॥౨॥ మేలుకోభక్తుల పాలించవలెనిద్ర— చాలించీయిక నయినా॥మే॥౩॥ వాలాయముగపనులుచాలగవున్నాయి—వారిజలో చను ॥మే౪॥ ప్రేమతోకౌశికు యాగరక్షణాయ – తమ్మునితోగూ డేగవలె ॥మే॥౫॥ కామించిగౌతమసతి శాపమోక్షము— గావించ బోవలె॥మే॥౬॥ భ ర త ల క్ష్మ ణ శ త్రు ఘ్ను ల తో గూ డి వేదపఠనశాయవలె ॥మే॥౭॥ గరిడీలుసల్పేటి వస్తాదులెల్లా నుకాచియున్నారయ్య మేలుకో ౮ పలుమారుజగమెల్ల మెరుగంగహరి విల్లు విరువంగబోవలెమే ౯ ప్రేమతో జనకు నింట, జానకిని పెండ్లాడబోవలె మే ౧౦ పరశురాముని బాహుబలమెల్ల నీవిపుడు, భంగపరచావలెనుమే, ౧౧ స్థిరపుణ్యుడగు దశరథుని వాక్యము చెల్లించబోవలెమే ౧౨ గరిమతోడుతగుహుడు సేయుపూజలు గయికొనబోవాలె మే ౧౩ మురిపెమ్ముతోడుత చిత్రకూటవాస మునుల, నరయుదుగాని మే ౧౪ దండకారణ్యాన ఖరదూషణాదుల ఖండించబోవలెమే ౧౫ దండిఋషీ అగస్త్యునుంచి బాణములు గయికొనాబోవాలెమే౧౬ వెండియుమాయామృగముకయియిప్పుడూ వేటాడబోవలెను మే ౧౭ మేరలేనియట్టి శబరిపూజాను, మెచ్చంగ

బోవలె మే ౧౮ ధీరతతో పంపాతీరమున వాయుసుతు, గాంచగబోవలె మే, ౧౯ కోరికలో కోతియనువాలిని గూలగనేసిరావలె మే ౨౦ ధీరతి కారుణ్యముతో సుగ్రీవుని, పట్టాముగట్టించబోవలె మే ౨౧ నెట్టి గట్టిగాధట్టించి, జలరాశిపై గట్టుగాగట్టించబోవలె మే ౨౨ నెట్టించి రావణకుంభకర్ణాదుల మర్దించబోవలె మేలుకో ౨౩ ప్రజలు విభీషణుని పట్టభద్రునిజేసి, పాలించబోవలె మే, ౨౪ లంకాలో జానకిని విడిపించిరావలె, శుభలక్షణగుణనిధి మే, ౨౫ పొంకముగా నగ్నిముఖమున పరీక్షించి భువిపొగడించబోవాలె మే ౨౬ శంకాలేకపుష్పక మెక్కి వేడ్కతో జనపదనగరికి మే, ౨౭ రంకెలు వేయుచు భరతా దులగూడి, రంజిల్లబోవాలె మే ౨౮ నందిగ్రామమున పాదుకారాధన సేయంగపోవాలె మే 3౦ యిందారుగూడియు మదపు టేనుగునెక్కి- యే తేరపోవాలె మే 3౧ కమలసంభవులాదిగావచ్చి, ద్వారానగాచి యున్నారయ్యా మే 3౨ క్రమముతో దుతసేనుసీమలెల్ల చాలాంగపొగ డేరు విన మేలుకో 33 ప్రేమతో అయోధ్య సింహాసనమెక్కి భూము లేలవలె మేలుకో 3౪ సుందరామణియైన జానకితోగూడిసుఖయించ బోవలె మేలుకో 3౫ సమయమిదిగో రామదాసుకుయిప్పుడు సామ్రా జ్య మొసగుచారు మేలుకో 3౬ ప్రేమతో భద్రాద్రియందూన నెల కొన్న శ్రీరామ, తారకనామ మేలుకో॥

భళిభళీ తెల్లవారెనుఅనుచు దంపతులు లేచిరి అంత, రత్నపుపీట లు నాతులు వేసిరి——గంగవుదకము తెచ్చివుంచి - దంతధావనము జేసిరి వారు రాముని జేరి సౌమిత్రివచ్చి, భక్తితో మ్రొక్కారు ప్రదక్షిణాలు జేసి, అన్నపాదపద్మములబడెను, అడుగులపయినున్న తమ్ముని నెత్తి-దీ ర్ఘాయువుగమ్మనిదీవించెను నవరత్నఖచిత సింహాసనముతెచ్చిరి సౌమి త్రికి వేయించిరివారు అంతలోను భరతశత్రుఘ్నులు అన్నకుజూడ వచ్చిరివారు——భక్తితో మ్రొక్కారు ప్రదక్షిణం జేసి అన్నపాదములు అనుజులువ్రాలె అడుగులువ్రాలిన తమ్ములనెత్తి—— దీర్ఘాయువుగమ్మని

దీవించె-అన్నశలవునుబొందిరివారు యంతఃపురమున కేగిరివారు భరత
శత్రుఘ్నులువచ్చిరనుచును—జానకిదేవి యెదురుగావచ్చె వచ్చిన
వదినెకుదండముబెట్టి —రత్నకంబళివేయించెనుసీతా—తల్లిగర్భముతా
ఛేదించినా—న్యాయముసకలము స్థిరమయ్యెండు జనకజకన్య పతి
వ్రతకనుకరక్షించెనుగా దైవముసుమ్మా— పాపపుకయికా కడుపున
బుట్టి-నిందలపాలు అయితిని నేను అతివవద్దను నడలెను భరతుడు—
సురదినూరార్చియుసుదతి — ముందుసుతులు మీరేసుమ్మా — కవ
లలు కడసారివారనిపల్కె— కైకఅడవికి పంపినమాట మగువమనసు
లోలేదనిచెప్పె-పద్మగంధి తనపయిటకొంగునా—భరతునికన్నుల జల
ములుతుడిచె దశరథసుతుడంతటలేచి-సరసిజాక్షి చేర చక్కగవచ్చె
దంపతులిద్దరు కలసికూర్చొని, . సౌమిత్రినిజూచిట్లనిపలికె అష్టకష్టముల
మరచిమనము, ఆనందముతో అయోధ్యపట్నం సతిసుతబాంధవ
పరివారముతో, సంతసంబున చక్కగజేరితిమి, మిథిలాపురముయేలు
తువున్నా, మామజనకులు యీశుభవార్త, తెలియపర్చుమీ త
మ్ముడయనెను, చంద్రమండలం యేలుతువున్నా, మామజనకునకు
వ్రాసిరిలేఖ, సూర్యవంశజుడు దశరథపుత్రుడు, మీకుఅల్లుడు రామచం
ద్రుడు, పదివేలాదండములనెను, అష్టకష్టములపొంది నేటికి, అవనిజ
సుతులతో కలిసితిమనెను, పట్టపుయేనుగునెక్కి—పరివారముతో,
అర్కవంశజు డయోధ్యజేరి సతిసుతబాంధవపరివారముతో—సంతో
షంబున నుండిరిగాన అల్లునికూతుని ఆశీర్వదించ—యేగండనుచు
లేఖనువ్రాసి, అంగదునికీయిచ్చిరివారు వాయువేగమనోవేగంబునను
మిథీలాపురము చేరెనుకోతి, రాములబంటువచ్చెననుచును, జనకునకు
యెరిగించిరివారు, అయోధ్యలోమాకెవ్వరుగలరు, రామచంద్రునితో
పనియేమిటికి మాజానకిచనిపోయినమీదట, దశరథసుతునిజోలేమి
టికి రాజుమాటలు వినియంగరాదు, ఆదిలక్ష్మివిష్ణుకలిసిరి—లేచిన
వేళవిశేషమెట్టిదో యేసుకవాణుల షాడగాంచితినో —యెంతపుణ్యా

వంతుల మొ మేము, ఆనందసాగరమునవీసంచును, మెడనున్న కంఠహార ముకపికీవైచి, అంతఃపురములోపలకేగి, సతినిజూచి పతియుబలెం మనజానకిచనిపోయినమీాదట, యెన్నడయిటువలె యెరుగము మనము సతీసుతులు కలసిరి అనుచు, అంగదుండు లేఖలుదెచ్చె, యెంతపుణ్యము చేసికుంటిమొ యీాసభవార్తవిన్నామనుచు మెడనున్న కెంపు పతకము, అంగదునిమెడవైచెనుపడతి, పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో కపిసూనునకు విందొనరించె, పసిడిమురుగులు పలకలగొలుసులు బా లునకుచేయించిరివారు, పట్టుచీరలుబంగరురవికెలు, కొట్టుపసుపులు గోనెలకొలది, మామిడిఫలములు కదళిఫలములు—ఖండశర్కరలు పనసపళ్లు కట్టించెను పదివేలకావిడి, అశ్వవాహనంజనకుడు యెకెక్కి సతీసుతులు పల్లకీలెక్కి రీ—మిధిలేశుండుకదలు అనుచు—జయభేరులు వేసిరివారు—రాఘవులు యనుజునిబిలచి—శుభదినములు ఆసన్నం బాయె, అయోధ్యపట్నం వేగంబోయెదము అమ్మలకై వాకబుగుట బంపు అంగదునివేగబిలిపింపు లేఖలువ్రాసియిమ్మనిచెప్పె, తల్లికౌసల్య కు పత్రికవ్రాసె— ఆలిసుతులగూడితిమనుచు— అయోధ్యపట్నము కువత్తామనుచు—అలుకుముగ్గులు చేయుమనుచు—అంతఃపుర సలం కరించుమనుచును అంగదునిచేతికి లేఖలుయిచ్చె—అంగదుడు వెళ్ళను అయోధ్యపురికి తల్లులనగరికితానేజేరి—కౌసిల్యాకైకా సుమిత్రుల జూచి తప్పకదండంబొప్పంగబెట్టి శుభవార్తలుసునితికి చెప్పి కౌసల్యకు లకు లేఖలుయిచ్చె శాంతాదేవినిచాలగబిలిచీ పడతిరో సినుపుత్రిక మాదువుయనగా కలకలనవ్వులకాంతయప్పుడు గుణనిధులో త్తమును యింతియుగూడి కుశలవులతోకుదురుగనుండె అశ్వమేధయాగంటీరె, అష్టకష్టములుగడచితిమనిరీ అయోధ్యపట్నం వత్తుమనిరి పట్నపు వీధులు అంతఃపురియు బాగుచేసియు ముగ్గులువుంచి ముత్యాల తోరణంబులుగట్టి అలంకరించుమని ఆజ్ఞలుయిచ్చె యీాదినము యెంతసుదినము యెంతపుణ్యవంతులమయితిమొ, మనపుణ్యంపండె

నుగనుక రామచంద్రులవైభవంబులుచూడగగ్గలైనని సుదతులుమెచ్చి అంగదునకిచ్చిరి ఆభరణంబులుకంఠహారము కౌసల్యయిచ్చె శాంతయిచ్చెను చిలుకలతాడి వాలిపుత్రునకు విందులుజేసె పట్నపువీధులుబాగుగ చేసిరి కస్తూరికళ్ళపుజల్లిరి ముత్యాలతో ముగ్గులుంచిరి అంతః పురమునలంకరించిరి లక్ష్మీయుతముగ నుండెనయోధ్య పుత్రిల కన్నదిభూమిజకు పురిటితగవులు పెడదామనిరీ యిచ్చివత్తునని శాంతాదేవి పదియార్వన్నెబంగారము దెప్పించి బాగుమీర పుటములు వేయించి విశ్వకర్మను వేగబిలిపించి అంగటిముళ్ళు పావనకాయలు పులిగోరుపతక రావిరేకయు వ్రేలిముద్రికలు హస్తకడియం కడియాలందెలు కంకణంబు శిల్పకారులచే చేయించిరిగా, చీరపట్టు రవికలతో పన్నెండుచీరలు, కొట్టుకసుపులు కాయపుండలు, ముకటంబులు ముగ్గాముదము, పనసఫలంబులు అరటిపళ్ళను, బంగారపువిజోడుపెట్టెలు, సామానంతా సిద్ధముచేసి, శాంతదేవినితోడుకవచ్చి శిరసంటి మజ్జనమాడించి, జెలుగుబుటేదారు చీరయుగట్టి నవరత్నంబులు రవికయునొడగి, వెండిపళ్ళెరం వేగమెనేసి, నాలుగుకూరలు నవకాయపిండివంటలు, వడ్డించిరిగా వయిభోగముతో, లేచిహస్తము కడిగిశాంతా, కర్పూరవిడెంవేసె, చలువచప్పరం తెప్పించిరి॥ భేరీమృదంగము భోరుకొల్పగా దేవదుందుభులుమ్రోయుచునుండ, శాంతాదేవిని గూర్చొపెట్టి, నాలుగువీధులవూరేగించి, భండారముశోపడతిని బంపి, వెళ్ళెనుబుసిపల్లకుమగువ, వాల్మీకాశ్రమమందుసరిగెను, అక్కవచ్చెనని అనుజాకుదెలసి, మ్రొక్కెనురాముడు చక్కగ అక్కకు॥ తమ్మునియెత్తి, అక్కునజేర్చుకు, సరసిజాక్షిదీవించెననుజుని, తండ్రికి మ్రొక్కనమీదటనయితె, అత్తకుమ్రొక్కిరి యిద్దరుసుతులు అడుగులప్రాలి అల్లుళ్ళనెత్తి, దీర్ఘాయుగమ్మనిదీవించె, అచ్చటినుంచి అంతఃపురిలోకెళ్ళి, ఆడుబిడ్డవచ్చెననుచు, అవనిజయెదురుగ తానేతెంచి, భక్తితోముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసి, వదినెపాదపద్మముల

దో, భరియిస్తె భరియింతుము మేము, లేకుంటేవదిలేసుము, కానితప్పు మాజానకిచేసి తెకానలకంపుటకదు ఖ్షేమంబాగృహమందునవధియించగ రాదావారలపలుకు లు కవలలువినియు, యేదేశముపీరెవరుఅనిరీ, భూమి జతంద్రినాకుమామ,మీకు తాతమిధిలేశుండనిరీ,జానకివధియించినప్పుడు కాశివెళ్ళిరా గయవెళ్ళిరా, తీర్థయాత్రలు వెళ్ళిరవారు, దైవసహాయం బున్నదిగనుక, చెరువుకుప్పలు చేసినయట్లు బాంధవ్యము పట్టభద్రు నిచేరె సకుటుంబముగా జనజరాజును అయోధ్యకురమ్మనుమనిరిఇక నాలస్యంచేయగరాదని యెవ్వరివావానంవారేయెక్కి అనేకదుర్గం బులునదులునుదాటి పట్టణంబులుపల్లెలుగడచి వారిజనాభులువచ్చు చుండిరి అయోధ్యాధిపతి వార్తనువెలిపి పాలసముద్రుడు తనవితీర వచ్చు పట్నముపల్లెలనాల్గువీధులా పట్టభద్రుని పడతినిగూర్చి వుత్సా హంబున వూరేగించిరి సింహద్వార ముందునదిగిరి కుడిపాదం బుముందరనుంచి కూర్మావతారుడు గృహప్రవేశమాయె చిరిచాపలు రత్నకంబళ్ళుబరచి సింహాసనము వేయించిరి అవనిబతోడపయి నుంచుకు తమ్ములతోటితనయులతోటి కోశలేసుడు కొలువయియుండే అడానురంభ పాడెగంధర్వులు వీణానాదముకిన్నెరలుచేసె అంగదు నిబిలిచికౌసల్య భూమిజజూడనుస్త్రీలొచ్చె చెల్లెళ్ళు చెలికత్తె లొచ్చిరి సంతఃపురికిబంపూమనిరీ అంగదుమాటలువిని సౌమిత్రి అతివసంపుమని వారితొచెప్పె కవలలచెట్టబట్టుకుకాంత అంతఃపుర ముగోపలికేగె అత్తలముగ్గురుఆడబిడ్డశాంత అతివలందరకి అవనిజ భక్తితో ముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసి అవనిజకంతా యెదురు గ్రమొక్కి మ్రొక్కినకన్యను అక్కునజేర్చి యిద్దరుమనుమలము గ్గిడి మంగుడ సౌభాగ్యవతిభవయనిదీవించె రత్నఖచిత సింహాసనము నుదెచ్చి వైదేహికివేయించిరివారు అరిటాకువంటి పాదములొత్తుచు పూర్ణిమజానకికొలువయియుండె, సీతనుజేరిరిచెల్లెళ్ళంతా,యిష్టాగోష్టిచె ల్లెంళ్ళంతా యిష్టాగోష్టసియింతులుండగా, తారాసుతుడు తల్లినిచేరె

కౌసల్యంతటకౌగిటనుంచి వనవాసరాముల వర్ణించెనుగా—తల్లివిం టివాతనయులచర్యలు యజ్ఞముజేసినవాడయితేను — తపసివెంటనుత రలివచ్చె అనరానిమాటలాడిరి పసిబాలురుఅనుజులువీరు— మహా రాజా మరచిపోమ్మి యినవంశజులంతాగూడి కుమారుగకూర్చు ని శ్రీరాఘవులు- అమ్మరోకోర్కెలెట్టివో నాకు నెరిగింతుమనిపలెక నురాజు-యేమికోరికలు కలవురపుత్రా ఆదిలక్ష్మినీవు కూడిన విూ దట ముత్యపుసరులు ముగుదులకిత్తునంటి -కైకమ్మనీకోరిక చెప్పూ కాసులు మొహిరీలు కాంతలకిత్తునంటి సుమిత్రనీకోరిక చెప్పూ.— నీవం టిసుతులగోరితినని అక్కనుబిలిచి చెప్పుమనెను యెన్నిజన్మముల నీవంటితోడు— పద్మగంధిమరదలుకావలెననెను—సౌమిత్రికోరిక జె ప్పు—సతీపతులకలిసినివిూదట—విప్రసంతర్పణజేసేనంటి- భరతుడా నీకోరికజెప్పు వస్త్రదానమువిప్రులకిత్తునంటి—శత్రుఘ్నానీకోరికచెప్పు శంకరులకుసహస్రఘటాభిషేకముచేతూనంటి-వైనతేయునీ జేరగబిలి చీ— యేమికోరికోనెరిగింపుమనె-శిరితోగూడమిమ్ముల మోయుటయె కుక్కవగోర నన్నాయనెను కోరినట్లల్లావరములుయిచ్చి— భూదానము లు గోదానములు—వస్త్రదానములు కన్యదానము — అన్నదానము అధిపతిచేసె స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానముదీర్చి — అనుజులతో తన యులతోను తరుణులతోను బంధువర్గముతోను భోజనశాలకు యే తెంచిరి పన్నెండుకూరలు భక్ష్యాన్నములు పిండివంటలు ఫలజాతు లును కండచక్కెరపానకంబులుకదళీఫలములు ఖర్జూరములు వైభోగ ముతో వడ్డించిరి అందరుగూడి ఆరగించిరి గంగజలము తోకరము లుకడిగె-కర్పూరతాంబూలము వేసిరి బంగరుమేడకు రంగుగజనిరి— సతిసుతులాకూడుకురాజు-హంసతూలికాతల్పముజేరి — అవనిజతోను యిట్లనిబలికె — పంకజాక్షిరో పుత్రులగూడి — వనవాసంబులు వనటనుబొందె అష్టకష్టములు గడచీమనము అయో ధ్యపట్నం జేరితిమనెను పూర్గ్మిళగూడుక లక్ష్మణుడపుడు—మనకోరిక

లీడేరనేటికి హరిలక్ష్మినివసకూడిరి అనిరి మాళవికూడుకుభరతుం డపుడు మనకోరికలీడేరనేటికి హరిలక్ష్మినివనగూడిరి అనిరీ-ముత్యాలమేడలోపలా శత్రుఘ్నుడు శృతకీర్తియుజేరి — మనకోరికలీడేరనేటికి-హరిలక్ష్మివనగూడిరిఅనిరి జనకరాజుభార్యయుగలసె — చంద్రుడురోహిణికూడా గలిసే, ఛాయాదేవి సూర్యుడుగలిసె, శంకరులోను పార్వతిగలిసె, దేవేంద్రుడు శచిదేవియుగలిసె, బ్రహ్మదేవుడుసరస్వతిగలసిరి, మనకోరిలీడేరనేటికి, హరిలక్ష్మివనగూడిరి, అనీరీ॥ జానకిరావములతొట్లైనువుంచి॥ వాల్మీకుండు జోలలుపాడె॥

శంకరాభరణరాగము—ఆదితాళము.

లాలి శ్రీరఘురామలాలిరిపుభీమా, లాలిమునిసుతనామ లాలి శుభనామా॥రా॥ లాలి గరుడతురంగ। లాలిభవభంగా। లాలికరుణా పాంగ లాలి వేదాంగా ॥లా॥ లాలినీశరణ్యాలాలిఫణి శయనాలాలి లీలగానలోలా శ్రీకరుణ ॥లా॥ లాలిసుందరనందన। లాలిశశివదనా। లాలి విక్రమవదన లాలిమణిసదనా ॥లా॥ రహిపాటిపార్థసారధీదాసునకునూ। మహితసంపదల సమ్మతినిచ్చురామా ॥లా॥

వాల్మీకరామాయణకథయు—శివుడుచెప్పగా గౌరియువినెను భువిలోయువిదలు జనువుకొనుటకు, రామాయణకథవాల్మీకిజేసె, పాడినవారికి బ్రహ్మలోకము, విన్నవారికి విష్ణులోకము, చదివినవారికి స్వర్గలోకము, యింతులకెల్లను సంతతపదవియు, కాకుత్థ్సుదయచే కలుగుచుండెను.

మంగళహారతి—బిళహరిరాగం—ఆదితాళము

మంగళమనిపాడిమందయానలుగూడి, పొంగుచు మారాములకు హారతులివ్వారే మంగళహారతు లివ్వరే ౧ సోమకాసురు ద్రుంచి, సామాది వేదములు, సంగ్రహించినవిధాతకు ప్రేమానొసగి

[illegible], సామజవరమునకు, [illegible] మంగళం, [illegible] మంగళం

[illegible] సురలు అసురలు [illegible] దివ్యము [illegible], జలధిలోపల [illegible] రాగా

గిరిభారము [illegible], [illegible], మంధరము [illegible] మోయు

[illegible] ॥మం॥రా॥3॥ మం॥ ధరచాపవ [illegible] సందడు [illegible]

[illegible] ధరను [illegible] జనములకొసగి, నారి అరసి [illegible]

[illegible] శ్రీవరహావతారమునకు [illegible] మునియును

నయమున బలుక శ్రీ [illegible] హిరణ్యకశ్యపు

శిరము [illegible] నారసింహమునకు ॥మం॥ [illegible] బలిని మూడడుగుల

[illegible], పుడమికి [illegible] వామనావతారునకు

మం॥ [illegible] జమదగ్ని [illegible] యిరువదొక్క మారు

రాజులగొట్టి, [illegible] పరశురామావతార

మం॥ [illegible]

[illegible] పట్టం

[illegible] యాబల

[illegible] రామావతారమునకు [illegible] దలిపి

[illegible] ॥మం॥ రా॥ [illegible]

॥౧౧॥ [illegible]

[illegible] ॥౧౦॥

[illegible]

వైద్యగ్రంథములు.

	రు.	అ.		రు.	అ.
శార్ఙ్గధరసంహిత	3	0	గోసాయిచిటికలు పెద్దది	0	8
వస్తుగుణదీపిక వె॥సు॥గారు	5	0	బైరాగిచిటికలు పెద్దది	0	8
సర్వమూలికాయోగమంజరి	5	0	నాడీపరిజ్ఞానం	0	8
తిబ్బెఅక్బరుషాహిఅను యూనానీగ్రంథము	6	0	నలభీమపాకశాస్త్రం	0	12
			మిలటరీపాకశాస్త్రం	0	12
చరకసంహిత శ్రీ॥ కృ॥	6	0	వస్తుగుణప్రదర్శిని300పేజీలు	1	0
అనుభవదీపిక డిటో	1	0	ధన్వంతరివిజయం	0	10
భస్మప్రకాశిక డిటో	1	0	స్త్రీజనకల్పతరువు	1	0
ఆంధ్రభైషజ్య రత్నావళి శ్రీ॥కృ॥	2	0	దంతవైద్యం	0	8
			అశ్వలక్షణసారం	0	8
బసవరాజీయము	7	0	షర్బత్తుపాకావళి	0	8
ఆంగ్లేయౌషధగుణదీపిక	4	0	చికిత్సారత్నం గ్లేజు	0	12
సిద్ధమూలికారహస్యం	1	0	వైద్యరహస్య చింతామణి 1 వ భా॥	0	12
పులిప్పాణివైద్యం	1	8			
యూనానీవైద్యామృతం	0	8	డిటో 2 వ భా॥	0	12
సురోగనివారిణి	0	12	శతలేహ్యపాకావళి	0	8
గృహవైద్యము 1 భాగము	0	12	నేత్రదర్పణం	0	8
డిటో 2 భాగము	0	12	బాలగ్రహచికిత్సలు	0	4
ఆయుర్వేదవైద్యామృతం	0	12	డిటో చిన్నసైజు	0	1
సుఖరోగచికిత్సలు	0	8	అనుపానమంజరి	0	8
విషవైద్యము	0	8	సహదేవపశువైద్యం	0	6
రసప్రదీపిక	0	10	వ్రణచికిత్సలు	0	8
సద్వైద్యజీవనం	0	8	భస్మప్రదీపిక	0	12
రసయోగరత్నాకరము	1	0	నాడీనక్షత్రమాల	0	4

శ్రీసత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

బుక్సెల్లర్సు అండ్ పబ్లిషర్సు,

రాజమండ్రి.

గొప్ప జ్యోతిషగ్రంథములు.

	రూ.	అ.		రూ.	అ.
జ్యోతిషప్రథమబోధిని	0	8	ప్రశ్న[illegible]	0	8
జాతకమార్తాండము 1భా॥	1	8	గృహవాస్తుదర్పణము (నూతనపద్ధతులతో వ్రాయబడినది)	0	12
,, 2భా॥	1	8			
,, 3భా॥	2	0			
జ్యోతిషరహస్యం 1భా॥	1	8	మూలస్తంభము (శైవగ్రంథము)	0	[illegible]
,, 2భా॥	1	8			
జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక సంజ్ఞాధ్యాయము భా॥	1	0	బృహత్పారాశరసంహిత	0	[illegible]
గణితాధ్యాయము 2భా॥	3	0	ఆంధ్రజాతకతత్వము సూత్రములు 1వభా॥	1	
భావఫలాధ్యాయం 3భా॥	2	0	,, 2వభా॥	1	
ద్వాదశభావఫలం 4భా॥	2	0	గోచారసంహిత	0	1
అదృష్టదీపిక	0	10	కాలామృతము	0	1
హస్తసాముద్రికము	0	6	శిల్పసంగ్రహము	0	
జ్యోతిషఫలప్రదర్శిని	0	10	ఆయుర్ధాయయోగ[illegible]	1	
దశాభుక్తిఫలచంద్రిక అను వృద్ధపారాశరి	1	0	ముహూర్తదర్పణ[illegible]	0	[illegible]
పుట్టుమచ్చలశాస్త్రము	0	8	కొట్టగుత శాస్త్రము 60 సం॥ పంచాంగము	0	
జాతకచంద్రిక గోపాలరత్నాకరము	0	8	జాతక నా[illegible]	1	
మయివాస్తు, వాస్తుశిరోమణి, సనత్కుమారవాస్తు — ఈ 3 చేర్చి ఒకేపుస్తకం	0	12	స్వప్నఫలదీపిక	0	
			సకలసర్వగుణ[illegible]దీపిక	0	[illegible]
			గౌతమసంహిత	0	
			వాంఛా[illegible]యము	0	
వాస్తుసంగ్రహము	0	12	జాతక[illegible]యం	1	
నవగ్రహచింతామణి	0	2	జ్యోతిషఫలగ్రంథము	0	
శల్యవాస్తు	0	12	శకునశాస్త్రం	0	
జాతకఫలమణిమంజరి 1వ	1	8	స్త్రీజాతకం	0	

(శ్రీ) సత్యనారాయణా బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

కొమరుడు తెలసి, యెంతోకడుశోకింపుచునుండె, హాలవకుమారా హా సహోదరా, రాకుమారారారాయనెను, అని పలువిధములశోకించేటి, బాలునిసుఃఖము బాపిరివారు, తల్లికొడుకును నడలిరివారు అంగలా ర్తువాలఅమ్మానీవు, క్షత్రియధర్మం బెరుగనిదానవె, జడియకుమనుచు తల్లికిజెప్పి, లవరాజును తెచ్చిముందర, నిలుపకుంటివా అచ్యుతునాన, రాజుకునేను సుతుడనుగాను, హనుమంతునిచే ఆనవాలంపిన కనకాం గుళ్యం కొంతరో యిమ్మా, వుంగరమందుకు వేలినుంచుకు, రథపు చాగలా జాడనునడచిన, అయోధ్యపట్నంబమరతకేసి, సరయూనది చక్కగజేరి, తమ్మునిజాడకు వొప్పగజూచుచు, పదిలముగానుబాలుడు గూర్చునె, వుదకమునకు వచ్చినవనితలు, కౌసల్యామనుమని కళ్ళతో చూచి, ఆణిముత్యపుహారమ్మెరయ, దేహమునిండా సొమ్ములుమెరయ, యెంతచక్కనివాడేకొమ్మా, సీతసుతుడు అవునుసుమ్మా, యిప్పటివరకు లవుడువుంటె, కవలవలెనువుండునుసుమ్మా; నిష్కారణముగ భరతుడు చంపె, రాజు న్యాయములేకపోతేను, వుండరాదు ఆపట్నములోను, సీతతోగూడి పోయెదమంటె, పంపకపోయి మాపురుషులును, అతివలు మాటలు బాలుడువినియు అతివరొవచ్చేటి ఆసతియెవరిను, మందర యనియెటికయికాదాసి, బలితీర్థములు చేరగవచ్చె, నతనికి నాకు అమ్మ వెనీవు పట్నములోపుట్టిన వార్తలుయేమి, యేమివార్తలు కలవురబాలుడ ముందుగానువక బాలుండయితె, శత్రుఘ్నుని కూలజేసెనుసుమ్మి, తరువాత భరతుండయితేను లవుడనుబాలుని కూలవేసెను, యమయ మునానదికేతెంచిన దాసి వుదకముముంచి ప యికియెత్తేటిసమయము నందునంగుళ్యమువేసె, నేనేరఘుకులమునబుట్టిన, కౌసల్యవ్రతము నిజమయితె, ఆదిమూర్తి మాతండ్రిఅయితే, జానకి కడుపతివ్రతఅయితె హనుమంతునిచే ఆనవాలంపిన, కనకముద్రిక ఘనముగనయితె, లక్ష ణంబుగాలవుడే బ్రతుకు, గిరులుకన్నావృక్షముకన్నా, నవలోకంబుల